

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 56

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΜΖ' — ΜΘ'
ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΨΑΛΜΟΝ ΡΗ'

Κείμενον: B. de Montfaucon

Μετάφρασις-Σχόλια

Γεώργιος ΣΑΡΑΝΤΗΣ Ι. ΣΑΡΑΝΤΟΥ (ΜΖ' - ΜΘ')
θεολόγου - φιλόλογου

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Χ. ΜΗΤΣΑΚΟΥ (ΜΘ', ΡΗ')
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁμιλία εἰς τὸν ΜΖ΄ Ψαλμὸν	Σελ. 9 (99) *
Ὁμιλία εἰς τὸν ΜΗ΄ Ψαλμὸν	19 (110)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΜΘ΄ Ψαλμὸν	58 (145)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΗ΄ Ψαλμὸν	84 (190)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	99

* Οἱ ἐντὸς παραθέσεως ἀριθροὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς σελίδων τοῦ ἀρχαίου τεκμήνου.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΖ' (47) ΨΑΛΜΟΝ

197 ΑΨΑΛΜΟΣ ΩΔΗΣ ΤΩΝ ΥΙΩΝ ΚΟΡΕ.

Μέγας εἶναι ὁ Κύριος καὶ ὑπεράξιος νὰ ὑμνῆται εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ μας, εἰς τὸ ὅρος τὸ ἅγιον Αὐτοῦ, τὸ ὅποιον εἶναι καλῶς ριζωμένον εἰς τὴν ἀγαλλίασιν ὅλης τῆς γῆς. Ἄλλος λέγει, εἰς καλὸν δλασπὸν, εἰς τὴν χάραν ὅλης τῆς γῆς. Ἄλλος λέγει: Εἰς τὴν λαμπράν χάραν ὅλης τῆς γῆς, ἡ ὁποία εἶχε προσχεδιασθῇ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅλης τῆς δημιουργίας.

Β' Ἐδῶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῆς μάχης φανερώνει. Διότι ὅταν ἐπανήλθον ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Βαβυλωνίων καὶ ἀπεπλάγησαν ἀπὸ τὴν μακροχρόνιον τοὺς αἰχμαλωσίαν, ἀφοῦ ἐνέκτισαν τὴν πατρικὴν γῆν καὶ ἀπέφυγον πολλοὺς πολέμους, με εὐχαριστίας δι' ὅλα πρὸς τὸν αἴτιον ὅλων τῶν ἀγαθῶν, αὐτοὺς τοὺς ὕμνους ψάλλουν καὶ λέγουν: Μέγας ὁ Κύριος καὶ ὑπεράξιος νὰ ὑμνῆται. Τὸ μὲν Μέγας λέγουν, τὸ πόσον δμως, καθόλου. Διότι καθεὶς δὲν τὸ γινώσκει καλῶς. Διὰ τοῦτα καὶ συνέχισε: Καὶ δοξαζόμενος πάρα πολὺ. Διότι δὲν ὑπάρχει τέλος εἰς τὴν μεγαλοσύνην του. Ὁ Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει τοιοῦτοτρόπως ἐρμηνεύεται: Πρέπει αὐτὸν νὰ δοξάζωμεν καὶ νὰ αἰνῶμεν μόνον καὶ τοῦτο νὰ κάνωμεν με κάθε ὑπερβολὴν νὰ αἰνῶμεν δὲ Αὐτὸν καὶ διὰ τὸ ἀπειρον μέγεθος τῆς οὐσίας Του καὶ ἀκατάληπτον καὶ διὰ τὴν ὑπερβολικὴν προσφορὰν τῶν εὐεργεσιῶν Του πρὸς ἡμᾶς. Διότι ἠθέλησε, ὅλα καὶ ἔφερε εἰς πέρας ὅσα ἠθέλησε. «Εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ μας, εἰς τὸ ἅγιόν Του ὅρος». Τί λέγεις; Ἐκεῖ περιορίζεις τὴν δοξολογίαν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου, τοῦ δοξαζομένου, εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὸ ὅρος; Δὲν λέγω τοῦτο, ἱσχυρίζεται ὁ ψαλμωδός, ἀλλὰ διότι ἡμεῖς πρὸ τῶν ὁλων αὐτὸ καλῶς ἐγνωρίσαμεν. Ἡ διὰ τοῦτο εἶπε λοιπὸν τό: Δ' Εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ μας, ἡ ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ φανερώσῃ διὰ τὰ θαύματα ποῦ ἐγένον εἰς αὐτὴν ἐδείχθη ἡ μεγαλοσύνη του καὶ ἡ δόξα διότι πράγματι

τούς αἰχμαλώτους, τούς κατατρεγμένους, τούς περιφρονημένους, αὐτοὺς ποὺ ἐκρατοῦντο ὡς εἰς τάφον μέσα εἰς τὴν ἐχθρικήν χώραν. αὐτοὺς ἠτοίμασε τόσον αἰφνιδίως νὰ ἀναλάβωμεν ὥστε νὰ ὑπεριοχύσουν τῶν κατακτητῶν καὶ νὰ ἐπανέλθουν καὶ εἰς τὴν πρώτην εὐημερίαν νὰ ἐπιστρέψουν καὶ τὸ παλαιὸν σπῆμα τῆς πατρίδος νὰ ἀνακτήσουν. Φανεράνει μὲν λοιπὸν αὐτόν, λέγει ὁ ψαλμωδός, καὶ τὸ μέγεθος τῶν φαινομένων κτισμάτων. Εἰ ἅλ- λά ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι ἐδείκνυν παλαιὰ ἀνόητον συμπεριφορὰν, προσθέτει καὶ τὴν γνώσιν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀπὸ τὴν νίκην ἐναντίον αὐτῶν, μὲ τὸ νὰ ὑψώ- νη συνεχῶς τὰ παράδοξα αὐτὰ σύμβολα τῆς νίκης καὶ μὲ τὸ νὰ ἐνεργῇ τὴν μεταβολὴν πρὸς τὸ καλῆτερον καὶ μὲ τὸ νὰ πραγματοποιῇ τέτοια θαύματα παρ' ἐλπίδας καὶ προσδοκίαν. Πάλιν δὲ αὐτοὺς ὀνομάζει αὐτὴν χωρὶς νὰ ἀποστερή τὰς ἄλλας τῆς προνοίας του, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ δεκνύῃ ὅτι αὐτοὶ ἔχουν πότι περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῆς γνώσεως. Διότι ἐκεῖνοι μὲν μόνον ἐπειδὴ ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ αὐτὸν θὰ ἠδύναντο νὰ ὀνομασθοῦν πόλις Του. Αὕτη δὲ ἐνεκα τῆς ἐκδηλώσεως τῆς (μεγάλης) ἀγάπης Του καὶ διότι ὅλα τὰ θαύματα ἐδῶ γίνονται.¹² Α Τότε μὲν λοιπὸν ἡ πόλις ἐλέγετο τοῦ Θεοῦ, τώρα δὲ ὡς ἡμεῖς τοῦ Θεοῦ λεγόμεθα. Διότι, λέγει, οἱ ἄνθρωποι τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀσκήσασαν¹³ μαζί μὲ τὰ θδελυρά πάθη καὶ τὰς αἰσχράς ἐπιθυμίας. Εἶδες ὑπερτονισμὸν ἀρετῆς; Διὰ τοῦτο καὶ ὁρος τοῦ Θεοῦ ἐλέγεται, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐκεῖ ἐλατρεῖτο. Μὲ καλὴν ρίζαν εἰς τὴν ἀγαλλίασιν ὅλης τῆς γῆς. Πολλὴ εἶναι ἡ ἀσάφεια αὐτοῦ τοῦ ρητοῦ, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προσέχῃς. Διότι εἰς αὐτὸν ποὺ ἀπλοϊ- κῶς διορθᾷ, πολλὴν ἀπορίαν δημιουργεῖ, αὐτὸς ὅμως ὁ ὁποῖος μὲ ἀκριβείαν αὐτὰ ἐξετάζει, θὰ εὕρῃ τὴν ἀκο- λουθίαν καὶ τὴν σειράν τῶν νοημάτων ἀκριβῆ. Διότι αὐ- τὸ ποὺ λέγει τοιαυτοτρόπως ἐξηγεῖται: Μέγας εἶναι ὁ Κύριος εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ μας, Β τοποθετῶν σταθε- Ͼά θεμέλια εἰς τὸ ὅρος τὸ ἅγιον Αὐτοῦ, δηλαδὴ καλῶς ριζῶναι, καλῶς θεμελιωνῶν θεοειά, καλῶς στερεῶναι αὐτὴν τὴν πόλιν εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐφροσύνην ὅλης τῆς οἰκουμένης. Αὐτὸ μὲ ὑπαινιγμὸν καὶ ἄλλος, εἰς τὴν προσχεδιασμένην λαμπρὰν χαρὰν ὅλης τῆς γῆς, εἶπεν. Διότι στόλισμα ὅλης τῆς οἰκουμένης καὶ εὐφροσύνην τὴν

1. 172, 3, 34.

ἔκανε. Διότι ἀπὸ ἐκεῖ ἡ πηγὴ τῆς εὐσεβείας καὶ αἱ ρί- ζαι καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς θεογνωσίας ξεκινοῦν. Αὐτὴν λοι- πὸν ἡ ὁποία ἦτο τόσο μικρά τὴν ἐρρίξωσε καὶ καλῶς τὴν ἐστερέωσε διὰ νὰ ἀποτελῇ τὸν στολισμὸν καὶ καλῶς τῆς οἰκουμένης, τὴν ἀγαλλίασιν, διὰ νὰ χαροποιῇ ὅλην τὴν γῆν. Διότι τὸ διδασκαλεῖον ὅλης τῆς γῆς τὰ Ἱεροσόλυμα ἤ- σουν καὶ ὅσοι ἤθελον τὴν χαρὰν νὰ ἀπολαμβάνουν καὶ νὰ ἀποκοτῶν κάλλος καὶ στολισμὸν, ὧς ἐδῶ τὰ ἀνεγκάα ἐμάσθων. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ ἐπιθυμῶν νὰ φανερώσῃ ὅχι ριζῶν εἶπε. Ἄλλὰ εὐρίζων. Ἐὰν δὲ αὐτὸ ἐπιθυμῇς καὶ ἀναγωγικῶς νὰ καταλάβῃς, θὰ ἴδῃς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων. Διότι ἀπὸ ἐδῶ ἐπήγαγεν παντὸς ἡ ἀ- γαλλίας τῆς οἰκουμένης. Ἀπὸ ἐδῶ ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ χαρὰ, ἀπὸ ἐδῶ αἱ πηγαὶ τῆς φιλοσοφίας, ὅπου ὁ Χρι- στὸς ἐσταυρώθη, ὅπ' ὅπου οἱ Ἀπόστολοι ἐξώρμησαν. Διότι ἀπὸ τὴν Σιών θὰ ἐξέλθῃ ὁ νόμος³ καὶ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἡ χαρὰ αὕτη ἔχει ρί- ζας ἀθανάτους. Τὰ ὅρη Σιών ἀποτελοῦν τὰ πλεῖρα τοῦ θορρά. Δ' Ὁ δὲ Ἑβραῖος λέγει: Ἄρ Σιών ἱερθῇ σα- φούς. Διὰ ποῖον λόγον, εἰπέ μου, ἀναφέρει τὸν θορρὸν τώρα καὶ ὁποσημειώνει τὴν θέσιν τοῦ τόπου; Ἐπειδὴ ἀπὸ ἐδῶ συνεχῶς ὁ πόλεμος ἦναπτε⁴ ἐναντίον τους, ὅταν αἱ θέρσσοι ἐπετίθεντο καὶ συνεχῶς οἱ προφῆται αὐτὸ λέγαν, τὸν ἀπὸ θορρᾶ ὀνομαζόμενον κίνδυνον καὶ ὡς λέ- θητα ἀπὸ ἐκεῖ θράζοντα ἀπεικονίζον. Διότι τοιοῦτο- τρόπως ἡ γῶρα τῶν Περσῶν εὐρίσκειται πρὸς τὴν Πα- λαιστίνην. Ἐκφράζων λοιπὸν τὴν ἀπορίαν του δι' αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἔχει συμῆθι, τοῦτο προσέθεσε, φανερόν, ὅτι αὐτὴν ποὺ συνεχῶς ἠνοχλεῖτο ἀπὸ ἐκεῖ, χωρὶς ὀχυρὰ τὴν ἀφῆσας. Ὅπως ἀκριβῶς θὰ ἔλεγε κανεὶς καὶ περὶ τοῦ σώματος. Εἰ θὰ τὸ ἀσθενὲς ἐκεῖνο μέρος ἔκανε ισχυ- ρότερον, αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ αὐτὸς ἐδῶ μὲ ὑπαινιγμὸν λέγων: Ἀπ' ὅπου γασεραὶ φωναὶ καὶ δάκρυα, ὅπ' ὅπου ἀσχή τῶν συμφορῶν ἐπήγαγεν, αὐτὰ τὰ μέρη ἔχουν γε- μίσει ἀπὸ ἡδονῆν. αὐτὰ ἔχουν πληρωθῇ ἀπὸ εὐθυμίας. Ἀπ' ὅπου προήρχαντο ἀπειλαὶ καὶ φόβοι καὶ κινδύνοι ἀπὸ ἐκεῖ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη καὶ κανεὶς πλέον ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς κτίσεως δὲν φοβεῖται τὸ θορειότερον, κα- νεὶς δὲν τρέμει, κανεὶς δὲν φοβεῖται νὰ κυττάξῃ, ¹⁵ Α ἀλλὰ ὅλοι τὸ ἀτενίζουν μὲ εὐφροσύνην, ἀφοῦ σὺ τὸ ἐρρί-

2. Μτχ. 4, 2.

3. Ἱερμ. 1, 18.

ζώσας εἰς τὴν ἡδονήν. Ἡ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου. Ὁ Θεὸς κάνει αἰσθητὴν τὴν παρουσίαν Του εἰς τὰ πυργωτὰ οἰκοδομήματα, ὅταν προσφέρῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐγκαίρην ὑποστήριξιν Του. Ἄλλος λέγει: "Ἐγινε γνωστός. Ἄλλος θά γῃη γνωστός εἰς τὰ ἀνάκτορα αὐτῆς ὡς οὐράνιον. Ἄλλος λέγει: Ὁ Θεὸς ἔκανε γνωστὴν τὴν παρουσίαν Του εἰς τὰ πυργωτὰ οἰκοδομήματα, διὰ νὰ ἀποσπασθῇ αὐτὴ τελείως ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Διακηρύσσει τὸ ἀξιωματικόν, τὸν ἐπαινον, τὸν σέβανον λέγων: Ἡ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου. Ἐπειτα παρουσιάζει πῶς εἶναι ἡ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου, συμπληρῶναι: Εἰς τὰ πυργωτὰ οἰκοδομήματα αὐτῆς κάνει γνωστὴν τὴν παρουσίαν Του, φανερώων τὴν πολλὴν πρόνοιαν, ὅτι δὴν ἐξ ἀλακλήρου τὴν διασώζει φροντίζων, ὅχι μόνον δι' ἀλόκληρον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ κάθε μίαν οἰκίαν μὲ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς φροντίδος του. Διότι εἰς ἡμᾶς καὶ χωρὶς αὐτῆς εἶναι γνώριμος, εἰς τοὺς ἐχθρούς ὅμως καὶ ἀπὸ ἐδῶ δειξέτω τὴν δύναμιν Του. Διότι ἐπὶ "Ἐζεκιῶν," ὅταν νέφος θαρσύνων ἔκαστον ἐπίθεσιν καὶ περιεκύκλωσεν ἀλόκληρον αὐτὴν ἀκριβῶς ὡς δίκτυον, ἀπεμακρύνθησαν, ἀπὸ ἀφῆσαν νεκρούς τὸ περισσότερον τμήμα τοῦ στρατοῦ τους, καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ πολλὰς φορές εἰς αὐτὴν ἀπὸ εἰσῆλθον, ἐφυγον ντροπισσάμενοι. Ὅλα δὲ αὐτὰ μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καταρρώθησαν, λέγει ὁ ψαλμωδῆς, καὶ λαμπρὰν αὐτὴν κατέστησαν. Ὁ ὅχι δὲ διότι εἶναι λαμπρὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ διότι ἔγινε τόσον λαμπρὰ, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ ἔγινε μεγάλη. Διότι νῆα, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς συνεκεντρώθησαν εἰς κοινὸν στρατόπεδον, ἐφθασαν εἰς τὰ σύνορα τῆς μὲ τὸν αὐτὸν κατακτητικὸν σκοπὸν. Ἄλλος λέγει: Νῆα οἱ βασιλεῖς παρετάχθησαν ἑτοιμοὶ διὰ μάχην. Αὐτοὶ ἐπειδὴ εἶδον, ὅτι ἦσαν εἰς τοιαύτην κατάσταση ἑτοιμότητος, ἐθαύμασαν, ἐταράχθησαν, ἐκλονίσθησαν. Τρόμος κατέλαβε αὐτούς. Ἐκεῖ ὠδίνες τρόμου κατέλαβον τοὺς ἐχθρούς ὡς αἱ ὠδίνες τῆς γυναίκας ποῦ εἶναι ἑτοιμὴ νὰ γεννήσῃ, ὅμοιοι μὲ σφοδρὸν ἄνεμον. Ἄλλος λέγει: Μὲ δυνατὸν ἄνεμον. Ἄλλος: Μὲ καύσωνα. Θὰ συντρίψῃ τὰ πλοῖα θαρσεῖς. Ἄλλος: Θὰ θὰ κατακαυτρίψῃ. Ὁ δὲ Ἑβραῖος λέγει: Θαρσεῖς Ἑβῶ

4. Δ' Βασιλ. 19.
5. Πόλις ἡ περιγῆ ἀντιπαραστήσας τὴν Βίβλιν, πρὸς ἀπεργίαν τοῦ Ἑβραίου ἔθνους ἐκταραχθέν.

πόλεμον διηγείται σκληρὸν καὶ καλῶς προητοιασμένον ἀπὸ παντοῦ καὶ νίκην λαμπροτέραν. Ἐπειδὴ, λοιπόν, εἶπε δι' ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρεται δι' αὐτὴν καὶ πολλὴν φροντίδα δακνύει. Ὁ ἀποδεικνύει, λοιπόν, καὶ πῶς ἐνδιαφέρετο. Διότι, μολονὶ μύρια ἔθνη ἐπετέθησαν (τοῦτοι λοιπὸν φανερώων διὰ τοῦ πληθους τῶν βασιλέων), καὶ ὅχι ἀπλῶς ἐπετέθησαν, ἀλλὰ ἐπετέθησαν καλῶς οὐγκροτῆμενα καὶ συντεταγμένα, τόσον θαυμαστά γεγονότα συνέθησαν, ὥστε ἀπὸ γίνουσι θαυμαστά παραδόξων γεγονότων, νὰ ἀπέλθουν νικημένοι. Διότι τοιαύτην τροπὴν ἐλάβαν οἱ πόλεμος, ὥστε ἀπὸ κατελήφθουν ἀπὸ δειλίας καὶ φοβίης οἱ ἐχθροί, νὰ ἀπομικρυνθῶν. Καὶ μὲ πολλὴν ἀγωνίαν ἐπὶ δὴν μακρὰν τρομαγμένοι, οἱ πολλοὶ φοβηθέντες τοὺς ὀλίγους, οἱ καλῶς συντεταγμένοι τοὺς διεσκορπισμένους καὶ καθόλου καλύτερον ἀπὸ τὴν γυναῖκα ποῦ εἶναι κατεληγμένη ἀπὸ τὰς ὠδίνων τοῦ τοκετοῦ δὲν συμπεριφέροντο. Λοιπὸν, ἔ. εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ πόλεμος ὅχι μὲ τὴν ἀνθρωπίνην βίαν ἤρχετο εἰς αἰὼν πέραν, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ἦτο ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης καὶ αὐτός, ὁ ὁποῖος ὅχι μόνον τὸ φρόνημά τους κατέβαλε, ἀλλὰ καὶ τὰ λογικά τους ἐσέλιπε καὶ ὠδίνων εἰς αὐτοὺς ἐνεθάρσε καὶ κάποιον ἀνελπίστον φόβον εἰς αὐτοὺς προέξενε. Καὶ τὸ ἴδιον συνέβη, ὅπως ἔαν εἰς ναυτικὸν στόλον πολλόν, συγκεντρωμένον διὰ μάχην, ἄνεμος δυνατὸς ἀπὸ ἔπνευ, συνέτριβε διὰ τὰ πλοῖα καὶ ἐδύθηκε τὰς τριήρεις καὶ πολλὴν μᾶζι ταραχὴν προέξενε. 100 Α' Ἑβῶ, λοιπόν, διὰ τοῦ παραδειγματός τούτου καὶ τὸ εὐκολὸν τῆς νίκης μου φαίνεται ὅτι παρασιάζει καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ταραχὴν. Διότι ἀπὸ μετεχειρίσθησαν ναυτικὸν στόλον καὶ αὐτοὶ ἀπὸ ἐφθασαν ἀπὸ κάποιον μακρὸν καὶ ξένην χώραν, ὥσταν ἀπὸ κάποιον δυνατὸν ἄνεμον, ὅλοι ἐγάθησαν ἕνεκα τῆς ἀρχῆς τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο φανερώων καὶ τὸν τόπον ἀπὸ τὸν ὅποιον ἦλθον, προσέθεσε τὸ Θαρσεῖς. Διότι τοιαυτοτρόπως καὶ ὁ Ἑβραῖος ἐφάνηκε διὰ τῆς λέξεως, τὴν ὅποιαν καὶ ἐπαρουσιάσαμεν πρὸς χάριν σας διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ρητοῦ. Ἡ τοῦτο εἶναι, λοιπόν, δυνατὸν νὰ εἴπω ἢ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον προηγουμένως εἶπον, ὅτι ὅπως ἀκριβῶς τὰ πλοῖα θαρσεῖς, ἄνεμος δυνατὸς ἀπὸ ἔπνευσε, τὰ συνέτριψε πολλάκις, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον θεθαλὸς ἐκεῖνα τὰ πλοῖα συνετάρσαν ὁ Θεός. Β' Ὅπως ἀκριβῶς ἠκούσαμεν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ εἶδομεν

εἰς τὴν πόλιν τοῦ Κυρίου τῶν δυνάμεων, εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ μας. Εἶδες πῶς τὸ προηγούμενον ἐξηγεῖται, τὸ εὐριζῶν; Διότι δὲν εἶπε, εὐριζώσας, ἀλλὰ, εὐριζῶν, δηλαδὴ διαρκῶς προδίδων, διαρκῶς φροντίζων, διαρκῶς περιτειχίζων (τὴν Ἱερουσαλήμ). Διότι, ἀφοῦ ἀνέφερε τὰ τότε συμβάντα εἰς τὰς παλαιὰς διηγήσεις ἐπαναφέρει τὸν λόγον, ἀποδεικνύων ὅτι αὐτὰ εἶναι συγγενή εκείνων. Διότι ὅσα εἶδομεν, λέγει, μὲ τὰ λόγια, αὐτὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα ἔχομεν διαπιστώσει (ὅτι πραγματοποιοῦνται) μὲ τὰς νίκας, μὲ τὰς σημαίας τῆς νίκης τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν κηδεμονίαν, μὲ τὰ παράδοξα θαύματα. Διότι δὲν ἔπαυσε ὁ Θεὸς πάντοτε αὐτὰ νὰ κατεργάζεται. Ὡστε ἰδικόν του ἔργον Ὁ εἶναι νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς κινδύνους καὶ νὰ ὁδηγῇ πρὸς τὴν θεωγικαίαν. Καὶ καλῶς ἀνέφερε ὁ προφήτης ὅσα πρὸ πολλοῦ χρόνου συνέβησαν. Διότι ἔπρεπε καὶ ἀπὸ τὰς παλαιὰς διηγήσεως καὶ ἀπὸ τὰ νῦν ἔργα νὰ ἐκπαιδεύωνται (οἱ ἀνθρώποι) ὥστε οἱ πῶς δύσπιστοι ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ αὐτὰ τοῦ συμβαίνοντος καὶ ἀπ' ὅσα ἤδη ἔχουν συμβῆναι καὶ διπλοῦν κέρδος νὰ ἀφελθῶν καὶ ἡ ἀκοή αὐτοῦ νὰ δοθῇ ἀντὶ τῆς δόξης αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐλσόμεν πείρον, Θεέ μας, ὅτι τὸ ἔλεός σου προσφέρεται πρὸς τὸν λαόν σου. **Δ** Ὁ δὲ Ἐβραῖος λέγει Ἠλαχάχ δερμηνοῦ. Ἀνάλογος πρὸς τὸ ὄνομά σου Θεέ μας, καὶ ἡ δοξολογία σου εἶναι εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς.

Ἐπειδὴ εἶπε ὁ ψαλμωδός, ὅσα ἤκούσαμεν, αὐτὰ καὶ εἶδομεν, λέγει καὶ τί ἤκουσε καὶ τί εἶδε. Τί λοιπὸν ἤκουσε καὶ τί εἶδε; Ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἰσχυροτέραν καὶ ἀσάλευτον τὴν πόλιν δημιουργεῖ. Ταῦτα λοιπὸν εἰς αὐτὴν εἶναι θεμέλιον, τοῦτο ἰσχύς, αὐτὸ τὴν κάνει χωρὶς ὀχυρά, ὅχι ἀνθρωπίνῃ συμμάχῃ καὶ βοηθείᾳ οὔτε ἡ δύναμις τῶν ὀπλῶν, οὔτε οἱ πύργοι καὶ τὰ τέλχη· ἀλλὰ τί; Ὁ Θεὸς αὐτὴν ἀπὸ παντοῦ προφυλάσσει. **Ε** Διότι τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ἔπρεπε αὐτοῦ νὰ ἐκπαιδεύῃ καὶ εἰς αὐτὸ ὁ προφήτης διαρκῶς ἐλάλει τὴν προσοχὴν των. Ἐγνωρίσαμεν ἂν πείρας, Θεέ μας, ὅτι τὸ ἔλεός σου διαγέγεται ἀνάμεσα εἰς τὸν λαόν σου. Τί σημαίνει ὑπελάθωμεν; Ἠλπίσαμεν, μὲ προσδοκίαν ἀνεμένωμεν, ἐγνωρίσαμεν τὴν φιλοanthρώπιαν σου. Διότι ἐπειδὴ εἶπε, ἐθεμελίωσε, ἐρρίωσε, περιτείχισε, ἀποδεικνύων **στ** ὅτι ἡ τῶσον μεγάλη πρόνοια ὅχι κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν ποὺ τὴν λαμβάνουν, προσφέρεται, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ ποὺ τὴν προσφέρει, καὶ συγχρόνως ἐπειδὴ ἤθελε τὴν ἀ-

λαζώνιον των νὰ περιορίσῃ, τοιαυτοτρόπος ὠμίλησε, τοῦτο ἐξῶ μόνον λέγων τοῦ ἔλεους σου ἀπόρροια εἶναι αὐτὰ τὰ κατορθώματα, τῆς δόξης σου καὶ τῆς ἀγαθότητος σου. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσε. Ἀνάλογος πρὸς τὸ ὄνομά σου εἶναι καὶ ἡ δοξολογία σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ἡ δοξολογία σου, λέγει, τῶσον μεγάλη καὶ θαυμαστά κατορθώματα πραγματοποιεῖ, τῶσον ὑψηλὰ καὶ ἔνδοξα. Διότι δὲν θείξεις τὴν φροντίδα σου ἀνάλογως πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτῶν ποὺ εὐημεροῦντο, ἀλλὰ ἀνάλογον πρὸς τὴν μεγαλειότην σου. **Β** Ἡ δοξολογία λοιπὸν, δηλαδὴ ὁ ἔπαινος ἀπὸ τὰ ἔργα σου, ἐξακουστά ἔκανε τὰ κατορθώματά σου. Διότι ἐπραγματοποιούντο μὲν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐνεκα ὅμως τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ ὄγκου τους, κατελάμβανον αὐτὰ τὰ ἀκροαῖα μέρη τῆς οἰκουμένης καὶ οἱ μακρὰν εὐρισκόμενοι βία τὰ ἐμύθανον. Αὐτὰ λοιπὸν θεσπάζει ποὺ ἔγινον εἰς τὴν Αἴγυπτον ἢ Ἱερουσαλίαν πόρνη ἀκριβέστερον εὐαγγέλιον ἀπὸ τοῦς παρόντας. Πάλιν τὰ συμβάντα εἰς τὴν Παλαιστίνην διεκλήρυττον καὶ ὅσοι κατῴκουν εἰς τὴν χώραν τῶν Περσῶν ὅσα δὲ συνέβαινον εἰς αὐτὴν τὴν Περσικὴν γῆν ὅσοι ἦσαν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, πάλιν τὰ ἐγνώριζον. Διὰ τοῦτο ὡς γνωστὸν καὶ ὁ βασιλεὺς διὰ ἐπιστολῶν ἐστελλε ἐιδήσεις παντοῦ εἰς τὴν οἰκουμένην. **Γ** διακηρύσσων τὰ συμβάντα εἰς τὴν κόκκινον τοῦ πυρός, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀφοῦ εἶπε ἡ δοξολογία σου φθάσει εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, προσέθεσε Ἡ δεξιὰ σου χεὶρ εἶναι πλήρης δικαιοσύνης. Πρῶγμα τὸ ὅποιον μὲν θεσπάζει εἶναι συνθηθεὶς τοῦ συνεχῶς νὰ κάνῃ, ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, νὰ ἀποδίδῃ ὁ ψαλμωδός, τὰς αὐτὰς ἰδιότητας τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν φύσιν του, τοῦτο καὶ κατὰ τὴν παρουσίαν περὶστασιν κάνει· ὅχι διὰ νὰ τὰ κατανοήσῃμεν ἀφοῦ γίνονται καὶ ἀφοῦ μάλιστα ἀπογίνονται, μὴ γένοιτο· ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀσθενεῖ ὁ ἀνθρώπινος λόγος καὶ ἡ ἀνθρωπίνῃ γλῶσσᾳ πρέπει νὰ προσθέσῃ εἰς τὸν ἀνθρώπινον λόγον κάποιαν θεοπρεπεῖ ἔννοιαν. Αὐτὰ λοιπὸν ποὺ προστιθέμεν εἰς τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ, αὐτὰ λέγει, τὰ ὅποια εἶναι συνηγουμένα μὲ τὴν οὐσίαν του. **Δ** Ποῖα δὲ εἶναι αὐτά; Ἡ δεξιὰ σου, λέγει, εἶναι πλήρης δικαιοσύ-

6. Πόρνη, κάτοικος τῆς Ἱερουσᾶς φιλαδέλφεια τοῦς κατασκόπους τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ναοῦ, διὰ τοῦτο συμβαίνει πρὸ τῆς κατασκευῆς τῆς Ἱερουσᾶς (Ἱερο. Ναοῦ 2).

7. Δαν. 3, 4-6.

νης. Ἀποδεικνύει δηλαδή, ὅτι ὅσα γίνονται δὲν εἶναι ἀνάλογα τῆς ἀξίας τῶν εὐεργετούμενων, ἀλλὰ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ οὐσία του χαίρεται μὲ τὴν δικαιοσύνην, εὐφραίνεται μὲ τὴν φιλανθρωπίαν. Αὐτὸ εἶναι ἔργον του, αὐτὸ συνήθειά του καὶ διὰ τοῦτο τόσῃ πολλῇ εὐεργεσίᾳ ἀπελάμβανον. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἰδιότης τῆς φωτὸς εἶναι νὰ θερμαίνῃ καὶ τοῦ ἡλίου νὰ φωτίζῃ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον θεοῦ καὶ τὸ νὰ εὐεργετῇ αὐτὸς. Ὅχι δὲ τόσον, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερον. Διὰ τοῦτο καὶ τοιοῦτοτρόπως εἶπε. Ἡ δεξιὰ σου εἶναι πλήρης δικαιοσύνης, ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ δηλώσῃ τὸ ἄφθονον καὶ τὸ συνηναιμένον μὲ τὴν οὐσίαν του. **¶** Ἀς εὐφρανθῇ τὸ ἔρος Σιών καὶ ὅς σκιρτήσουν ἀπὸ ἀγαλλίαςαι αἱ θυγατέρες (πόλεις) τῆς Ἰουδαίας διὰ τὰς δικαίας κρίσεις σου, Κύριε. Ἄλλος λέγει διὰ τὰς κρίσεις σου. Περιτριβύρατε τὴν Σιών καὶ συγκεντρώσατε προσεκτικῶς τὸ βλέμμα σας περὶ αὐτῆς. Ἄλλος, ἔλθετε γύρω ἀπὸ αὐτήν. Ἐξετάσατε ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς πύργους τῆς. Ἄλλος, σπιριθισήσατε τοὺς πύργους τῆς. Ἄλλος, ἐπαινέσατε. Συγκεντρώσατε τὸν νοῦν σας εἰς τὴν δυνάμιν τῆς. Ἄλλος, εἰς τὸν περίβολόν τῆς. Ἄλλος εἰς τὴν εὐπορίαν τῆς. Καὶ διαμοιρασθήτε διὰ νὰ ἐξετάσατε τοὺς πύργους τῆς. Ἄλλος καταμετρήσατε τὰ ἀνύκτορά τῆς. Διὰ νὰ τὰ διηγῆσθε εἰς τὴν ἐπομένην γενεάν. Ἄλλος εἰς τὴν γενεάν τὴν μεταγενεστέραν. ²⁰² Διότι αὐτὸς ὁ Θεὸς μας ἔζη εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Αὐτὸς θὰ μᾶς διαποιμάνῃ εἰς τοὺς αἰῶνας. Τὸ δικαί τέλος πάντων αὐτὸς τὰς διαταγὰς δίδει, νὰ περιέλθωμεν τὴν πόλιν, νὰ ἀπαριθμήσωμεν τοὺς πύργους, νὰ προσέχωμεν τὰ οἰκοδομηματὰ τῆς, νὰ ἀναλογισθώμεν τὴν μεγαλοπρέπειάν τῆς, τοὺς περίβολους καὶ τὰ τελεῖα τῆς νὰ ἐξετάζωμεν προσεκτικῶς, νὰ καταμετρώμεν τὰς οἰκίας τῆς καὶ τὰ ἀνύκτορά τῆς, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς ἰδικῆς μας ἐριμνείας. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ λόγος βίδει σαφῆ ἐριμνείαν εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Διότι ἀφοῦ αὐτὰ εἶπε, καὶ τὴν οἰκίαν ἀμέσως προσέθεσε. Ποίαν λοιπόν; Διὰ νὰ τὰ διηγῆσθε, λέγει, εἰς τὴν ἐπομένην γενεάν. Αὐτὸ δὲ ποὺ λέγει ἔτοι περίπτου ἐξηγεῖται: Γεμίσατε ἀπὸ ἡδονῆς, χαρῆς, σκιρτήσατε. Ἀλλὰ ὅχι ἐπιπολαιῶς, οὔτε κατὰ τύχην, ἀλλὰ μὲ ἀκριβείαν μάθετε καλὰ τὴν ἰσχὺν τῆς. **¶** Διότι ὅταν εἶχε γύη ἐρείπια, ὅταν οὐραία καταστράφη καὶ τὸ ἔδαφος τῆς σχεδὸν τελείως ἐγάθη καὶ ἀπέκλεισαν οἱ ἔχθροί τὴν μεταβολὴν τῆς πρὸς τὸ καλύτερον,

καθὼς λέγουν: «Ξηρὰ ἔγιναν τὰ ὄσα μας, ἐφονάζον με δυνάμιν, ἐξανόμεθα» καὶ δὲν ἠλπίζον διὰ τὴν δακτύλῳ. Ὅμως τὴν ἀνέκτησαν καὶ ὅχι τέτοιον ὅπως τὴν ἀνέκτησαν, ἀλλὰ πολὺ καλύτερον καὶ λαμπρότερον καὶ πλέον δυναστὴν καὶ μεγαλύτερον καὶ εὐπορότερον καὶ δυνατοτέρων καὶ εὐρύτερον ὡς πρὸς τὰς οἰκοδομὰς τῆς, ὡς πρὸς τὰ τρώματά τῆς, ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν τῆς δυνάμιν, ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν ὧν τῶν ὑπαρχόντων τῆς. Διότι θὰ εἶναι, λέγει, **¶** Ἡ τελευταία δόξα αὐτοῦ τοῦ οἴκου¹ μεγαλύτέρα ἀπὸ τὴν προηγουμένην. Παρακινεῖ τὸν λαόν καὶ μόνον αὐτὰ ποὺ δὲν λέγει: Νὰ ἡ πόλις αὐτὴ ποὺ εἶχε χάσει τὸ θάρρος τῆς, ἡ ἀπηλπισμένη, αὐτὴ ποὺ ἦτο ἐρείπια, πῶς ἀνέκτησε λαμπρότερον μορφήν: Αὐτὰ λοιπόν, μάθετε καλῶς, τὴν οἰκοδομήσαν αὐτῆς, τὴν λαμπρότητα, τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὥστε ἀπὸ ἐδῶ ἀφοῦ μάθετε τοῦ Θεοῦ τὴν δυνάμιν, πῶς τὴν ἀπλησιωμένην χώρον ἔκανε μεγαλύτεραν, νὰ διηγῆσθε εἰς τὰ ἐγγόνια σας τὴν δυνάμιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀρκείαν τῆς φρονίδος του. Διότι πάντοτε ἔμενε ὁ σταθερὸς μας κηδεμὼν καὶ προστατῆμενος καὶ ποιμὴν. Διότι αὐτὰ αἱ διηγῆσεις θὰ ἀποτελέσουν διὰ τοὺς μεταγενεστέρους ὑπόθεσιν φιλοσοφίας καὶ ἀφορμὴν ἀκριβεστάτης θεογνωσίας καὶ φρονίδος ἀρετῆς. **¶** Διὰ τοῦτο αὐτὴν διατάζει νὰ περιέλθουν, διὰ νὰ γίνουν ἀκριβεῖς διδασκαλοὶ τῶν ἐγγόνων των.

Διὰ τοῦτο λοιπόν καὶ ἡμεῖς πάντοτε καὶ διαρκῶς αὐτὰ στοχαζόμενοι, ὡς ἔχουμεν εἰς τὸν νοῦν μας τὴν πόλιν μας Ἱερουσαλὴμ, ἐπαναφέροντες εἰς τὴν φαντασίαν μας πάντοτε τὰ κάλλη αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι μητρόπολις τοῦ βασιλείου τῶν αἰώνων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδρασκονται τὰ πνεύματα τῶν δικαίων, οἱ χοροὶ τῶν πατριαρχῶν, τῶν ἀποστόλων καὶ ὧν τῶν ἁγίων ὅπου τὰ πάντα εὐρίσκονται εἰς κατὰστασιν εἰρήνης καὶ δὲν παρέργονται ὅπου ὑπάρχουν ἄβυσσος καὶ ἀθέατα κάλλη, τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ κληρονομήσουν μόνον αὐτοί. **¶** Οἱ ὁποῖοι ἀπέκτησαν παντελὴ λήθην τῶν φθαρτῶν αὐτῶν καὶ προσκαιρῶν βιωτικῶν φροντιδῶν, ἐνωθ' τοῦ πλοῦτου, τῆς τρυφῆς καὶ τῶν ἐπιθλασθῶν ἡδονῶν ποὺ προέρχονται ἐκ τοῦ διαβόλου. Τὴν δὲ ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας καὶ

8. Ἰσραὴλ 37, 11.

9. Ἀγγέλω 2, 8.

τὴν φιλοξενίαν πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην καθημερινῶς αὐξάνοντες, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον 208 Α καὶ τὴν ἀπὸ θαύτου καρδίας συγχώρησιν πρὸς ἐκείνον ποῦ μᾶς ἔχει λυπήσει ὡς καλλιεργῶμεν, διὰ νὰ γίνωμεν τοιοῦτοτρόπως κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ζῶντες καλῶς καὶ θεωρούμενοι μετὰ τὸν Χριστόν, τὸν Κύριόν μας, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δόξα-μὴς μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΗ' (48) ΨΑΛΜΟΝ

Εἰς τὸ τέλος: Ψ α λ μ ο ς τ ὠ ν υ ἱ ὦ ν Κ ο ρ έ.
Ἄλλος τὸν ὀνομάζει «ἐπὶ νῆκτον».

Ἀκούσατε αὐτὰ πάντα τὰ ἔθνη. Ἄλλος λέγει: Ἀκούσατε τοῦτο. Β Βάλετέ τα εἰς τὰ αὐτιά σας ὅλοι, ὅσοι κατοικεῖτε εἰς τὴν οἰκουμένην. Ἄλλος: Εἰς τὴν κόθοδον εἰς τὰ θατὰ τῆς γῆς. Ἄλλος λέγει: Εἰς τὴν κατάβυσον. Ὁ Ἐβραῖος λέγει: Ὁλθ. Τόσον οἱ ἐντόπιοι καὶ οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλος: Καὶ ἡ ἀνθρωπότης, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τὰ τέκνα κάθε ἀνθρώπου. Ὅλοι μαζί, πλούσιοι καὶ πένητες. Ἄλλος λέγει: Ὅλοι μαζί.

Μερικὰ σπουδαῖα καὶ ἀνέκφραστα πρόκειται τώρα νὰ μᾶς εἴπῃ ὁ προφήτης. Διότι δὲν θὰ ἐκάλει εἰς ἀπρόσπιν ὅλους τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς εὐρισκομένους ἀνθρώπους, οὔτε θὰ ἐγκαθίδρυσεν τὸ θέατρον τῆς οἰκουμένης. C ἔάν κατὰ σπουδαῖον καὶ λαμπρὸν καὶ ἄξιον πρὸς τὸ μέγεθος τῆς συναθροίσεως δὲν ἐπρόκειτο νὰ εἴπῃ. Διότι καθόλου δὲν ἠμιλεῖ προφητεύων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν τὴν Παλαιστίνην, ἀλλ' ὡσάν ἀκριβῶς κάποιοι ἀπόστολοι καὶ εὐαγγελιστὴς πρὸς ὁλόκληρον τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἀπευθύνει τὸν λόγον. Διότι ὁ μὲν Μωσαϊκὸς νόμος εἰς μίαν γυνίαν τῆς οἰκουμένης ἐπαιδαγωγεῖ τὸ ἔθνος. D ὁ λόγος ὁμῶς τοῦ κηρύγματος εἰς ὁλόκληρον τὴν γῆν διεχέεται καὶ διεδίδετο ἀφοῦ περιέλαθεν τόσῃν ἔκτασιν γῆς, ὅσῃν καὶ ὁ ἥλιος καταλαμβάνει. Διότι ἐκεῖνα μὲν παιδαγωγία κάπως ἦσαν καὶ εἰσαγωγή καὶ ἐξυπηρέτησις καταδίκης καὶ θανάτου. Αὐτὰ δὲ χάρις καὶ εἰρήνη. E Ἐπειδὴ λοιπὸν ὅλον τὸ γένος εἰς ἀκρόασιν προσεκάλεσε, ἐμπρός λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἄς φθάσωμεν καὶ ἄς ἴδωμεν τί θέλει ὁ ψαλμοδὸς νὰ μᾶς εἴπῃ, ὁ κοινὸς κυβερνήτης τοῦ γένους μας. Καὶ ἂν εἶναι μερικοὶ θάρσαροι καὶ ἂν εἶναι σοφοί, καὶ ἂν εἶναι ἀπλοῖκοί, διατάξεις καὶ αὐτοὶ νὰ φθάσουν; Ναι λέγει. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν εἶπεν: Ὅλα τὰ ἔθνη. Καὶ πάλιν συνέχισε λέγων: Καὶ οἱ ἐντόπιοι καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, τὴν ἀνθρωπότητα ὅλην ὀνομάζων. Πόσον σπουδαῖα εἶναι ἡ

διδασκαλῶ! Πόσον εἶναι πρὸς ὅλους ἀρμάρζουσα καὶ ὠφέλιμος. Ἐὰν διὰ τοῦτο λοιπὸν θεοβίως ὄχι ἀπλοϊκῶς μόνον καλεῖ ὅλους γενικῶς, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὴν σπουδὴν καὶ ἀκρίβειαν προτρέπει νὰ προσέχουν εἰς τὰ λεγόμενα. Διότι δὲν εἶπε: Ἀκούσατε μόνον αὐτά, ἀλλὰ τὰ ἔθνη, ἀλλὰ καὶ θέατε εἰς τὰ αὐτιά σας. Τὸ δὲ νὰ θέατε εἰς τὰ αὐτιά σας, οὐδὲν ἄλλο σημαίνει παρὰ τὸ νὰ ἀκούσετε.²⁰⁴ Ἀ μὲ σπουδὴν καὶ μὲ συγκειτρωμένην ὁλην τὴν διάνοιαν. Διότι τὸ νὰ θέατε εἰς τὰ αὐτιά σας, λέγεται κυρίως, ὅταν κάποιος σιχητῇ πλησιάζων τὸ αὐτὸ του εἰς τὸ αὐτὸ ἄλλου, συγκειτρωμένων τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἐκεῖνον προτρέπων νὰ προσέχῃ εἰς τὰ λεγόμενα. Θέατε εἰς τὰ αὐτιά σας ὅλοι οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. Καὶ ἐὰν μερικοὶ δὲν συγκαταλέγονται εἰς τὰ ἔθνη ἀλλὰ εἰναι μικροὶ ἢ νομάδες διασπαρμένοι καὶ αὐτοὺς προσκαλῶ εἰς τὴν ἀκρόασιν. Καὶ παρατήρησε τὴν σύνεσιν τοῦ ψαλμοῦ πρὸς δημηγορεῖ. Κατὰ πρῶτον διηγείρε τὴν διάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐτοίμους τοὺς ἔκανε διὰ τὴν ἀκρόασιν, διότι ὅλους μαζί ἐκάλεσε. Ἐπειτα, ἀπὸ τοὺς προσεκάλεσε, μετρίάζει τὴν ἀλαζονίαν των. Ὡς διὰ νὰ μὴ φθάσουν εἰς παραφροσύνην ἐνεκα τοῦ πλήθους. Διότι τοιοῦτων ἀκροατῶν κατ' ἐξοχὴν ὑπάρχει ἀνάγκη, οἱ ὅποιοι νὰ εἶναι συντετριμμένοι καὶ ταπεινωμένοι καὶ ἀπηλλαγμένοι παρὰφροσύνης καὶ ὑπερηφίας, ὅταν πρόκηται νὰ ὁμιλῇ κανεὶς φιλοσοφικοὺς λόγους. Πῶς λοιπὸν ἐταπεινώσε τὴν διάνοιαν; Ἀπὸ τοὺς προσέθεσε: Καὶ οἱ ἐντόπιοι καὶ οἱ κάτοικοι ὅλης τῆς γῆς. Ἀνέφερε τὴν οὐσίαν, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ἡ ἀρχὴ τῆς γεννήσεώς μας, ὑπενθύμισε τὴν κοινὴν δὲν μας μητέρα. Καὶ διὰ ποῖον λόγον εἶπεν: Οἱ κάτοικοι ὅλης τῆς γῆς; Ἐπειδὴ εἶπε, ἐντόπιοι, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς, συμφώνως πρὸς τὰς διδασκαλίας τῶν ἑξῶς τῆς Ἐκκλησίας μυθολογῶν, ὅτι ἀπὸ τῆς γῆς ἐκ ἀρχῆς ἐβλάστησαν οἱ ἄνθρωποι, ὅπως ἀκριβῶς μερικοὶ μὲ μύθους ἐδίδασαν, παρουσιάζοντες μερικοὺς πρὸς ἐγεννήθησαν ἐκ σπόρων, διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν: Οἱ κάτοικοι ὅλης τῆς γῆς. Διότι πατέρες σας εἶναι οἱ ἄνθρωποι, ἀρχὴ δὲ τῆς γεννήσεως εἰς ὅσας καὶ εἰς ἐκείνους ἡ γῆ. Διότι λοιπὸν ὑπερηφανεύεσαι οὐ πού εἶσαι χῶμα καὶ στάχτη; Ἀναλογίσου τὴν μητέρα σου καὶ μετρίασε τὴν ἀλαζονίαν σου καταπάτησον τὸ (ὕψηλόν) φρόνημα ἀναλόγισου ὅτι γῆ εἶσαι καὶ εἰς τὴν γῆν

θὰ ἐπιστρέψῃς καὶ κἀκεῖ παραφροσύνην ἐκδίωξῃς. Διότι τοιοῦτου ἀκροατοῦ ἔχω ἀνάγκην. Διὰ τοῦτο σὲ ταπεινώνω διὰ νὰ σὲ καταστήσω ὡς κατάλληλον διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν λεγομένων. Μαζὶ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ὁ πτωχός. Ἦδες τὴν εὐγένειαν τῆς Ἐκκλησίας; Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι εὐγένεια, ὅταν δὲν ἐμποδίσῃ τὸν ἀκροατὴν ἀναλογίαν τῶν ἀξιομάτων τοῦ ὁλοῦ ἐξ ἰσοῦ ὁλην τὴν διδασκαλίαν διασχῇ καὶ εἰς τὸν πλούσιον καὶ εἰς τὸν πτωχὸν καὶ τὴν προσφέρῃ τὴν τράπεζαν τῆς διδασκαλίας; Διότι, ὅταν εἶπε ὁ ψαλμογράφος ὅτι ὅλοι εἶναι ἡνωμένοι, ὅτι εἶναι ἐντόπιοι καὶ ἄνθρωποι εἰς ὁλην τὴν γῆν, τὴν ὁμοιότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπέδειξε. Καὶ τότε παρουσιάζων, ὅτι εἶναι ἀνωμαλία ἢ φαινομενικὴ διαφορά ἢ προερχομένη ἀπὸ τὰ θεωτικὰ πράγματα καὶ αὐτὴν μὲ τὸν λόγον τοῦ ἀποβάλλει, ἀπὸ κοινοῦ ὅλους προσκαλῶ. Ἐ (ἐφ' ὅσον κοινὴ εἶναι ἡ φύσις μας), ὅλους μαζί προσκαλῶ. Διότι κοινὴ πόλις μας εἶναι ἡ οἰκουμένη. Ἀλλὰ σεῖς ἐπενοήσατε κάποιαν διαφορὰν μὲ ἀφορμὴν τὸν πλοῦτον ἢ τὴν πενίαν καὶ ἀνωμαλίαν ἐδημιουργήσατε. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν πάλιν ἀποβάλλω χωρὶς νὰ πλησιάζω μὲν τοὺς πλουσίους μὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, τοὺς πτωχοὺς δὲ ἐξευτελίζων, οὔτε τοὺς πτωχοὺς μὲν προσκαλῶ, τοὺς πλουσίους δὲ περιφρονῶν ἀλλὰ καὶ τοὺς καὶ ἐκείνους καὶ ὄχι ἀπλῶς τοὺς καὶ ἐκείνους, τοὺς μὲν πρώτους, τοὺς δὲ δευτέρους.²⁰⁵ Ἀ ἢ τοὺς μὲν δευτέρους, τοὺς δὲ πρώτους ἀλλὰ ὅλους μαζί. Κοινὴ ἡ συνέθεσις ὡς εἶναι, κοινὸς ὁ λόγος καὶ κοινὴ ἡ ἀκρόασις. Καὶ ἂν πλούσιος εἶσαι, ἀπὸ τὸν αὐτὸν πληθὸν ἐδημιουργήσῃς, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰσόδου εἰς τὴν ζωὴν εἶγες μὲ τὸν πένητα τὴν ἰδίαν γεννήσῃς. Καὶ σὺ τέκνον κάποιου ἀνθρώπου, καὶ ἐκείνου.

Ὅταν λοιπὸν τὰ σπουδαῖα καὶ βασικά σημεῖα τῆς ζωῆς εἶναι εἰς ὅσας ἰσὰ καὶ ὅμοια εἰς τὴν τμήμ, διὰ τὴν διὰ σκίας καὶ διὰ θνείμα ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἑαυτὸν σου νὰ ὑπερηφανεύεται διαχωρίζων τὰ κοινὰ ἀπὸ τὰ ἀνέξια λόγου: Κοινὰ εἶναι αἱ ἰδιότητες τῆς φύσεώς μας, κοινὸς ὁ τρόπος τῆς γεννήσεως, τῆς συγγενείας. Τί λοιπὸν, τὴν ἐξωτερικὴν περιβολὴν θεωρεῖς ὡς ἀφορμὴν διακρίσεως; Δὲν τὸ ἀνέχομαι. Διὰ τοῦτο σὲ προσκαλῶ μαζί μὲ τὸν πένητα λέγων: Β Μαζὶ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ὁ πτωχός. Δι-

1. Γεν. 3, 19.
2. Πρῶτ. 17, 20.

ὅτι εἰς μὲν ἄλλας περιπτώσεις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς μαζὶ πλούσιον καὶ πτωχόν οὔτε εἰς τὰ δικαστήρια, οὔτε εἰς τὰς βασιλικὰς αὐλὰς, οὔτε εἰς τὰς ἀγοράς, οὔτε εἰς τὰ τραπέζια· ἀλλὰ τὸν μὲν ἕνα θιλέπεις νὰ τιμᾶται, τὸν δὲ ἄλλον νὰ περιφρονῇται. Τὸν μὲν ἕνα μὲ θάρρος, τὸν δὲ ἄλλον μὲ ἐντροπὴν. Διότι ἡ σοφία τοῦ πτωχοῦ εἶναι ὅπως διόλου ἀνοξία λόγου καὶ οἱ λόγοι τοῦ δὲν εἰσακούονται.⁴ Ἐλάλησε ὁ πλούσιος καὶ εὗρεν τὸ δίκαιόν του. Ἐλάλησε ὁ πτωχός καὶ δὲν ἐδόθη εἰς αὐτὸν σημασία. Ἀλλ' ὅχι, ἐδῶ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον. Διότι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καθόλου δὲν ἀνέχομαι τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀπεριστοφίαν· ἀλλὰ κοινὴν εἰς ὅλους γενικῶς παρουσιάζω τὴν διδασκαλίαν. Παρατηρήσε τὴν σύνεσιν τοῦ διδασκάλου πῶς καὶ πρὶν νὰ ἀρχίσῃ τὴν δημηγορίαν, μόνον ἀπὸ τὴν ἐπικεφαλίδαν σπουδαϊοτάτην ἀρχὴν διδασκαλίας ἐκίρυσεν. Διότι ὅλους μαζὶ ἀφοῦ προσεκόλλεσε, οὔτε ἐκείνον ὥρῃσε νὰ ὑπερηφανευθῇ, οὔτε αὐτὸν νὰ ἐξευτελιζέται, ἀλλ' ἀπέδειξεν ὅτι οὔτε ὁ πλούσιος εἶναι καλός, ὅπως ἀκριθῶς οὔτε ἡ πείνι εἶναι κακόν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἀδιάφορα καὶ ἔξω τῆς ἀληθοῦς ἀξιολογίας. Ὡστε καθόλου δὲν μὲ ἐνδιαφέρει, εἴτε τοῦτο εἶσαι, εἴτε ἐκεῖνο. Διότι οὔτε ὅταν εἶσαι πλούσιος σὲ θιλέπω νὰ πλεονεκτῇς, οὔτε ὅταν εἶσαι πένις νὰ μειονεκτῇς. Ἀλλὰ ἴσως νὰ εἴπῃ κανεὶς: Καὶ διατὶ τέλος πάντων, μολοντι εἶσαι ἀνθρώπος καὶ μετέχεις τῆς ἰδίας φύσεως. **Δ** τὴσιν μεγάλῃν ἀξίαν ἀποδίδεις εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ὥστε νὰ νομίζῃς ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃς κατὰληπλος διδασκαλός καὶ νὰ συγκαλῇς ὅλους ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς; **Τ**ι τὸ ἀξιώλογον ἔχω νὰ εἴπω εἰς αὐτὸ τὸ πόσον μέγα θέατρον; **Ν**αί, λέγει, διότι, ἐπειδὴ ἐκάλεσε τὴν οἰκουμένην, δίδων ἀξιομιστίαν εἰς τὰν λόγον, ἀκούσε τί λέγει: Τὸ στόμα μου θὰ λαλήσῃ σοφίαν καὶ ἡ μελετημένη θαθεῖα σκέψις τῆς καρδιάς μου θὰ ἐξωτερικευθῇ μὲ λόγους συνέσεως. Ἄλλος, καὶ θὰ πάλῃ ἡ καρδιά μου τὴν σύνεσιν. **Κ** ὁ δὲ Ἑβραῖος, Οὐαγίθ, τοῦτο εἶπε. Εἶδες πῶς ἀμέσως ἠνοίξεν τὸν λόγον; Δὲν θὰ ἐμίλησεν περὶ χρημάτων, λέγει, ὅχι περὶ ἀξιομάκων.⁵ **Α** ὅχι περὶ δυνατῆς ἐξουσίας, ὅχι περὶ σωματικῆς δυνάμεως, ὅχι διὰ τίποτα ἄλλο ἐκ τῶν προσκαίρων. Σοφίαν πρόκειται νὰ λαλήσω μὲ ἀκριθεῖ νοήματα, ὅχι αὐτὴν ποῦ ἐπιπολαίως καὶ ἀμέσως μοῦ ἤλθε εἰς τὸν νοῦν. Θὰ κλίνω τὸ

4. Ἑβραῖοι, 9, 16.

οὐς μου εἰς ἀληθείας ὑπὸ μορφὴν παραβολῆς. Ἄλλος, θὰ κλίνω εἰς παραβολὴν τὸ οὐς μου. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, Λαμασά, λέγει: Θὰ ἐξηγήσω μὲ τὴν συνοδείαν φαληρίου τὸ δύσκολον θέμα, ποῦ θὰ διαπραγματευθῶ. Ἄλλος, τὸ ἀνιγμά μου. Ὁ δὲ Ἑβραῖος Ἰθαβεί, τοῦτο εἶπε. Καὶ ποῖα εἶναι ἡ σχέσις αὐτῇ πρὸς αὐτὰ ποῦ ἔχουν λεχθῇ; Διότι ἀπὸ διδασκάλου ἀκροατὴν τώρα θιλέπω. Διότι τοὺς προσεκόλλεσε μὲν διὰ νὰ ἀκούσουν κατὰ χρησίμω, ἀφοῦ δὲ ἐφθασαν καὶ συνεκεντρώθησαν ὅλοι γενικῶς καὶ ἀφοῦ ὑπεσχέθης δεῖ θὰ εἴπῃς κάτι σοφόν, χωρὶς νὰ εἴπῃς ποτε μέχρι τώρα τίποτα, ἀφοῦ ἀφῆσες τὴν θέσιν τοῦ διδασκάλου, **Β** εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀκροατοῦ μεταβάλλεις. Διότι θὰ κλίνω, λέγει, τὸ οὐς μου εἰς λόγους ἀληθείας ὑπὸ μορφὴν παραβολῆς διατυπωμένους. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν; **Μ**ε μεγάλῃν σύνεσιν καὶ συμφάνως πρὸς ὅσα ἔχουν λεχθῇ, διότι ἐπειδὴ εἶπε, θὰ λαλήσω σοφίαν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι ἀνθρώπινον εἶναι αὐτὸ ποῦ λέγεται καὶ μελέτη καρδίας, διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθῇ κανεὶς ὅτι εἶναι ἐφεύρεσις ἱδικῇ του, ἀποδεικνύει μὲ αὐτὰ, ὅτι θεῖα εἶναι τὰ λεγόμενα καὶ ὅτι τίποτα ἱδικὸν του δὲν λέγει, ἀλλ' ὅσα ἀκριθῶς ἤκουσε, οὕτως λέγει. Διότι, ἐκκλίνω, λέγει τὸ οὐς μου εἰς τὸν Θεόν, ἤκουσα ἀπὸ ἐκείνου καὶ, ὅσα ἀνωθεν κατήλθον εἰς τὴν διάνοιάν μου, οὕτως λέγω. **Κ** διὰ τοῦτο ἀκριθῶς καὶ ὁ Ἰσραὴλ ἐλέγε' ὁ Κύριος, μοῦ δίδει γλώσσαν παιδείας διὰ νὰ γνωρίσω πότε πρέπει νὰ κηρύξω τὸν λόγον· μοῦ προσέθεσε ὅτιαν διὰ νὰ ἀκούω. Καὶ ὁ Παῦλος πόλιν (λέγει): Ἡ πίστις! προέρχεται ἐκ τῆς ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. **Β**λέπεις καὶ ἐκεῖνον νὰ γίνεται προσηγομένως ἀκροατῆς καὶ τότε διδασκαλός; Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλος ἐρμηνευτὴς ἔλεγε: Καὶ μυριώσει ἡ καρδιά μου. **Τ**ι σημαίνει: Μυριώσει; Θὰ τραγουδήσῃ, θὰ εἴπῃ κάποιον ψαλμὸν πνευματικόν. Ἐὰν δὲ λέγῃ μελέτην, μὴ ταραχθῇ; διότι ὅσα παρέλαθεν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὕτως διαρκῶς ἐμελέτα καὶ ἐντὸς τοῦ τὰ διηρεῖνα καὶ τότε ἀφοῦ τὰ διηρεῖναι, εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ἐπαρουκίωσε. **Π** δὲ σημαίνει: Εἰς παραβολὴν; Πολλὰς σημασίας ἔχει αὐτὴ ἡ λέξις. Διότι, παραβολὴ σημαίνει λάλημα **Δ** καὶ παράδειγμα καὶ οὐκείδιον, ὅπως ὅταν λέγῃ: Μὰς ἔβαλες διὰ νὰ ἐντροπισθῶμεν ἀνέμωσα εἰς τοὺς ἐθνικούς, καὶ οἱ

4. Πρ. 80, 4.
5. Τυμ. 19, 17.

πλέον απομεμακρυσμένοι λαοὶ ἐκίνουν τὰς κεφαλὰς τῶν ἐλεεινολογούντων ἡμᾶς·⁵⁴ α Παραβολὴ σημαίνει καὶ αἰνιγματώδη λόγον, τὸν ὁποῖον πολλοὶ ὀνομάζουν ζήτημα, τὸ ὁποῖον μὲν κατὰ φανερώσει, δὲν εἶναι ὅμως ἀποφανερόν εἰς τὰ νοήματά του, ἀλλὰ ἔχει ἐντὸς αὐτοῦ κεκρυμμένην ἔννοιαν, ὥπως τὰ λόγια τοῦ Σομφῶν, τὰ ὁποῖα ἔλεγε: Ἐξήλαθε τροφή ἀπὸ ἐκείνων πού ἐτρώγε καὶ ἀπὸ τὸ ἰσχυρόν γλυκύ. Καὶ ὁ Σολομών, λέγει: Θὰ κατανοήσῃς⁵⁵ παραβολὴν καὶ σκοπεῖν⁵⁶ λόγον. Ὀνομάζεται παραβολὴ καὶ ἡ παρομοίωσις. Ἀλλὴν παραβολὴν ἐπαρουσίασεν εἰς αὐτοὺς λέγων: Ὁμοία εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ ἄνθρωπον⁵⁷ ὃς ὁποῖος ἐσπείρε καλὸν σπέρμα·⁵⁸ Παραβολὴ ὀνομάζεται καὶ ὁ διαφορετικὸς τρόπος ὁμιλίας. Ὡς ἄνθρωπος, εἶπε αὐτὴν τὴν παραβολὴν εἰς αὐτοὺς. Ὁ αὐτὸς ὁ μέγας ὁ μεγαλοπτερυγός⁵⁹ αὐτὸν δ-νομάζων τὸν βασιλέα. Παραβολὴ ὀνομάζεται ὁ τύπος καὶ ἡ εἰκὼν, ὥπως ἀκριβῶς ἀποδεικνύει ὁ Παῦλος λέγων: Μὲ πιστὶν⁶⁰ ὁ Ἀβραάμ προσέφερε τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερε αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τὰς ἐπαγγελίας⁶¹ διὰ τοῦτο καὶ ὡς προστύπων αὐτὸν προσέφερε (διὰ καὶ θυσιασθῆ) δηλοῦν ὡς τύπον καὶ ὡς εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ.

Τί λοιπὸν ἐδῶ θέλει νὰ δηλώσῃ εἰς αὐτὸν τὸν ψαλμὸν ἡ παραβολὴ; ¹⁰⁷ Α Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ διήγησις εἰς τὴν συνέχειαν ἀναφέρει: Ἐάν δὲ καὶ αἰνιγματώδη τὸν λόγον καὶ ἐάν ἔχῃ πολλὴν δυσκολίαν, οὐτε τότε νὰ παραχθῇ· διότι, διὰ τὴν διεγερσιν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ, τοῦτο κάνει, ἀλλὰ τότε δὲ καὶ ἐπειδὴ ἡ εὐκολία πολλοὺς εἰς τὴν ραθυμίαν ὁδηγεῖ, διὰ τοῦτο παραβολικῶς ὁμιλεῖ. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς πολλὰς διδασκαλίας τοῦ ἐξέθετε διὰ παραβολῶν,⁶² ἰδιαίτερος δὲ εἰς τοὺς μαθητάς του ἀνέλυε αὐτάς. Διότι ἡ παραβολὴ διαχωρίζει τὸν ἄξιον ἀπὸ τὸν ἀνάξιον. Διότι ὁ μὲν ἄξιος ζητεῖ ἐπιμόνας νὰ διευκρινίσῃ τὰ λεγόμενα, ὁ δὲ ἀνάξιος τὰ παρὰτρέχει·⁶³ Ὁ πρῶτος τὸ ὁποῖον καὶ τότε ἐγίνετο. Διότι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι αὐτε ἀπὸ τὴν δυσκολίαν διεγειρόμενοι εἰς ἐρώτησιν παρεκινούντο. Τοιοῦτοτρόπως καθέλου δὲν ἐπρό-

54. Ματθ. 48, 13.

55. Περικ. 1, 6.

56. Ματθ. 13, 21.

57. Ἰερων. 17, 1-3.

58. Ἐξ. 18-19.

59. Μάρκ. 4, 38-34.

σχεον εἰς τὰ λεγόμενα. Ἰκανὸν δὲ διὰ τὰ παρακινήσει εἰς αὐτὴν τούτο εἶναι, ὅταν κατὰ εἶναι συσκοτισμένον, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔκανε τοῦτο τότε καὶ με παραβολὰς ὁμιλεῖ, ἐρεθίζων καὶ παρακινῶν αὐτοὺς πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀκροάσεως, αὐτοὺς καὶ εἶχον πᾶσι κατὰ τὴν ραθυμίαν ἐσπλωμένοι καὶ κοιμισμένοι. Ἀλλὰ οὐτε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπρόσεχον. Οἱ μαθηταὶ ὅμως ἐκάθηντο πλησίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ μολόντι ἡγνύουν τὰ λεγόμενα, ἐπέμενον δι' αὐτὸ κατ' ἐξοχήν, διότι τὰ ἡγνύουν. Διὰ τοῦτο καὶ ἰδιαίτερος ἔκανε φανερός εἰς αὐτοὺς τὰς παραβολὰς. Ὁ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς λέγει: Θὰ κλίνω τὸ αὖς μου εἰς τὴν παραβολὴν, θὰ ἐξηγήσω μὲ τὴν συνοδείαν ψαλτηρίου τὰ δύσκολον θέμα. Δύσκολον θέμα δὲ σημαίνει λόγος συσκοτισμένος καὶ αἰνιγματώδης, διὰ τοῦτο καὶ ἄλλοι λέγει: Θὰ ὁμιλήσω δύσκολων προβλήματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου.⁶⁴ Διὰ τοῦτο καὶ ἐτόλμησε νὰ ὀνομάσῃ τοὺς λόγους τοῦ σοφίου λαμβάνων θάρρος ἀπὸ τὴν θέσιν ἀποκάλυψιν. Διὰ τοῦτο καὶ με τὴν συνοδείαν ψαλτηρίου, λέγει, φανερώων τὴν πνευματικὴν ὁψίν τῆς διδασκαλίας καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν πού ἐγίνε εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ με τὴν συνοδείαν μουσικοῦ ὁσματος κάνει τὸ κήρυγμα, καθιστῶν τοιοῦτοτρόπως εὐχάριστον τὸν λόγον. Εἶδες πόσον ὠραῖον κατεσκεύασε τὸ προοίμιον. Ἐκάλεσε ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἀπέβαλε, τὰς ἀνωμαλίας τῆς ζωῆς, Ὁ ὑπενθώμισε τὴν οὐσίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐταπεινώσε τὰ φρονήματα, ὑπέσχετο, ὅτι θὰ εἴπῃ κατὰ μέγαν καὶ σπουδαῖον, εἶπε δὲ τίποτα ἰδικόν του δὲν λέγει, ἀλλ' ὅσα ἀπὸ ἐκείνων ἤκουσε. Ἐκανε ὑπανιγμούς, ὅτι ὑπάρχει πολλὴ ἀσάφεια εἰς τὸν λόγον καθιστῶν αὐτοὺς περισσότερον προσεκτικούς. Πνευματικὴν σοφίαν ὑπέσχετο ὅτι θὰ μᾶς διδάξῃ, τὴν ὁποῖαν εἶχε ἀποκτήσει διὰ συνεχούς μελετημένης σκέψεως. Ὡς προσέχωμεν λοιπὸν καὶ ὡς μὴ τρέχωμεν ἐπιπολαιῶς. Διότι εἴαν εἶναι σοφὸς ὁ λόγος καὶ παραβολὴ καὶ πρόβλημα, ὑπάρχει ἀνάγκη ἀφύπνισμένης διανοίας.⁶⁵ Τίτος λοιπὸν εἶναι ὁ συμβουλευτικὸς λόγος καὶ ποῖον τὸ πρόβλημα καὶ ποῖα ἡ παραβολὴ καὶ ποῖα ἡ σοφία, Ἐ διὰ τὴν ὁποῖαν ἤκούσαμεν ὅτι κατέρχεται ἄνωθεν; Πρὸς τί καὶ φοβοῦμαι, λέγει ὁ ψαλμωδὸς κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν πονηράν; Ἄλλος λέγει, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ πονηροῦ. Ἄλλος

64. Ἐζ. 41, 2.

τοῦ κακοῦ. Ὁ Σωκράτης λέγει, Ρά, φοβοῦμαι μήπως αὐτοὶ ποτὶ ἀσέβειαν τὴν ἀνομίαν, ἀφ' οὗ μάλιστα τὴν ἀπρόσεκτον καὶ περὶ αὐτὴν μοι, μὲ περικυκλώσαντες ὅτε ληϊκά, ἅλ-
λοι, τῶν ἐγὼν μαι. Ὁ δὲ Ἐρατοσθένης λέγει, Ἀνὼ ἀκούει-
σθαι ἰσοθῶσαι. Εἶδες πῶς πρόβλημα καὶ αἰνίγματα καὶ
σκοπεύοντες ὁ λόγος εἶναι, καὶ πολλὰ ἡ ἀσάφεια, ἅλλ', ἐὰν
νομίμης, 208 Α. προσηγορίας δὲ προσπαθεῖσθαι μὲν κα-
κοῦ μὲν ποῖαν λέγει, ποῖαντ' ἡμέραν. Ποῖα λοιπὸν αὐ-
τῆς αἱ Γραφαὶ καὶ ποῖαντ' ἡμέραν. Τῇ ἡμέρᾳ τὴν
συμφορὴν τὸν τιμωρὸν, τὴν δυσκολίαν περιστάσεων.
Τοῦτο καὶ ἄλλοι λέγουσιν. Μακάριος ἔκενος ὁ ὅστις ἔλε-
πε καὶ σπαραγγὶ τὸν πτωχὸν καὶ τὸν πεινῆτα κατα τὴν πο-
νηρὰν ἡμέραν. Βά λητρώσῃ αὐτὸν ὁ Κύριος. Τοιαυτὴ δὲ
εἶναι ἡ μέλλουσα ἡ φοβερά ἔκκευς, ἡ ἀφορητοσύνη (ἡμέρα)
διὰ τοῦ ἀσφαλιστοῦ. Εἶδες πρώτῃ προϋποθέσει τῆς
ἀνάστασις εὖρ σκεπτικῆς φιλοσοφίας καὶ πῶς σοὶ διδάσκει.
Εὐκρινέστες ὁ λόγος, ἡθελᾷτε ποῖα μὲν σημεία εἶναι. Ἄξιον
φόβου ποῖα δὲ περφορήσιμος. Ὅτι, ἐὰν κανένας δὲν κά-
νῃ αὐτοὺς τὸν ἀρθεὶ διαχωρισμὸν ὥστε ἀκρὸς δὲς νὰ
περφορῆται εἰς βάθος ἀκότας καὶ συγχύει, πραγμάτων,
ἐνρίσκειται εἰς μετὰ τὴν δι' σκολιὰν κατανοήσεως πρὸς λό-
γον. Ἄν δὲν κάνουντες διαχωρισμὸν ὃ ἡγεμενικὸς μὲ το-
ποῖον μὲν πρέπει, νὰ φοβούμεθα, ποῖον δὲ νὰ μὴ ὑπολο-
γίζωμεν καθόλου, πολλὰ θὰ εἶναι ἡ πλάσις εἰς τὴν ζωὴν
μας, πάλιν ὁ κίβδηλος. Ὅτι εἰς αὐτὴν γινώσκουσα ὑπερβολ-
ικῆς παραφορήσεως νὰ φοβόμεθα ὅσα δὲν εἶναι ἀξία νὰ
μὴ φοβούμεθα νὰ περιγυλῶμεν δὲ ὅσα εἶναι ὀρθρὸν νὰ φο-
βούμεθα. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον καὶ ὁ ἀνθρώπος διαφεύκει
ἀπὸ τὰς παθῶν, ὅτι ἔκκειναι μὲν ἐπειθὶ βίου ἀετλή δι-
ασπαστὴν ἀνάστησι, ἡ τὰς προσπάθειας φοβῶνται, καὶ τοὺς
ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι βίου περιέβλητο ἀσκήσαντο πρὸς προ-
κλήσεις φόβου, τοὺς νὰ ὑβρίζουν δὲ τὸν πατέρα τῶν ἡ
ἡμέραν τὸν καθόλου δὲ λόγον μὲν θεωροῦν. Καὶ εἰς τὴν
φασίαν μὲν εὐκολίαν πηδῶν, λυγρὰ ἀπὸ ἀναμνηστικὰ καὶ με-
ρικλοῦς χρόστους φοβῶνται, εὐὴ τίποτε φοβερὸν δὲν πε-
ρικλοῦται αὐτοὶ. Ὁ ἀνθρώπος δὲν φοβᾷ κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν
σπερφεύγει νὰ παρατηρήσῃ μὲ φόβον ὅτι ἐπειθὶ λοιπὸν
πολλοὶ εἶναι περισσότερον διητητοὶ ἀπὸ τὰ καὶ αὐτοὶ
τὸν διαχωρισμὸν κάνε, ὁ φαλκωδὸς καὶ λέγει. Ὁ ποῖα
πρέπει νὰ φοβούμεθα ὄχι, τὰ εἰς τοὺς πολλοὺς φανόμε-
νῶς φοβερά, τὴν πεν-αὶ ἐννοοῦ καὶ τὴν ἑλπίαν δόξης

11 40.1

καὶ τὴν γοῶσιν διότι αὐτὰ εἰς τοὺς πολλοὺς διὰ μόνον
φοβερὰ ἄλλα καὶ πολλὰ θάρακα καὶ φοβητικὰ εἶναι ἄλλα
τὰ κατὰ αὐτὰ εἶναι ἐξ ἡμετέρας, ἄλλα τὴν ἀμαρτίαν μόνον
διότι αὐτὸ σημαίνει. Ἡ ὁμοίαις τῆς πτέρνης μου κίχλω-
σιν με τοῦτο λοιπὸν ἀποταλαί ἀνιγκματικὸν λόγον, τοῦ-
το εἶναι νέος καὶ παράξενος τρόπος ἐκφράσεως διότι
τελευτᾷ νέαι καὶ παράξενον εἰς τοὺς πολλοὺς φαίνεται
δὲ εἶναι διὰ λεγῆν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ καὶ φοβερὴ τιπο-
τὴ ἀπὸ τῆς λυπηρᾶς τῆς παρουσίας ζωῆς Ἰ. Τ. λοιπὸν φο-
βοῦμαι λέγειν, κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν πανήγυρα. "Εγὼ
μὴ, μήπως ἡ παρουσίαις τῆς ἀμαρτίας με περικυκλώσῃ
εἰς τὸν ὄρατον τῆς ζωῆς μου. Γνωρὲς δὲ ἡ "Αγία Γραφή
πτερναὶ ἀνὰ ὁμοιάζει τὴν ἀπάτην διότι αὐτὰς ὁ ὁπίου
φρονεῖν ἀπὸ τῶν ἀρετῶν μου καὶ λέγειν, ὁ φιλῶν-
δὲς ὕψιστον τὴν πτερναὶ τὴν καὶ κατέφερεν ἐναντίον μου
λίκτουσμαι" Καὶ πάλιν ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν περὶ τοῦ "Ιακώβ
Δ. ἀ δευτέραν φοράν με τὴν πτερναὶ τὸν μου ἔθουσε δι-
σιν λίκτουσμαι." Ὅτι τοιαῦτον πράγμα εἶναι ἡ ἀμαρτία
ἀπατηλὸν καὶ κινεῖν ἀνὰ μὲς ἀποροφῶσιν ὁλοκληρῶς
κάθε ἄνθρωπον, λέγειν, φοβοῦμαι τὴν ἀμαρτίαν τοῖς με ἔξει
πατὴρ καὶ με περικυκλῶν. Ἐ δὲ αὐτοῦ καὶ ὁ Παῦλος
τὴν ὁμοιάζει, εὐκαλόως ἐμφανίζουμένην" Ἐς καθὲ περίστα-
σιν φανερωμένη αὐτὴν πού συνεχῶς περιβάλλει, τὸν ἀν-
θρώπου ἐκώλως καὶ συντόμως Εἰς μεν λοιπὸν αὐτὰ
νὰ δικαστὴρ οὐ πολλὰ φοβούμεθα δὲ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐκ
χρημάτων περιουσίας καὶ τὴν ἔξω, σκῆμα καὶ τὸν ἄδικον
ἐμπρεσιν τῶν ἄλλων καὶ τὴν ἀπάτην. "Ἐκεῖ δὲ πίπτει
δὲν εἶναι τῶσόν μόνον φοβερὸν ὅσον ἡ ἀμαρτία διότι
ἀπὸ παντοῦ περὶ καὶ κυλῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλὰ ὅθεν ἀπο-
φυκτικώτερον ἀπὸ τὰ στρατόπεδα. Πρέπει μὲν λοιπὸν τὰ
πάντα νὰ πράττωμεν, ὥστε νὰ μὴ περὶ καὶ κακῶν μεθεῖς ἀπὸ
αὐτὴν, ἀλλὰ, ὅταν ἴδωμεν αὐτὴν διὰ θέλει 209 Ἀ νὰ μὲς
περιφύει, νὰ διασκεδάζωμεν τὰς λαβὰς τῆς, πράγμα τὸ
ὅποιον ὁ γενναῖος, ἐκ τῶν στρατῶν κινεῖν. "Αν δὲ
μὲς (τοῦ) καὶ κυρεσθῶμεν (πρὸς) νὰ δικαιοῦται
μεν ταχέως αὐτὴν πράγμα τὸ ὅποιον καὶ ὁ Δαυιδᾶς ἔ-
πραξεν ἀφοῦ ἔκρινεν τελεῶς αὐτὴν τὴν δύναμιν διὰ τῆς
μετανοίας. Ὅτι ἐν αὐτῇ καὶ μεν αὐτῆς, ἀλλὰ ταχέως

 $_{+2} \quad \Psi_{\alpha\lambda_{\pm}, 4\cap, 10}$

19 I've 27 36

14 Mr. 12 1

[illegible]

τὴν διέφυγεν. Αὐτὸς τοῦ αὐτοῦ ἐφοβήθη, τίποτα ἄλλο δὲν θὰ φοβήθῃ ποτέ, ἀλλὰ θὰ περιελάσῃ διὰ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν τὰ χρήματα θὰ περ φρονήσῃ τὰ λυπηρὰ ἐπεὶ δὴ ὁ φόβος μόνον ἐκεῖνος θὰ ταράσσῃ τὴν διάνοιαν τοῦ. Διότι τίποτα, τίποτα ἀπὸ τὰ ἄλλα δὲν εἶναι φοβερόν, εἰς αὐτὸν ποῦ ἔχει κῆμα τοῦ αὐτοῦ τοῦ φόβου, αὐτὴ αὐτὴ ἢ αὐτὴ κεφαλαιώσας δαῖον τῶν φοβερῶν, ἢ δηλαδὴ ὁ θάνατος παρὰ τοῦτο μόνον Πῶς. Διότι εἰς τὴν γέννησιν παραδίδεται ὅτι εἰς τὰς ἀθανάτους ἀδηγεῖ τιμωρίας. Τοῦτο πάλιν ἐάν καταβῶθῃ δὴν τὴν ἀρετὴν γενικῶς εἰσάγει εἰς τὸν ἄνθρωπον Ἀναλογίᾳ λοιπὸν πόσον σπουδαῖον εἶναι νὰ μὴ ὑπερφανευομένη ἀπὸ τὰ χρήματα, νὰ μὴ ταπεινωθῶμεθα ἀπὸ τὰ λυπηρὰ, οὐδὲν αὖ σπουδαῖον νὰ ὁ δώμεν εἰς τὰ παρόντα, εἰς τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ νὰ ἀποθελώμεθα, ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ ἀναμείνωμεν, μὲ τοιαῦτοι φόβον (ἀνευχῶς) νὰ ζώμεν μαζὶ. Ο τοιοῦτος ἄνθρωπος, ἀγγέλως θὰ εἶναι. ἐπειδὴ τοῦτο μόνον φοβεῖται ἐκ τῶν ἄλλων δὲ τίποτα (δὲν φοβεῖται) διότι τίποτα ἄλλο δὲν θὰ φοβήθῃ ἀπὸ τοῦτο μόνον φοβήται, ὅπως πρέπει, νὰ φοβήται. Ὅπως βεβαίως λοιπὸν ὁ μὴ φοβούμενος τοῦτο. Ὁ εἰς πολλὰ φοβερά θὰ ἵππευση (Ποῖα εἶναι αὐτοί, "Ὅσο ἔχουν πεκαθῆσι εἰς τὴν κοσμίαν δύναμιν τὸν καὶ οἱ ὅποιοι καυχῶνται διὰ τὸ πλῆθος τοῦ πλούτου τῶν ἄλλων (λέγει) "Ὅσοι ἀλλὰ οὐκ ἐξοικονομοῦνται. Οὕτως καὶ ὁ προσφιλέστερος ἀδελφός τῶν ἡμῶν πορεῖ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ καὶ θὰ τοὺς λυτρώσῃ οἰοσθῇ ποτε ξένος ἀνθρώπος. Δὲν εἶναι θάνατον νὰ δώσῃ εἰς τὸν Θεὸν ἐξέλαστήριον προσφοράν διὰ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ καὶ τμήμα, μὲ τὸ ὅποιον νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ζωὴν τα. Καὶ ποῖον σχέσιν ἔχουν αὐτὰ μὲ τὰ προηγούμενα, θὰ εἴπῃ κατεῖς. Μεγάλῃ μὲν λοιπὸν ἔχουν καὶ σιγῇ καὶ πολὺ μὲ τὰ προηγούμενα συνδεθεῖν. Διότι, ἐπεὶ περὶ δικαστηρίου γίνεται ὁ λόγος ὑπὸ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν φοβερῶν ἐκείνων ἐθῶν καὶ τῆς ἀμερολήπτου ψήφου τῆς κρίσεως. Πολλοὶ δὲ εἰς τὰ ἐδῶ δικαστήρια τὸ δικαίον καταστρέφει καὶ δικαστὰς ἐξηγοράσαι καὶ διεκδικῶν τὴν δικαίαν τιμωρίαν. Δὲ ἀνιρρῶται ἐκείνης τῆς ψήφου τοῦ ἀμερολήπτου καὶ τὸν φόβον αὐξάνει, τὸν ὁ ποῖον προηγουμένως ἀνέφερε αὐτὰ προσέθεσε ἀποδεικνύων, ὅτι καλῶς εἶπεν ὅτι ἔνα φόβον πρέπει νὰ φοβούμεθα τοῦ προέργετα ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, ἄλλον δὲ καλέναι Δὲ ἐκεῖ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταστρέψῃ κανεὶς τὴν δικαίαν ψήφον μὲ τὰ χρήματα, οὔτε ἀφοῦ προσφέρει

δῶρα νὰ ἀρκάσῃ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ μακρὸν τῆς γεννήτης οὐτὶ προστασία καὶ δικηγορικὴ ὑπερασπίσις σώζει. οὔτε τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὰ παρόντα. Καὶ ἐάν, λοιπὸν, πλούσιος ἴσῃ, καὶ ἂν ἰσχυρὸς ἀρχὸν καὶ ἂν εἰς κάποιον γνώριμος, δὲ αὐτὰ τυχαία καὶ μάταια ἔκ τῶν ἔργων τοῦ ἑκατοῦ ἐκεῖ καὶ τιμωρεῖται καὶ στέφανοι νίκης λαμβάνει. Διότι, καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λαζάρου* πλούσιος, πᾶρα πολὺ πλούσιος ἦτο ἀλλὰ εἰς τίποτα ὁ πλοῦτος τοῦ δὲν τὸν ὠφέλησε. Ἐ. καὶ αὖ πέντε παρθένοι* εἶχον γνωρίμους τὰς ἄλλας πάντα παρθένας ἀλλὰ εἰς τίποτα ἢ φίλια δὲν τοὺς ὠφέλησε. Διότι, ἐν μόνον εἶναι ἐκεῖ τὸ ζητούμενον. Σεῖς λοιπὸν λέγει, οἱ ὅποιοι ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν πλοῦτον σας καὶ οἱ ὅποιοι ἀσκεῖτε ἐξουσίαν τυχεῖως καὶ μάταιως ὑπερφανεύεσθε. Διότι, δὲν θὰ διαπεράσῃ μαζὶ, σας εἰς ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον ἢ ἐκ χρημάτων περιουσίας σας, οὔτε ἡ δύναμις τῆς ἐξουσίας σας, ἀλλὰ οὔτε φίλια καὶ αἰγγένεια, οὔτε ἄλλο τίποτα ἐκ τῶν τοιούτων θὰ σας λυτρώσῃ. Δὲν εἶναι θάνατον ἐκεῖ, ἀφοῦ καταβάλλῃ κανεὶς χρήματα ἢ ἄλλον. 21^ο Α ἐξέλαστήριοι τρόπον ἢ τμήμα διὰ τὴν ψυχὴν τα. νὰ σώθῃ ποτέ. Τὶ λοιπὸν εἶναι αὐτὸ που λέγει ἡ Γραφή ὅτι. Κάνετε φίλους σας ἀνθρώπους ἐκ τοῦ ἀδίκου μαμωνᾶ,* δὲ νὰ σας ὑποδεχθῶν εἰς τὰς αἰωνίους μονάς. Τὶ λοιπὸν σημαίνει αὐτὸ που ἔχει λεχθῇ. Καθόλου ἀντιθετὸν οὔτε ἀνιστρατευόμενον εἰς τὰ προηγούμενα ἀλλὰ πᾶρα πολὺ σύμφωνον. Διότι, ἐδῶ φίλους πρέπει νὰ κάνωμεν, εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, οἱ ὅποιοι νὰ διακυβερᾶν χρήματα, νὰ ἐξοικονομῶν τὰς περιουσίας τῶν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη. Ἐπομένως δὲ τίποτα ἄλλο ἐδῶ δὲν κάνει ὅπου γινώσκοντες παρὰ διὰ γενναῖον ἐλεημοσύνην. Ὅστε, ἐάν φθάσῃς ἐκεῖ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, χωρὶς νὰ κάνῃς τίποτα ἀπὸ αὐτὰ κανεὶς δὲν θὰ σὲ προστατεύσῃ. Διότι, οὔτε ἡ φίλια ἐκείνων μὲς προστατεύει. Β ἀλλὰ ἐάν γινώσκον φίλο δὲ τοῦ μαμωνᾶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι αὐτὰ τὰ ἔργα σοὶ θὰ λυπηθῇ ἢ ἐλεημοσύνη, ἢ φιλοφροσύνη ἢ προσφορὰ τιμῆς ἐμπράκτως πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη. Λοιπὸν, ὅτι θεῖα ὡς οὔτε ἡ αἰγγένεια οὔτε ἡ φίλια ὠφελεῖ εἰς κατὰ χωρὶς τῶν ἔργων. ἔκαστος τί λέγει ὁ προφήτης. Ἐάν

18. Λοιπὸν 16 ὅτι
19. Μὲν 25 1 13
18. Λοιπὸν 16 ὅτι

σταθούν ως προστάται, ὁ Νῶε¹⁹ καὶ ὁ Ἰώθ καὶ ὁ Δανιὴλ, τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας των δὲν πρόκειται νὰ λυτρώσῃ. Καὶ ὁ αὐτὸς λέγων εἰς τὸ μέλλον ἐφ' ὅσον θεοβαίως καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν καθόλου δὲν ὠφέλησε ἡ φύλας, Ποσὸν λοιπὸν δὲν ὠδύρετο καὶ πόσον δὲν ἐθρήνησε ὁ Σαμουὴλ²⁰ καὶ ὁ Βασιλὸς τὸν Σαουλ δὲν κατάρθωσε νὰ λυτρώσῃ, Πόσον δὲ καὶ ὁ Ἱερεὺς²¹ δὲν προσηυχήθη καὶ τοὺς Ἰουδαίους καθόλου δὲν ὠφέλησεν, Ἀλλὰ καὶ κατηγορήθη ὁμοίως προσυχετο Ὁ Καὶ θιασὶ ἀπαρεῖς, βίσι δ' Ἱερειμίας καθόλου δὲν ὠφέλησεν ὅπου θεοβαίως οὐτε περὶ τοῦ Μωυσέως δὲν ἀναφέρει, ἐπὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ τμήμα τοῦ χρόνου ἦτο ἰσχυρὸς, ὥστε νὰ ἡμπορέσῃ νὰ σώσῃ τοὺς τότε Ἰουδαίους, ἐπεὶ δὲ ἔγινε μέτοχος τῆς κακίας, καὶ τίποτα ἀπὸ τῶν ἰδικῶν τοὺς δὲν προσέφερον ὡς θυσίαν, Ποσὸν πολὺ δὲν ἐθρήνε, ὁ αὐτὸς Ἰουδαίους καὶ ὁ Παῦλος, λέγων Ἀδελφοί, ἡ μὲν σφοδρὰ ἐπιθυμία τῆς καρδίας μου καὶ ἡ δέησις μου πρὸς τὸν Θεόν δ' αὐτοῦς, εἶναι διὰ τὴν σωτηρίαν τοὺς²² Ἰ. λοιπὸν κατωρθώσεν ἡ δέησίς τοι, τίποτα καὶ θιασι λέγω δέησις, ἐνῶ θεοβαίως καὶ ἀνέθεμα ᾠχετο²³ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος πρὸς χάριν τοὺς, **Δ** Ἰ. λοιπὸν Περὶ αὐτοῦ εἶναι αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, Καθόλου ὅλα καὶ μεγάλῃ θυμῶν ἔχουν, δταν αὐτὰς καὶ οὐ φοβήθῃς τοιούτοτρόπως ἀνέστησε τὴν Ταβ.θα²⁴ ὁ Πέτρος, οὐ μόνον μὲ τὴν προσευχὴν τοῦ ἀλλὰ καὶ μετὰς ἐλεημοσύνας ἐκέλευς τοιούτοτρόπως ἔγιναν προστάται, ἄλλων μὲ τὰς προσευχὰς τῶν οἱ ἁγιοί, Καὶ τοῦτο μὲν ἐδὼ ἰσχυρὸς, ὅπου τὰ σκόμματα τῶν ἁγίων καὶ τὰ παλαισμάτα εὐρίσκονται, ἐκεῖ ὅμως τίποτα ἀπὸ αὐτὰ ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἔργων μόνον πραγματοποιεῖται ἡ σωτηρία Πάρα πολλοὶ δὲ κατὰ τὴν γινώμην μου καὶ διακωμῶδε²⁵ τοὺς πλουσίους ἐδὼ καὶ τοὺς ἀσθενεῖς, Διότι δὲν εἶπε ὅσοι ἔχουν χρήματα οὐτε ὅσοι κατέχουν δυναμῆς, Ὡς ὅλα ὅσοι ἔχουν ἀκόνητον πεποθήσονται εἰς τὸ πλῆθος τοῦ πλούτου καὶ ὅσοι καυχῶνται διὰ τὴν θύναμιν των, καταγελῶν αὐτοὺς καὶ ἐπ' πλητῶν ὁμοίως εἰς σκῆδ' ἔχουν ἐμπιστοσύνην καὶ διὰ καπνὸν μεγαλοφρονούν. Καὶ καλῶς εἶπε τμήμα διὰ τὴν λύτρωσιν τῆς ψυχῆς τοῦ δὲν θὰ δώσῃ

19. Γενεσ. 14, 14-16.

20. Α Βασ. 1, 16-26.

21. Ιερ. 14, 7.

22. Ρωμ. 10, 1.

23. Εβρ. 9, 9.

24. Ματθ. 9, 36.

Διότι τμήν τῆς μετῆς δὲν ἀποτελεῖ οὔτε ὁλος ὁ κόσμος, Ἀὰ τοῦτο καὶ ἔλαγε, εἰς τί ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τὴν κόσμον ὅλον κερδίσει, ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ δὲ ἡμεῖς²⁶ 2¹¹ Ἀ. Διὰ νὰ μάθῃς δὲ οὐτε ὁλος ὁ κόσμος τὴν τιμὴν τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ, ἀκούσε καὶ περὶ τῶν ἀλλοῶν ἁγίων τί λέγει ὁ Παῦλος Περιεπλανώντο²⁷ ἐνδεδυμένα προβατοδέρματα καὶ γδοδέρματα στερούμενοι θύλακός, καὶ κακοπαθοῦντες πρὸς τοὺς ὁποιούς (ἀγίους ἄνθρωποι, δεῖ ἡτο ἀέρας οὐλοκλήρος ὁ κόσμος διότι διὰ τὴν ψυχὴν ἐδημιουργήθη ὁ κόσμος, Ὅπως λοιπὸν ἀκριβῶς δὲν θὰ προετιμῇ κάποιοις πατὴρ τὴν οἰκίαν ἀντὶ τοῦ τάκνου τοῦ, τοκευτοτρόπως οὔτε ὁ Θεὸς τὸν κόσμον ἀντὶ τῆς ψυχῆς ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη ἔργων καὶ κατωρθωμάτων, Θέλεις νὰ μάθῃς πόση εἶναι ἡ ἀξία τῶν ψυχῶν μας, Πρατθεμένος αὐτὴν νὰ λυτρώσῃ ὁ Μονογενὴς Υἱός, οὐτε τὸν κόσμον ἐδῶσε, οὔτε ἀνθρώπων, οὔτε τὴν γῆν, οὐτε τὴν θάλασσαν ἀλλὰ τὸ τιμὸν αἵματός, **Β** Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε Ἐξηγοράσθε αὐτὴν μεγάλην τιμὴν, μὴ γινέσθε δοῦλοι ἀνθρώπων²⁸ Εἶδες τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς Ἐπομένως ὅταν αὐτὴν που ἐξηγοράσθῃ μετὰ μεγάλῃν τιμῶν χάσῃ, πῶς λοιπὸν σὺ θὰ ἡμπορέσῃς νὰ ἦν ἐξαγοράσῃς Διότι ὁ Χριστὸς ἀφοῦ ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν καθόλου πᾶς δὲν ἀποθνήσκει²⁹ Εἶδες τὴν πολυτέλειαν τῆς τιμῆς Εἶδες τὴν ἀξίαν τῆς ψυχῆς Μὴ λοιπὸν τὴν περοφρονίαν οὔτε ἀχιμῶντον τῆς ἀμαρτίας νὰ τὴν κάνῃς, Καὶ ἐκοιτάσας εἰς τὸν αἰῶνα διὰ νὰ ζῇς μέχρι τέλους τῶν αἰώνων Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει, Καὶ ἀνεπαύθη αἰωνίως, Ἄλλος λέγει, Ἀφοῦ ἀνεπαύθη εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, θὰ ζῇς ὁ ἀρκῶς εἰς τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα Διότι ἀφοῦ ὠμίλησε περὶ τῶν σαρρῶν ἐξουσιαστῶν καὶ ἀπέδειξεν ὅτι οὐδὲν κέρδος ἀπὸ ἐκεῖ ὑπάρχει ὁμιλεῖ ἐν συνεχείᾳ καὶ περὶ ἀκρίων οἱ ὁποῖοι ἔχουν ζῆσαι μὲ ἀρετὴν, μὲ κόπον καὶ ταλαιπωρίαν, ἀλείφον μὲ λαοὺς τοὺς ἀσθενεῖς τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας, ὥστε νὰ ἡμποροῦν ἐπ' δεξιότεροι νὰ ἀγωνίζονται, Λοιπὸν μὴ μοῦ λέγῃς τοῦτο ὁ ψαλμωδὸς λέγει ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ καταβληθῇ κόπος καὶ μόχθος ὅλας ἀνάλογισαι τοῦ

26. Ματθ. 16, 26.

27. Εβρ. 11, 37, 38.

28. Α Κορινθ. 7, 23.

29. Ρωμ. 6, 9.

καρπον, ότι δηλαδή άνθρωπος αθάνατος γίνεται, ότι ζωή αθάνατος θα τον διαδεχθή ζωή ή όποια δεν έχει τέλος. Πόσον λοιπόν καλύτεροι είναι άφοῦ ὁλ. γον ἔδω κοπιᾶσμεν, να ἀπολαύσωμεν αἰώνιας ἀνείσιν παρά άφοῦ χαρισθῶμεν ὁλ. γον εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, να εὐρισκώμεθα εἰς συνεχεῖς ὁδούς, "Ἐπειτα ἀποδεικνύουν ὅτι ὅχι μόνον ἐκεῖ εὐρίσκεται ἡ πρόγευσις τῶν θραύσεων τοῦ συμπληρώμεν λέγων. Δὲν θὰ ἴδῃ λοιπὸν τὴν φθοράν καὶ διὰ λωσιν τοῦ μνηματός του, διὰ τὴν καὶ αὐτοὺς τοὺς σοφοὺς να ἀποθνήσκουν χωρὶς ἡ σοφία τους να τοὺς ἀφελῇ εἰς τίποτα. Ἐπομένως μὴ μὲν λέγῃς, ὅτι μόνον διὰ τὰ μέλλοντα ὁμιλεῖς. Ἐδῶ σοὶ δίδω τὰ ἐνέγραφα, μὲν λαὸν δὲ αὐτὸν τὸν ἀρραβωνῶν καὶ τὰ ἐπαύλα. Πῶς καὶ με ποῖον τρόπον, Διότι ἐκεῖνος που μετέρχεται τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν καὶ ἵσταται ὁρθὸς εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐτε καὶ τὸν θάνατον θα θεωρήσῃ θάνατον, ἀλλὰ θάλεπαι ἑνὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του τὸν νεκρὸν να εὐρίσκηται. Ἐπιλωμένοι δὲν θα πάθῃ ὁ τοιοῦτων φρονιμῶν ἀνθρώπος, ὅτι παθίσκουν οἱ πολλοὶ ἀναλογιζόμενοι τοὺς στεφάνους τὰ θραύει, τὰ ἀνέκφραστα ἀγαθὰ. Ἐῖς ὅσα ὀφθαλμοὶ δὲν εἶδε, ὅς (ἀνθρώπου) δὲν ἤκουσε, τὴν ζωὴν, ἐκείνην, τὴν σύνδεσιν με τὸν χορὸν τῶν ἀγγέλων. Ὅπως ἀκρίβως θεθαλῶς ὁ γεωπόνος θάλεπαι τὸν κῆκον τοῦ αἵτου να σπείρῃ, δὲν χθαίει τὸ θάρρος του, οὐτε γίνεται κατηφής, ἀλλὰ τότε κατ' ἐξοχὴν χαίρει καὶ εἶναι πλήρης εὐφροσύνης, ἔπειδὴ γνωρίζει ὅτι τὸ σπέρμα ἐκεῖνο ἀρχὴ γίνεται, καλύτερας γεννήσεως καὶ πλούσιον περισσώτερας παραγωγῆς. Τοιοῦτο καὶ ὁ δίκαιος, ὁ ὁποῖος λαμπρύνεται με τὰ κατορθώματά του, καὶ τὴν βασίλειαν τῶν οὐρανῶν καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀνοίγει με νοσταλγίαν, διὰ τὴν τὸν θάνατον, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του να εὐρίσκηται. Δὲν γίνετα ἔξω φρενῶν ὅπως οἱ πολλοὶ, οὐτε φοβεῖται καὶ ταρασσεται. Διότι γνωρίζει, ὅτι ὁ θάνατος, εἰς ὅσους συμφωνῶς πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἔχουν ζήσει, εἶναι μεταφορά πρὸς τὰ καλύτερα.¹² Α καὶ ἀποδήμιος πρὸς τὰ ἀνώτερα καὶ δρόμος πρὸς τοὺς στεφάνους. Ποῖος δὲ λέγει σοφός, "Ὅχι τοὺς πραγματικῶς σοφούς, ἀλλὰ τοὺς θεωρουμένους ὡς σοφοὺς. Μοῖ φαίνεται δὲ ὅτι σοφοὺς λέγει τὸς ἔξω τῆς ἀληθοῦς πίστεως εὐρισκόμενους καὶ τῆς Ἐκκλησίας διακωμωδῶν αὐτοὺς καὶ ἔδω, ὅτι ἐν ὁφθαλμοῖς σοφοὶ ἐποθεῖν μωροὶν, διότι τίποτα περὶ τῆς ἀκρίβειας δὲν κατενόησαν διὰ τῆς φιλοσοφίας τῶν

Ὅταν λοιπὸν ἴδῃ τοὺς φιλοσόφους ἐκεῖνους να χάνονται, να θρηνοῦν, να χύνουν ἀθόνα δάκρυα, με γεραίρας φωνάς να ἀπομακρύνονται ἀπὸ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τότε αὐτὸς τίποτα παρόμοιον δὲν θα πάθῃ, ἀλλὰ ἀνώτερος θα εἶναι διὰ τὴν μὴ πληττεται ἐκ τῶν τοιαύτων θελῶν, ἔπειδὴ εὐρίσκηται εἰς τὴν ὁρὴν πίστιν ἔνεκα τῶν χρηστῶν ἐλπίδων του, καὶ ἔπειδὴ γνωρίζει ὅτι ἡ φθορά αὐτῇ δὲν εἶναι διὰ τοὺς τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τῆς θνητότητας ἐξαφάνει καὶ καταστροφή τῆς φθορᾶς. Διότι αὐτὸς ὁ θάνατος δὲν καταστρέφει τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἐξαφανίζει τὴν φθοράν. Ὡστε ἡ οὐσία θεοειδῶς τοῦ ἀνθρώπου μένει ἡ αὐτὴ, ἀνεστημένη πάλιν με περισσώτεραν δόξαν, ἀλλὰ ὅχι, εἰς πάντας. Διότι ἡ μὲν ἀνάστασις θα γίνῃ κοινὴ εἰς ὅλους, ἡ ἐνδοξὸς δὲως ἀνάστασις εἰς ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι συμφωνῶς πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἔχουν ζήσει. Μαζὶ καὶ ὁ ἄφρων καὶ ὁ ἀνόητος θα χαθῶν καὶ θα ἐγκαταλείβουν εἰς τοὺς ξένους τὸν πλοῦτον των. Καὶ οἱ τάφοι των θὰ εἶναι αἱ μόνιμοι κατοικίαι των αἰώνως, αὐτοὶ θὰ εἶναι αἱ σκηναί των εἰς τὰς ὁποίας θὰ παραμένουν εἰς ὅλας τὰς γενεάς. Ἐγγραφαι τὰ δνόματα των ἐπὶ τῶν κτημάτων των νομίζοντες, ὅτι θα κατεῖχον αὐτὰ αἰώνως. Ἄλλος λέγει, "Ὅσα εὐρ σκονταίνονται ἐντὸς τῶν οὐρανῶν των, ὅτι τοιοῦτοτρόπως θὰ παραμένουν αἰώνως. Ἄλλος, Αἱ σκηναὶ αὐτῶν ποὺ θὰ παραμένουν εἰς ὅλας τὰς γενεάς, ἀφοῦ ἐπέγραψαν τὰ δνόματά των εἰς τὰ κτήματα. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, Ἄλκαθαμὼθ τοῦτο εἶπεν.

Εἶδες πῶς ὅχι ἀπὸ τὰ μέλλοντα ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἔδω συμβαινόντα συμπραίνε, τὰς κακίας καὶ τὰς πλεονεξίας καὶ ὁδηγεῖ σταθερῶς πρὸς τὴν ἀρετὴν διαλύων τὴν ματαιὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὰ κτήματα καὶ ὀνειδίζων ἀνόητους τοὺς φροσιμένους ἀπὸ τὰς παρούσας δυσκόλους περιστάσεις καὶ φθορᾶς κινεῖν τοῦτο διὰ τῶν πραγμάτων. Διότι ποῖον πρῶγμα εἶπε μοι εἶναι περισσώτεροι ἀνόητοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ κοπιᾶσι καὶ ταλα πωρεῖται καὶ συγκεντρώνει τόσα πολλά, ὥστε καὶ ἄλλο να ἀπολαύσων τὸς κόπους του. Ὁ 11 δὲ εἶναι χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ματαιοπονίαν, διὰ αὐτὸς δὲν ἀπέλθῃ ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν ἀφοῦ στακατήσῃ να χυλὴ τοὺς ἰσθμῶς καὶ ἀφοῦ ὕπαμειν πολλοὺς κόπους, εἰς ἄλλους δὲ να προσφέρῃ τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ μάλιστα αὐτὸ εἰς μερικὸς οἰκέλους του καὶ γνωρίμους, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς εἰς τὰς ἀντιθέτους του καὶ ἐχθροὺς του. Διὰ τοῦτο δὲν

εἶπε «εἰς ἄλλους». Ἀλλὰ εἰς ζένους θα ἐγκαταλεφθῶν τὸν πλοῦτον των. Π δὲ σημαίνει. Μαζὶ ὁ ἄφρων καὶ ὁ ἀνόητος θα χαθῶν. Μαζὶ μὲ θὰ προηγουμένως ἔχουν λεχθῇ τὸ ἀναφέρει. Ἐδῶ μοῦ φαίνεται ὅτι ἀνακινεῖ. Ἐ τὸν λόγον περὶ τῶν ἀσεβῶν, τῶν φοβισμένων ἀπὸ τῆς δυσκολίας τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ οἱ ὅποιοι δὲν ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν ἀλήθειαν φιλοσοφίαν τῆς μελλούσης ζωῆς, ὅπου ζῶν αὐτοὶ καὶ ἐδῶ ἀνόητοι. Διότι ἐὰν νομίζεις ὅτι τίποτε μετὰ ἀπὸ τῆς παρουσίας ζωῆς δὲν ὑπάρχει, διὰ τοῖον λόγον κατακλύπτεις τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ταλαιπωρεῖς σὲ συνάγων ἄναρ θνητὰ ἀπὸ παντοῦ χρήματα, καὶ τοὺς μὲν κόπους ὑπομένεις, δὲν μετῴχεις δὲ τῆς ἀπαλαύσεως. Καὶ οἱ τάφοι αὐτῶν εἶναι, σὶ κατοικίαι των αἰῶν ὡς. Τοῦτο κατὰ τὸ φρόνημα αὐτῶν ἔλεγε. Αἱ σκηναὶ αὐτῶν θὰ εἶναι αὐτοὶ οἱ τάφοι, που θὰ μείνουν εἰς διας τὰς γενεάς. Ἐπέγραψαι τὰ ὀνόματά των εἰς τὰ κτήματά των. 2. Α. Ἦ. χε ρότερον εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀπὸ τὴν ἀνοήσιαν των, το νὰ θεωροῦν τοὺς τάφοις των διαρκῆ κατοικίαν τοῦ νὰ ἐπιδεικνύουν φιλοτιμίαν διὰ τὰ πρόσκαιρα. Πολλοὶ ἀληθῶς πολλὰκις τοὺς τάφοις κατεσκεύαζον λαμπροτέρους τῶν οἰκῶν των. Διότι ἡ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν κοπιᾶν καὶ ταλαιπωροῦνται ἢ (ταλαιπωροῦνται) σπαταλῶντες αὐτὰ τὰ πρόσκαιρα ἀναθὰ τὰ ὅποια καθόλου δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὸν σκόλῃκα καὶ τὴν σκηνὴν. Διότι τοσόν μικρὰ εἶναι ἡ φρόνησις αὐτῶν που δει ἐκτιμᾷ καθόλου εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ἀλλὰ ἐδῶ μοῖ ἔρχεται νὰ ἀναστεινᾷ διότι πολλοὶ καὶ ἐξ ἐκείνων που ἐλπίζουσι εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ὡς πρὸς τοῦτο μὲ μόνιμα ἐκείνοισι που δὲν ἔχουν σαμμεν ἐλπίδα διὰ τὰ μέλλοντα οἰκοδομοῦντες τάφοις καὶ κατασκευάζοντες λαμπρὰ νεκρικὰ μνημεῖα. Β. καὶ κρυπτοντες εἰς τὴν γῆν χρυσὰ νομίσματα καὶ εἰς ἄλλους τὰς περιουσίας των κληροδοτοῦντες, κατὰ τοῦτο χε ρότεροι ἀπὸ ἐκεῖνους ἀποδεκνόμενοι. Διότι αὐτοὶ ὁ ὅποιος τίποτε δὲν ἀναμένει μετὰ ἀπὸ τὴν παρουσίαν ζωῆς, ἀν καὶ αὐτοὺς παραλογῶς ὁρᾷ, ὁ μὲν, ἐπεὶ δὲ τίποτε δὲν ἀναμένει, δὲ τὰ παρόντα ἐπιδεικνύει μεγάλην φιλοτιμίαν. Σ. δὲ ἄνθρωποι, που γνωρίζεις τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ τὰ ἀνεκφράστα ἐκείνα ἀγαθὰ αἰμφομένως πρὸς ἐκεῖνο τὸ εὐεγγελικὸν ῥητὸν ὅτι «Τότε οἱ δίκαιοι θα ἀστραφῶν καθὼς ὁ ἥλιος»³³ ποίαις συγγνώμης θα τύχης, ποίαις ἀπολογίαις. Ποίαν δὲ

δικαίως δὲν θα ὑποστής τιμωρίαν. Διὰ τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ κατασπατάλων εἰς τὴν σκηνὴν, εἰς τὴν στάχτην, εἰς τὰ μνημεῖα, εἰς τοὺς ἀντίθετους. C. εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἐπεγράψαι τὰ ὀνόματά των εἰς τὰ κτήματά των. Ἰδοὺ καὶ ἄλλης ἀνασίτας παραδειγμα. Το νὰ τοποθετήσῃν τὰ ὀνόματά των εἰς τὰ οἰκοδομήματά των καὶ εἰς τοὺς ἀγίους καὶ εἰς τὰ λατρία καὶ νὰ νομίζουν ὅτι ἀπὸ αὐτῶν ἀπὸ αὐτὸ μεγίστην παρηγορίαν καὶ νὰ ἐπιβώχῃ νὰ κινῇ τὴν σκηνὴν ἀντὶ τῆς ἀληθείας. Διότι ἐὰν ἐπιβώχῃ νὰ μνημονεύσῃ εἰς τὸ ὁ πνεκὲς μὴ τοποθέτησης ὀνόματα ἀνθρώπων εἰς τὰ οἰκοδομήματα, ἀλλὰ ὡς οὖσε σημαίας κυριωμάτων (ἀρετῆς), τὰ ὅποια καὶ κατὰ τὴν παρουσίαν ζωῆς τὸ ὄνομά σου διατηροῦν καὶ πρὸς τὴν διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀθάνατον τὴν ἀνάστασιν σου παρασκευάζουν. Ἐὰν ἐπιβώχῃ νὰ μνημονεύσῃ καὶ ἐὰν τὸ ἐπιβώχῃ σφοδρῶς ἐγὼ σε δὲ βασκῶ τὴν ἀλήθειαν καὶ κατακυριεύσῃν ὁδόν. D. φρονέτω διὰ τὴν ἀρετὴν. Διότι τίποτε τοῦ αὐτοτρόπως δὲν δημιουργεῖ ἀθάνατον δόξα, ὅσον ἡ φύσις τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦτο φανερώνουν οἱ μάρτυρες δηλώνουν τὰ λείψανα τῶν ἀποστόλων φατερόν. ἢ μὴ μὴ δὲν ἐναρέτως ἔχουν ζῆσαι. Πόσο θαυλαίς πόλεος δὲν ἀνικοδομήσῃν, λείψανα δὲν κατεσκεύασαν καὶ ἀπὸ ἐπιποθέτησαν τὰ ὀνόματά των ἀπὸ τῆς ἀλήθειας. Ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐκέρδισαν τὸ ὅποιον νὰ φέρουν μαζὶ, τοὺς μετὰ ἀθανάτων. Ἀλλὰ εἰς τὴν σ. γ. καὶ τὴν λήθην ἔχουν παραδοθῇ. Ὁ ἄλιος δὲμος Πέτρος χωρὶς νὰ δημιουργήσῃ τίποτε ἐξ αὐτῶν, ἐπειδὴ τὴν ἀρετὴν ἠκούσεν καὶ τὴν πόλιν μὲ τὰ περισσότερα θαυλαίκα γαρύσματα κατελάβε, περισσότερο ἀπὸ τὸν ἥλιον λάμπει, καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς παρουσίας ζωῆς. Αὐτὸ δὲμος τὸ ὅποιον σὺ κάνεις κατὰ γέλαστον καὶ γελάτων ἐντροπὴν εἶναι. E. Δ. ὅτι δὲ μόνον λαμπρόν δὲν θὰ σὲ κάνουν τὰ μνημεῖα ἀλλὰ καὶ κατὰ γέλαστον καὶ θὰ ἀνοῖξῃ τὰ στόματα δίων διὰ νὰ σὲ περιγελάσῃν μὲ κατάκρισιν. Διότι αἱ οἰκοδομαὶ, ἐνῶ ἔσται δυνατόν, μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ χρόνου, νὰ παραδοθῇ ἢ πλομεξία σου εἰς τὴν λήθην, ὅπως ἀκριβῶς καὶ αἱ στήλαι, ὡς σημάδια τῆς πλεονεξίας σου ἔχουν στήθῃ παντοῦ. Καὶ ἐνῶ ἔχει δυνατοσύνην τὴν τὴν ὁ ἄνθρωπος, δὲν τὸ κατενόησε, ἀλλὰ ἐξέσωσε τὸν ἑαυτὸν διὰ πρὸς τὰ κτήνη τὰ ἀνόητα καὶ ὡλοῖσθη πρὸς αὐτά. Ἐδῶ μοῦ φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ἐβρίθκει πικρῶς ὁ προφήτης 2. A. διότι τὸ ἔβρον τὸ λογικόν, εἰς τὸ ὅποιον καὶ ἐδόθη ἡ διαχείρισις τῆς ἐπὶ τῆς γῆς βασιλείας, πρὸς τὴν μηδαμινότητα

τῶν ἀλόγων ζώων παρέκλινε, ἀγωνιζόμενον μέ μωτταούς κόπους, παρασκευάζον τὰ ἀντιθέτα πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἐπιθιδύσκον τὴν κενωδοξίαν, τὴν πλεονεξίαν μετερχόμενον, ἀτελεύτητα κοπιᾶζον. Διότι τὴν ἀνθρώπου εἶνα· ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ εὐσυχολογία μετὰ τὴν φιλοσοφίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ τὸ νὰ ἀσχολῆται ἐπιμόνως μετὰ ὅλα γενικῶς ἐκεῖνα ποῦ θὰ τοῦ φέρουσι πρὸς ἐκείνην τὴν ζωὴν καὶ τὸ νὰ περιφρουρῇ τὰ παρόντα. Διότι ἡ μὲν ζωὴ τῶν ἀλόγων ἔχει περιορισθῇ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ἢ δὲ ἰδική μας ζωὴ δόδεξε, εἰς ἄλλην καλύτεραν καὶ μὴ ἔχουσαν τέλος. **Β** Ἀλλ' αὐτοὶ ποῦ δὲν γνωρίζουν τίποτα περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, χειρότεροι τῶν ἀλόγων ζώων εἶναι. Ὅχι δὲ αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσοι μετὰ διεφθαρμένον τρόπον περνοῦν τὴν ζωὴν τῶν γινόμενων θύφεις καὶ σκορπιοὶ καὶ λύκοι διὰ τῆς πονηρίας καὶ θωδία διὰ τῆς ἀνοησίας καὶ κύνες διὰ τῆς δα ἀνθρωπείας.

Διότι τί εἶναι, εἶπέ μου, περισσότερον ἀνθρώπου ἀπὸ ἐκείνους τοὺ ἀσχολοῦνται μετὰ τάφους καὶ μνήματα καὶ μετὰ ἀποκτὸν σπώμα ὡς ἀκακῶδως ἐπαγγέλου τμητικῶς ἐκκλήσεις ὀνομάτων. Διότι τίποτα δὲν δημιουργεῖ ἀγαθὴν μνήμην, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴ μόνη ὅχι ἡ οἰκία, οὔτε ἀνδριάς, οὔτε τὰ παιδιὰ οὔτε ἄλλο τίποτα ἀπὸ τὰ παρόντα. Διότι ἡ μὲν οἰκία εἶναι ἔργον τῆς σοφῆς ἐπιδεξιότητος τοῦ ἀρχιτέκτονος, ὁ δὲ ἀνδριάς τοῦ ἀνδριαντοῦ αὐτοῦ. Ὅ τὰ δὲ παιδιὰ εἶναι ἔργον τῆς φύσεως μετὰ αὐτὰ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ποιητικὴ αἰωνία μνήμη διὰ τοῦτο θεοσώως ὁλογοὶ αὐτῶν ὁ προφήτης δινοῦσιν. Εἰπειδὴ, ἀφοῦ ἔθεσε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ὁ ἀνθρώπου κατὰ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἀνοησίας, οὐρεται χειρότερον τοῦ ἀλόγου ζώου. Διότι ἐκεῖνο μὲν (τὸ ζῶον) εἶναι χρησιμὸν καὶ καταλλήλον διὰ τὴν γεωργίαν. Αὐτὸς δὲ (ὁ ἀνθρώπος) ἀφοῦ ἔθαλε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ εἰς τὸν ζυγὸν τῆς ἀνοησίας, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον χειρότερον ἔγινε ὡς πρὸς τοῦτο. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀνέφερε προηγουμένως τὸ ὁλοκάδως τῆς δανοίας αὐτῶν, τὸ γήϊνον φρόνημα, τὸ μικροπρεπές, τὸν ἀνωφελὸν κόπον διὰ τὰ χρήματα, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀξέλησιν τὴν κατήγορίαν πρὸς τοὺς τοιοῦτοι ἐΐδους ἀνθρώπους, παρουσιάζει καὶ τὰς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίας, πράγματα τὸ ὅποιοι εἰς πολλὰς περιπτώσεις συνήθως κάνουν οἱ προφῆται. Εἰπειδὴ καὶ ὁ Ἰσάκας προσημενός αὐτοὺς νὰ κατήγορησιν, **Β** κατὰ πρῶτον ἀναφέρει τὴν τιμὴν, ἡ ὁποία εἶχε προσφερθῇ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, τοιοῦτοτρόπως γράφει. Υἱοὺς ἐγέννησεν καὶ

ζώοντα εἰς μεγάλην τιμὴν αὐτοὶ δὲ μετὰ περιεφρόνησαν.³⁰ Καὶ ἐδὼ λοιπὸν διὰ μιᾶς λέξεως δηλῶν διαίτην ἔχουσι ἀρχίσει νὰ πραγματοποιοῦνται εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, λέγει. Ἐνῶ ἔχει μεγάλην τιμὴν ὁ ἀνθρώπος, δὲν ἀντελήφθη τοῦτο. Καὶ ποῖαν τιμὴν εἰλησεί, Ἀκούσει τὸν ἴδιον τὸν ψαλμῶδον ποῦ εἰς ἄλλον ψαλμὸν λέγει. Ἐπλάσας τὸν ἀνθρώπον ὅλῳις κατώτερον ἀπὸ τοὺς ἀσώματους ἀγγέλους,³¹ ἀφοῦ τὸν ἐπροέκτισεν μετὰ τὴν εἰκόνα σου, καὶ τὸν ἐστροφώσας συγχρόνως μετὰ δόξαν καὶ τιμὴν. Ἐπειτα ἐξηγῶν τὴν τιμὴν συμπληρώσει. Ἐὰ πάντα ὑπέταξες κατὰ ἀπὸ τὰς πόδας σου, τὰ πρῶτα δηλαδὴ, ἔλα τὰ θάδια, ἀκόμα δὲ καὶ ἀγρία ζῶα τοῦ ἀγροῦ, **Β** τὰ πετε νὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ φάρια τῆς θαλάσσης τοῦ διασχοῦν τὰς θαλάσσας. Διότι εἶναι μετὰ τὴν τιμὴν αὐτὴν δηλαδὴ τὸ νὰ ἀναβέσῃ τὴν διοίκησιν εἰς αὐτὸν ὅλων τῶν ὁρατῶν, μολοντά τίποτα δὲν ἔχει κατορθώσας ποτὲ μετὰ τῶρα σχετικῶς μετὰ αὐτὰ. Διότι, χωρὶς καθόλου ἀκόμα νὰ δημιουργῇ αὐτὸν, ἔλεγε. Ἀς δημιουργήσωμαι ἀνθρώπον ὁ ὅποιος νὰ ἔχη τὴν εἰκόνα τῆς ἰδικῆς μας καὶ τῆς ὁμοιωσιν.³² Ἐπειτα ἐρμήνευσεν τὸ «κατὰ εἰκόνα» προσέθεσε. Καὶ ὡς ἐξουσιάζουν οἱ ἀνθρώποι τῶν ψαριῶν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν θηρῶν τῆς γῆρας καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τὸν μικροσώμων αὐτῶν καὶ μήκους τριῶν πήχεων καὶ κατὰ τὸν ἀπὸ τὰ ὅλῳα ζῶα ³³ **Α** μικρότερον ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ σώματος, ὅμως διὰ τῆς συγγενείας τοῦ λογικοῦ ἀνωτέρου ἀπὸ ὅλα ἐδημιούργησε διότι ἔχοντες εἰς αὐτοὺς λογικὴν ψυχὴν πράγμα τὸ ὅποιοι κατ' ἐξοχὴν ἀποτελεῖ ἀπὸδεξιὴν τῆς τιμῆς. Διὰ τοῦτον λοιπὸν (τοῦ λογικοῦ) καὶ πόλεος ὠκοδόμησε καὶ τὴν θαλάσσαν διέσχισε καὶ τὴν γῆν ἐκαλλώπισε καὶ τεχνικὰ ἀπερὸς ἐπενόησε καὶ ἔγινε ἀνώτερος τῶν ἀγριωτέρων ἀλόγων ζώων καὶ τῶ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα καὶ πρῶτον, ἐγέννησε τὸν δημιουργήσαντα αὐτὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν ὡδηγήθη σπαθῶδως καὶ ἐγνώρισε τί μὲν εἶναι καλόν, τί δὲ ὄχι. Μόνος ἐκ τῶν ὁρατῶν δημιουργημάτων ἀρσευετα, εἰς τὸν Θεόν, ἠξιώθη νὰ ἀπολαύσῃ ἀποκαλύψεως καὶ αὐτὸ πάλιν μόνον αὐτὸς πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀνεκφραστοῦ ἐγνώρισε καὶ ἐξέπαιδεύθη **Β** εἰς τὰ μυστήρια

30. Ψαλμ. 129.
31. Ψαλμ. 8, 6.
32. Περ. 1, 36.

τοῦ οὐρανοῦ Δ' αὐτὸν ἐδόξω σουργέθῃ ἡ γῆ. δ' αὐτὸν ὁ οὐρανός, δι' αὐτὸν ὁ ἥλιος καὶ οἱ ἀστέρες, δι' αὐτὸν αἱ τροχαὶ τῆς σελήνης καὶ αἱ ἀλλαγαὶ τῶν ὥρων καὶ τῶν ἐποχῶν δι' αὐτὸν ἡ γεννησις τῶν καρπῶν καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ τέσσα γένη τῶν ἀλόγων δι' αὐτοὺς ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ δι' αὐτὸν ἀπεστάλησαν οἱ ἀποστολοὶ καὶ οἱ προφῆται δι' αὐτὸν ἀγγελοὶ πολλὰκις ἐστάλησαν Δ' αὐτὴν χρειάζεται τὸσόν πολλὰ νὰ ἀναφέρωμεν, Δ' ὅτι θέν εἶναι δυνατον διὰ γενικῶς δεῖξαι καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐκείνη θαύματα μετὰ τῇ ἀνάστασι ν' ὁ αὐτὸν ἐγεναν Δ' αὐτοὺς ὁ νόμος, δι' αὐτὸν ὁ Παραδεισος δι' αὐτὸν ὁ κατακλυσμός. Δ' αὐτοὶ καὶ τοῦτο εἶναι μεν σποὶ δεῖγμα τιμῆς, δηλαδὴ τοῦ ὅτι δι' εὐεργεσιῶν καὶ τ' ἰσχυρίων αὐτὸν διορθῶνε. Δ' αὐτὸν καθ' ὅσον τὸν προηγούμενον χρόνον ἀπερο ἐγεναν συγκαταθῆσιν. Καὶ αὐτὴ ἡ μέλλουσα νὰ συθῇ κρσις ἐνεκα τῆς τιμῆς πρὸς αὐτὸν γίνεται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ὡς λέγει. Ἦ εἶναι ὁ ἄνθρωπος που τὸν ὠδήγησας εἰς τὴν κρίσιν, 38 "Ὅπως ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ φιλοφρόδος αὐτοῦ λέγει. Ἦ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ποὶ δ' ἀρκῶς αὐτὸν ἐχει εἰς τὴν μνήμην σου. 39 Δ' οὕτοι πάλιν θα ἔλθῃ ὁ Μονογενὴς, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὰ ἀναριθμήτα ἀγαθὰ του. Διότι ἄλλα μὲν χαρίσματα ἔδωκε ἤδη διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ διὰ τῶν μυστηρίων καὶ τὰ ἀγαθὰ που προσέφερε διὰ τῆς ἀληθινῆς μυστικῆς προσφορᾶς καὶ ἐγέμισε τὴν γῆν μετὰ ἄλλα θαύματα ἄλλα δὲ ἐπέσχετο νὰ δώσῃ, δηλαδὴ τὴν βασίλειαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον καὶ τὸ νὰ καὶ ἡ αὐτοῦς κληρονομία σου καὶ τὸ νὰ προετοιμάσῃ αὐτοὺς νὰ συμβασιλεύσιν σὺν μαζὶ τοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε. Ἐάν ἐπιθεκνύμεν ὑπομονὴν καὶ θὰ βασίλευσιν μαζὶ τοῦ. 40 "Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν γενικῶς ἀναλογιζόμενος ὁ προφήτης, ἐλόγως παρομοιάζει μετὰ ἄλλων ζῶν αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἔχουσιν παραδώσει, εἰς τὴν κακίαν τὴν τῶσσι σπουδαίαν καταγωγὴν καὶ οἱ ὅποιοι μόνον τοὺς ἡμιμαρτυρήσαντες εἰς τὰ πάθη ἐκείνων (τῶν ἀλόγων). Αὐτὰ καὶ ἄλλοι προφῆται κἀνομι εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ἐπιθυμοῦντες μετὰ τὴν σύγκρισιν νὰ παροτρύνουν τὸν ἀνίσχυντον, ἀκροατὴν εἰς τὴν ἀρετὴν Ε' καὶ ὁ μὲν Ἰερειμίας λέγει. 41 ποὶ ἀτίθασσο εἰναι ἐνε-

38. Γαλ. 4, 4.
39. Ψαλμ. 8, 6.
40. Π. 1, 2, 12.

καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς θηλείας. 38 "Ἄλλος δὲ (ὁ Ἰσαΐας). Τὰ θῶδι ἐγνώρισε τὸν κύριόν του καὶ ὁ ὄνος τὴν φοινὴν που τοῦ κατεσκεύασε ὁ Κύριός του. 39 σκληρότερον τοῦ Δαυὶδ τοιοῦτοτρόπος ἀμείβω. Διότι ὁ μὲν Δαυὶδ λέγει. Ἐξίσωσε τὸν ἐαυτὸν που πρὸς τὰ κτήνη τὰ ὀσῆτα καὶ ἐξωμοιώθη μετὰ αὐτὰ ἐκεῖνος δὲ λέγει. Δι' αὐτὸν πᾶς παράλογος ἐγέναν ἀπὸ αὐτὰ. Διότι ἐκεῖνα ἐγνώρισαν τὸν ἀφέντη των, ὁ Ἰσραήλ δὲ θέν με ἐγνώρισε, λέγει.

Καὶ ἄλλος δὲ κάποιος ἄλλος σοφὸς ἀνὴρ παροισάζων ὡς χειρότερον καὶ ἀπὸ τοὺς μυρμηκας τὸν κωθρόν καὶ ἐσπληνόμενον καὶ ἀπὸ τῆς ἀργίας καὶ κατὰστροφόμενον. 40 Ἄ ἐκεῖ τὸν στέλλει, ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι φιλόπονος. Ἐκπρὸς λέγων πρὸς τὸν μυρμηκα. 41 ἄνθρωπε σκληρὴ πηγύνει καὶ ζήλεις τοὺς ὁδομάς που κάνει. Διότι ἐκεῖνος μολονότι δέν ἔχει κτήματα μετὰ γεωργίας ἀπαγορεύει καὶ δέν ἔχει κάποιον που νὰ τὸν ἐκβάζῃ εἰς ἐργασίαν καὶ ἐνὶ δέν εἶναι ὑποτεταγμένος εἰς κάποιον ἀφέντην ἐταμάζει κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους τὴν τροφήν του καὶ πολλὰν ἀποσιμαίνει καὶ κατὰ τὴν συγκομὴν. Καὶ πρὸς τὴν μέλισσαν πάλιν, προτρέπει νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας. Πῆγαν εἰς τὴν μέλισσαν καὶ μάθε. ὅτι ἐργον ἐξασκεῖ ἐργασία. Διότι ἡ θάλασσα τῶν γλυκυσμάτων εἶναι ὁ καρπὸς τῆς τοῖς κόποις τῆς ὁποίας θάλας καὶ ἀπλοῖκοι ἀπολαμβάνουσι πρὸς διατήρησιν τῆς ὕψους των. 42 "Ἄλλος δὲ λέγει. ὁ Σοφοῖας. 43 Οἱ ἀρχόντες σου ἀμείβουσιν μετὰ λυκοὺς τῆς Ἀραβίας. 44 Β' καὶ ἄλλος (ὁ Ἰερειμίας). Ἐκείθεν εἰς τὴν ἔρημον ὡς κουρούνη. 45 Ὁ ἦς τοῦ Ζαχαρίου λέγει. Ὅφεις, ἀπόγονοι ἐξ ἐνῶν 46 λέγει. πῶς οὐς ὑπέδειξεν, ὅτι θὰ ὁ ἀποργετέ ἀπὸ τῆς μελλούσης ὁρῆς. Καὶ ἄλλος δὲ πάλιν (ὁ Ἰσαΐας). Τὰ ἀνὰ τῶν ἀσπίδων κατεστρεφῶν καὶ ἰσθμῶν ἀράχνης ὑφαίνουσιν. 47 "Ἄλλος δὲ ὁ Ἰβὼς ὁ προφήτης λέγει. Δηλητήριον φαρμακερῶν ἀσπίδων κάτω ἀπὸ τὰ χεῖλη των ὑπαρχε. 48 Καὶ πάλιν θίμος ὑπαρχε εἰς αὐτοὺς

38. Γαλ. 4, 4.
39. Π. 1, 2.
40. Παροιμ. 6, 8.
41. Ψαλμ. 11, 3.
42. Σοφοί. 2, 5.
43. Ιερειμ. 2, 2.
44. Ματθ. 23, 7.
45. Ψαλμ. 58, 5.
46. Ψαλμ. 139, 4.

παρόμοιος με τοῦ θένους.⁴ Δὲ τότε τῶσον κακὸν πράγμα εἶναι ἢ κακία. Τὸν τόσον σπουδαῖον καὶ τόσον δυναστὸν καὶ αὐτὸν ποὺ ἔχε, τόσα στέμματα, τὸν καταβιβάζει εἰς τὴν κακὴν καταγωγὴν τῶν ἀδύγων ζώων. Δὲ αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν παρόντα ψαλμὸν δυο εἶδη κακίας ἀφοῦ ἐπέλεξεν, C καὶ τὰ ἄλλα ἀφοῦ ἀφήνει νὰ συλλογισθοῦν οἱ ἀκροαταί, τοιοῦτοτρόπως στιγματίζει, αὐτοὺς ποὺ ἐκυρ-εῦθον εἰς τὰ πάθη. Δὲ τ. π. οὐ παραλείπον ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ὁ ὁποῖος περιτλούσεται εἰς ἄλλην τὴν οἰκουμένην τυχαίως καὶ ματαιίως καὶ πρὸς βλάβην τῆς ζωῆς του, καὶ ὁ ὅποιος συγκεντρώνει ἀπειρα χρήματα ὄχι διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ δι' ἄλλους ἀνθρώπους, πολίτας δὲ καὶ διὰ τοὺς ἐχθρούς του καὶ συκοφάντας του. Καὶ καλῶς εἶπε. Θὰ ἐγκαταλείμουν εἰς ξένους τὸν πλοῦτον τῶν. Δὲ τ. τί εἶναι π. ὁ ἀνθρώπων, ὅταν αὐτοὶ μὲν τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀμαρτίας ὑποφέρουν ποὺ προέρχονται ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ὀλκῶν ἀγαθῶν, εἰς ἄλλους δὲ τὴν ἀπόλαυσιν παραχωροῦν. "Εἶπε τα μαζί με τὴν φιλοχρημασίαν καὶ τὴν κενόδοξίαν, ἀφοῦ φέρει δαίμονες τοὺς. D καὶ τὴν ἰσχὺν με πολλὴν δύναμιν λέγων. Ἐπέγραψαν τὰ δυνάμει τῶν ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν. I, περισσότερον παραλογον ἀπὸ αὐτοὺς τάλιν, οἱ ὅποιοι εἰς λίθους καὶ ἐδάς καὶ εἰς τὴν ἀμυγνὴν ὑλὴν τὴν μνήμη, τὴν παραδίδουν καὶ τὴν δόξαν τῶν ἐμπιστευόντων. Δὲ τὸν ἀποκλήρους περιορισίας καταστρεψαν καὶ γήρας ἀπεργύνωσαν καὶ ἀπὸ ὄφρανοὺς τὰ ὑπάρχοντα ἤρπασαν. ὥστε διὰ τὴν σκώληκα νὰ κατασκαυάσων λαμπρὰν κατακλιν καὶ διὰ τὸ σαράκ καὶ διὰ τὴν φθοράν νὰ οἰκοδομήσων λαμπροὺς περιθόλους ἐπεδὴ νομίζον δι' ἐμὲ αὐτὰ ἀθάνατος θὰ μένῃ ἡ μνήμη αὐτῶν ποὺ δὲν ἠμπούρεσαν οὔτε εἰς τὰ σώματά των νὰ προσφέρουν μικρὰν εὐκαιρίαν ἀναπαύσεως. Αὐτὸς ὁ τρόπος ζωῆς σκάνδαλον εἶναι δι' αὐτοὺς. Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ τρόπος, εἶπε μοι. E. Ἡ ἐπιμονὴ εἰς αὐτὰ ἀπασχόλησις, ἡ ματαιοπονία ἢ μαλωδία τῶν χρημάτων ἐπιθυμία ἢ ἀκόρεστος μέθη τῆς δόξης. Καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν μελ-λουσαν κλάσιν, ὁ ψαλμωδὸς λέγει, εἰδὼ εἰς αὐτοὺς σκάνδαλον καὶ ἐμπόδιον γίνετα. "Οχι μικρὸν λόγον σκάνδαλον, ὄχι μικρὸν ἐμπόδιον, ὄχι μικρὸν κωλύμα αὐτοῦ ὁ τρόπος ζωῆς εἶναι διὰ τὴν ἐρῶσαν τῆς ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο λέγει, αὐτοὺς ὁ τρόπος ζωῆς γίνετα σκάνδα-

45. 42μ. 57 B

λον. ὥστε νὰ μὴ κατορθώσων τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς. Καὶ καλῶς εἶπε σκάνδαλον εἰς αὐτοὺς αὐτὸν τὸν τρόπον ζωῆς. Τοὺς ἑαυτοὺς τῶν θεσμεύουν, τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἐμποδίζουν. Καὶ μὲν ἄλλα ταῦτα διὰ τοῦ στόματος των ἐκτελέωντων εὐαρέσκειαι καὶ ἱκανοποίησιν διὰ τὴν κατὰστασιν των. Καὶ τὸ δυσκολώτερον καὶ ἡ αἰτία τῶν ὑπολοίπων κακῶν, ²⁷ A αὐτὸ εἶναι, τὸ ὅποιοι θεοδῶς ἀνέφερον. Δὲ τ. ὅσοι το αὐτὰς ἀμαρτίας πράττουν καὶ πλημμελήματα καὶ τοιοῦτοτρόπως συμπεριφέρονται, μακαρίζουν τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ τοὺς θαυμάζουν καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι, εἶναι ἀξιοζήμετοι καὶ αἰσθάνονται εὐχαρίστησιν με ὅσα πράττουν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ὅποιος ἐπαινεῖται καὶ ἀπὸ ἐκείνων ποὺ τὴν κατεργάζονται ἀναλογί-σου πόσῃ ἀδύστην πονηρὰς ἐπιθυμίας ἀποκτετῇ. Διὸ ἐὰν μολοντί κατηγορεται, μολοντί με ὕβρεις ὑπομᾶται, μολοντί ἐλέγχεται, μολοντί μαστῶνεται ἀπὸ τὴν συνειδήσιν ἐκείνων ποὺ τέλος πάντων ἔχουν νηφαλιότητα μολοντί. Ἐσχιζέται καὶ με μῦθος καταπολεμεῖται. B τόσον ἀνασχυντὸς ἀνθεὶ καὶ ἐκδοτὴν ἡμέραν καὶ αὐξάνεται ὅταν ὄχι μόνον ὅσα τὴν ἐμποδίζουν δὲν ὑπάρχουν, ὅπως ἡ κατηγορία ὁ ἐλεγχος τῆς συνειδήσεως, τὸ νὰ ἀσφαλῇται κανεὶς σθεναρῶς με ὅσα γίνονται, τὸ νὰ μετανοῇ δ' ὅσα ἐπράττειν. τὸ νὰ ἐξαφανίζετα ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του καὶ τὸ νὰ καλύπτῃ τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ ἐντροπὴν. τὸ νὰ ἐκβάλλῃ στεναγμούς, τὸ νὰ θογγῇ, ἀλλὰ ὅπως ἀντιθέτως ἐπακούν τοὺς ἑαυτοὺς των οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀμαρτίαν καὶ ὑφαινοῦν ἐγκώμια διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς νομίζον τοὺς ἑαυτοὺς των ὅτι εἶναι καλύτερο τῶν ἄλλων καὶ ἀφοῦ διὰ πράξουν τὴν ἀνομίαν ἐπαινοῦν τοὺς ἑαυτοὺς των δι' ὅσα ἔχουν κατορθώσε. (διὸ αὐτὸ σημαίνει. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εὐδοκίῃσιν). C Ποῦ ἄλλοῦ δὲν θὰ ἐκτραποῦν; Δὲ τότε τόσον πολλὸ ἔχουν ἀλλοιωθῇ ἀπὸ τὰ πειγμάτα τῆς ἀμαρτίας τόσον ἔχουν παραφρονησῇ, ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἐκκλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας, ὅταν μαλιστα ἐπρεπε θλίποντες τὴν πρᾶσιν νὰ ἐντρέπονται, ὁπερὶφρονεῦνται, ὠμῶνται ἀλαζονικῶς τὴν κορυφὴν των, αἰσθάνονται, εὐχαρίστησιν με ὅτι, ἔχει γίνετα. Διὸ τότε κακὸν εἶναι ἡ ἀμαρτία πρὶν μὲν νὰ παραγῇ συν-καλύπτῃ τὴν ἀπεχθὴ ἰδιότητά της με τὴν μέθην τῆς ἡδονῆς μετὰ ἀύσεσιν τὴν ἐδελυρότητά της ὅταν ὅμως συν-τελεσθῇ καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ τῆς ἀμαρτίας ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπομακρυνθῇ, ἡ δὲ κατηγορία τῆς συνειδήσεως ἐπέλ-

θη, ὅμους ἀφίηναυσε τοὺς λογ. σμούς μετὰ κτηνήματα τοῦ μασιγίου. τότε κατ' ἐσχάτην φανερώμεται ἡ θλαθερὴ ἱκανότης τῆς Δ. Αὐτοῦ, δὲ οἱ ἀνθρώποι οἷτε μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν φθαρτῶν ἔργων τῶν ἱκανοποιούντων ἀλλ' ὅταν ἴδουσι, ὅτι ὁ πλοῦτος ἔχει ὑπερβολὰς καὶ αὐξηθῇ, ὅτι οἱ τάφοι ἔχουν ἀνεγερθῇ τὰ μάταια οἰκοδομήματα ὅτι ἔχουν τελειῶς ἀποκληρωθῇ ἐνῶ τότε τέλος πάντων ἔπρεπε νὰ ἀποθανοῦν καὶ ποὺ κατενεῖν ὁδηγοῦσαν πρὸς μετάνοιαν καὶ νὰ ἀναστειλῶσιν, αὐτοὶ δὲ καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτά, μετὰ ἀπὸ τὸ ἔργον, μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τότε ἀκύμα πρὸς ὑπερτέρον νοσοῦν. Ἀφοῦ λοιπὸν ὅσα ἐξηγρῶντο ἀπὸ αὐτοὺς περὶ ἁλθον ἀκολουθοῦν ἐν συνεχείᾳ αἱ συνέπειαι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ὅσοι κατακρίνουν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν, δ' ὅσα ἁμαρτάνουν, προλαμβάνοντες ἀπομακρύνουν τὴν καταδικαστικὴν κτῆσιν τοῦ Θεοῦ ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Παῦλος λέγει. Διότι, ἔαν τοὺς ἑαυτοὺς μὴ κατεκρινόμεν, δὲν θὰ κατεκρινόμεθα.¹⁸ Ἐποιοῦν τρόπος καὶ ὅσα νοσοῦν ἀπὸ ἀμετανοήσιαν καὶ ἁμαρτάνουν, ἔαν δὲν κατηγόρουσιν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν δι' ὅσα πλημμελήματα ἔπραξαν, μετὰ τὴν δόμην ἔλκουσιν τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς τῶν. Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν, καὶ αὐτοὶ ἡ τὰ ξένα ἀποκρίνουντες ἡ τὰ ἴδια καὶ τῶν ματαῶς καὶ τυχαῶς σπαταλῶντες τὰ ὅποια θεοδωρῶς ἔπρεπε πρὸς ἀνακούφιον τῶν πτωχῶν νὰ ἐξοδεύουν, διὰ τὰς τὰς καὶ σὺ ληψίας καὶ διὰ τὸ σαρὰν σπαταλοῦν καὶ δὲν μετανοοῦν, δὲ ὅσα ἔχουσι γινέσθαι, ὅλα παραμένειν ἀνιάτως νοσοῦντες, ἀναστὰς τι συμβῆναι ἐν συνεχείᾳ. Τί λοιπὸν συμβῆναι. Εἰς τὴν τιμωρίαν παραδίδονται τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσθαι.²¹⁸ Ἀ. Ὡς πρόσθεν ἔθεσαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἐν τῷ "Αδμ. Ὁ θάνατος θὰ ποιήσῃ αὐτοὺς εἰς αἰώνους θασάνους καθοδηγῶν αὐτοὺς ὅχι τοῦ ἡμεῖς ἐδῶ δηλῶν διὰ τοῦ θνήσκοντος τῶν προσβάτων, διότι τι ἀγνώριον ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ ἐκείνου τοῦ περιφρονοῦν τὰ γυμνά σώματα τῶν πενήτων καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν πρὸς λεῶνων ἀπὸ τὴν πείναν καλλωπεῖσθαι. Δὲ τὰς οἰκίας τῶν μετὰ τὴν φθορὰν καὶ μετὰ τὸν σκώληκα καὶ τὸ σαράν) ἀλλὰ τὴν ἐλπίδα τῆς καταστροφῆς τῶν, τὴν παντοφροῖαν ποὺ προσέχεται ἐκ τῆς ἐπιδόμης τῆς ἁμαρτίας, τὴν εὐχέρεαν καταληψέως ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Διὸς τιποτα δὲν ἀποδεκνέται ἀσθε-

νέστερον τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ἀνέει, τὴν ζωὴν τοῦ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. Πράγμα τοῦ ὁποῖον καὶ αὐτοὶ θὰ πάθουν καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ κακοποιηθοῦν, τοιοῦτοτρόπος θὰ καταστροφῶν ἀσχερῶς καὶ εἰς τὸν ἄδην θὰ ἀτελεστον εὐκόλως, χωρὶς δυσκολίας, συντόμως, χωρὶς κόπον, ὡς ἂν ἀκριβῶς πρόσθεν κατασφαιζόμενα. Ἐπὶ αὐτὸ εἶνα θάνατος, μᾶλλον δὲ πράγμα πολὺ σκληρότερον τοῦ θανάτου. Διὸ μετὰ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ τέλους, θάνατος ἀτελεστον θὰ διαδεχθῇ αὐτοὺς, διὰ τοῦτο ποῦθεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἄδου, οὔτε εἰς ἄλλον τόπον φαίνεται ὅτι ἀπέρχονται, ἀλλὰ εἰς τὸν ἄδην, εἰς αὐτὸ τὸ θνητὸν τῆς τμωρίας, τῆς κολάσεως, τῆς παντοφροῖας καὶ τὸ τέλος τῶν ἐδῶ εἶναι τιποτένιος καὶ ἄδοξος καὶ ἐκεῖ παραμονὴ τῶν γυμνῶν ἀπὸ κόλασιν. Τοιοῦτοτρόπος καὶ εἰς ἡμᾶς εἶναι συνήθες νὰ λεγώμεν περὶ αὐτῶν ποὺ εὐκόλως γίνονται εἰς τὸν ἄδην. Ὡς πρόσθεν ὁ τὰδε ἔσφαγγη. Διότι, ὅσοι ὡς ἀλογαί εἰσιν, καὶ ὡς ἀλογαί γίνονται χωρὶς νὰ ἔχουσι καποῖαν ἀγαθὴν, ἐλπιδὰ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Καὶ ὅχι τοῦτο μόνον, ἀλλὰ ὅτι εὐρὺ σκόντα εἰς τὸν Ἄδην, πρὸς μεγάλην τῶν συμφορῶν. Ὁ θάνατος θὰ διαπομῶνι αὐτοὺς ὁδηγῶν εἰς τὸν Ἄδην. Ἐδῶ μὲν φαίνεται ὅτι θάνατος ἐννοεῖ τὴν ἐκεῖ ἀπώλειαν τῆς τιμωρίας, καθὼς ἀκριβῶς καὶ ἄλλαι λέγουσιν. Ἡ μὴ ἡ ἁμαρτάνουσα, αὐτὴ θὰ χαθῇ. ὅχι τὸ τέλος τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὴν τιμωρίαν φανερωμένην καὶ ἐπ' αὐτῇ εἰς τὴν μεταφορὰν τῆς λέξεως. Διὸ ἐφ' ὅσον εἴτε πρόσθεν, ἐδῶ καὶ τὸν ποῦθεν τῶν Ποιῶν δὲ εἶναι αὐτοὺς, Ὁ σκώληξ ὁ φαρμακερὸς τὸ σκότος τὸ ἀτελεῦτητον, τὰ ὅλα δεσφᾶ ὁ θρῦλος τῶν ὁδόντων. Προσέει ληπτὸν ὅτι αὐτοὶ ἀπὸ παντοῦ ταυροῦνται. Ὡς εἰς τὴν ζωὴν, διότι ἡμποδοῦσθαι εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀρετῆς, διὸ τῆς κακίας ἐννοῦν δοῦλοι καὶ ἀγνῶστοι καὶ περιττοὶ ἐκοπᾶσαν κόπον καὶ περιελάστον εἰς τὸν θάνατον, ὅτι ἐπὶ πολαῖας καὶ ἀρμόμενοι ὑπὸ τῆς τυχεῖς ἐχάθησαν κατὰ τὸν μετὰ θάνατον καιρὸν, διότι σινεχῶς διακτεχόνται ὑπὸ τῆς καταστροφῆς. Καὶ πολὺ γρηγορὰ θὰ γίνουσι κυριοὶ αὐτῶν οἱ πρὸς τὸ παρὸν ἀφανέες καὶ πτωχοὶ δικαιο. Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν σκληροτέρων καὶ οἱ ὅποιοι ἔχουσι φθάσει εἰς ἀνασθησιν παρομοκα λῆθων δὲν ἔχουσιν αὐτὴ ἐλπίδα περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν οὔτε στοθεροποιημένην, ἀλλὰ πρὸς τὰ παρόντα ἀγαθὰ ἔχουσιν ἀφωσ-

48. Α. Κορ. 11. 31

47. Γεζ. 18. 20

θῇ με ἀνοικτὸν στόμα, καὶ τὰ ὁρατὰ μόνον πλῆττε, μὴ δύναμαι τὴν σινειδῆσαι τῶν τοιοῦτων ἀνθρώπων ἀμύδρως.

Β "Ἐπειτα ἐπ' ὅλγων διατασσόμενοι ἀφοῦ ἔκανε ὑπεκινῶν πάλιν πρὸς τὴν μηδαιμότητα τοῦ χαρακτῆρος, τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ πρὸς τὴν τιμωρίαν μεταφέρει τὸν λόγον, ἀποδεικνύων τὴν ἀσθένειάν των, τὴν μηδαιμότητα των, τὴν εὐτελή καταγωγὴν των καὶ ὅτι καὶ ἐάν μὴ τις φορὰς γινούσιν πλούσιοι, καὶ ἐάν δευτέρῃ ἐξουσίαν ἔχουν περιέλθῃ, εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκ γενετῆς καὶ τῶν ἐξ αἰχμαλωσίας δούλων εὐρίσκονται, οἱ ὅποιοι ἀσκοῦν τὴν ἀρετὴν. Διὰ τοῦτο λέγει, θὰ ἀναβεῖ χροὺν κύριοι, τῶν οἱ πρὸς τὸ παρὸν ἀφανεῖς καὶ πτωχοὶ δίκαιοι δηλαδὴ ταχέως, εἰς τὸ διηνεκές καὶ δὲν θὰ χρεωσθοῦν χρόνον οὔτε κόπον οὔτε κάποιαν φροντίδα βωτικῇ. Διότι εἶναι τοιαύτῃ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, ὥστε εἰς τὴν ἀρετὴν ἡ κακία καὶ ὑπακοὴ ὡς δούλη καὶ κατὰ τὴν τρέμη καὶ τὴν φοβήται, καὶ ὅν ἀκόμη ἔχη μῶρια στολίδια αὐτῇ 219 Α καὶ πολλὰ θαύματα θλεφορίζων ἐκείνη δὲ ἡ ἀρετὴ καὶ ὅν εἶναι γλήνη, καὶ μόνῃ της ἀγωνίζεται. Καὶ ὅμως τὸ ἀντιθετὸν θέλωμεν, λέγει, αὐτοὺς νὰ ἐξουσιάζουν ἐκείνων (τῶν δ καίων). Ἀλλὰ ὅς μὴ ἴδωμεν τὸ σφάλμα τῆς διανοίας τῶν πολλῶν, διότι ταῦτα εἶναι βεβαιὰ γὰρ πεπαισμημένης ἀντιλήψεως. Ἀλλὰ ὅς δ αὐτοὺς ἀνακαμῶμεν αὐτὴν τὴν ὁρθὴν κρίσιν τῶν πραγμάτων, καὶ θὰ ἴδῃς αὐτὸν (τὸν δ καὶ ὁ) νὰ διεκτινῇ τὸν λόγον. Β "Ἄς ὑποθέσωμεν λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει κάποιος κύριος πονηρὸς καὶ δούλος χρηστός, μᾶλλον δὲ ἐκ βέλης, εἰς ὅλον ὃς οὐ λογικότερον παρὰ δὲ γὰρ ἀναφερόμεν τὸν λόγον. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι κάποιος θεὸς λευκὸς πονηρὸς καὶ εἰς ἰδωτῆς χρηστός, ὃς ἴδωμεν ποῖος εἶναι κυριὸς κάποιου καὶ τοῦ φαίνεται ἡ ἐξουσία νὰ δ ἀλάμπη ποῖος εἶναι ὁ ἐξουσιάζων καὶ ποῖος ὁ ἐξουσιάζων. Πῶς λοιπὸν θὰ γνωρίζωμεν τοῦτο, Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι διατάσσῃ τὸν ἀπλὸν πολέτην ὁ θεὸς λευκὸς νὰ κἀνῃ ἔν πονηρὸν πρᾶγμα καὶ γεμᾶτον ἀπὸ ἀδικίας, τ. λοιπὸν, ὁ χρηστός πολέτης καὶ ὑπηκοὸς θὰ κἀνῃ. Ὅχι, μόνον δὲν θὰ ὑπαχωρήσῃ, οὔτε θὰ ὑπακούσῃ ἀλλὰ θὰ προσπαθῇ καὶ αὐτὸν τοῦ διατάσσῃ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν προκειμένην ἀδικίαν ὁ αὐτοῦ καὶ ἐκείνην καὶ ἐκείνην πρὸς τὴν ἀποθέσει. Ποῖος λοιπὸν εἶναι ἐλευθερός, Ἐκείνος ὁ ὅποιος κἀνῃ, ὅτι θέλει, καὶ καθόλου τὸν βασιλέα δὲν φοβεῖται, ἡ ἐκείνος ὁ ὅποιος δέχεται τὴν περιφρονησιν ἀπὸ τῶν ὑπηκόων

του. Καὶ διὰ τὰ μὴ συνεχίσωμεν τὸν λόγον μὲ ἀόριστον παρὰ δὲ γὰρ, C ἡ σύζυγος τοῦ Πετεφρῆ ἡ Αἰγυπτία δὲν ἦτο βασίλισσα, 48 Δὲν ἐξουσιάζε δὲ τῆς Αἰγύπτου, Δὲν εἶχε σύζυγον βασιλέα; Δὲν ἦτο περιβεβλημένη μὲ δυνάστην ἐξουσίαν, Τί δὲ ἦτο ὁ ἴσως; Δὲν ἦτο δούλος; Δὲν ἦτο αἰχμάλωτος, Δὲν ἦτο ἐξηγορασμένος ὑπηρέτης, Δὲν ἐπετέθη μὲ ὅπλα αὐτῇ μὲ ὅλην τὴν συνοδείαν της ἐναντίον τοῦ νεανίσκου, χωρὶς νὰ ἀναθέσῃ αὐτῇ εἰς ἄλλον τὸν πόλεμον, ἀλλὰ αὐτῇ ἡ ἰδία εἰς τὴν πολεμικὴν πορείαν ἀφοῦ ἦλθε, Ποῖος, λοιπὸν, τότε ἦτο δούλος, ποῖος δὲ ἐλευθερός. Αὐτῇ ἡ ὅποια τὸν εἶχε ἀνάγκην δια νὰ τῆς ἱκανοποιήσῃ τὸ πάθος καὶ παρεῖλε, καὶ ἰκέτευε, καὶ ἡ ὅποια εἶχε γίνε αἰχμάλωτος ὅς ἀνθρώποι, ἀλλὰ πᾶσους πονηροτάτου ἡ ἐκείνος ὁ ὅποιος περιεφρόνησε τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ τὸ σκήπτρον καὶ τὴν βασιλικὴν ἀλοιργίδα καὶ ὅλην ἐκείνην γενικῶς τὴν φαταστικὴν δύναμιν καὶ ὁ ὅποιος ἀνέκαμε τὰ πονηρὰ σχέδια της, 49 Δὲν συνέβη τότε, ὥστε αὐτῇ μὲν νὰ ἀπέλθῃ ἀφοῦ ἐδέχθη κατὰ μούτρα τὴν παρακοὴν καὶ εἰς ἄλλο πάλιν πάθος ἀφοῦ ἔγινε δούλη, εἰς τὸν παράλογον θυμὸν, εἰς τὸν μᾶλλον φόνον ἐκείνος δὲ νὰ ἐξέλθῃ ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μύριους στεφάνους καὶ ἀποδεικνύων ὅτι διαλάμπει ἡ ἐλευθερία ἀσυγκρίτως περισσότερον καὶ μέγα εἰς αὐτὴν τὴν βούλειαν;

Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσο ἐλευθερὸν πρᾶγμα ὅσον ἡ ἀρετὴ, τίποτε τόσο ὑποδουλωμένον ὅσον ἡ κακία. Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλοι κάποιος λέγει, Σοφὸς ὑπηρέτης ἡμπορεῖ νὰ νικήσῃ κύριος ἀφρόνους κυρίων. 50 Ὅτι, ὅπως ἀκριβῶς αἰχμάλωτος καὶ ἐάν ἀπαιρὸν ἔχη πολέτην, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ δούλων εἶναι εὐκόλως κατὰ ληπτὸς. 51 Ταυτοτρόπως καὶ ὁ κυριευόμενος ἀπὸ τὰ πᾶσι εἶναι ἀσθενέστερος ἀπὸ τὴν ἀράγνην. Τί δὲ συμβαίνει εἰς τὸν πόλεμον. Δὲν θέλωμεν αὐτοὺς νὰ νικῶν, Τί δὲ εἰς τὰς βωτικὰς ὑποθέσεις καὶ εἰς τὰ σκηνώρια, Δὲν ὑπάρχει σταθερὰ πορεὰ τελευτῆς εἰς τὴν ζωὴν των καὶ ἐάν κἀνῃς δὲν πεῖθεται συμφωνῶν μὲ αὐτοὺς, Τί ὅμως συμβαίνει μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν, Δὲν συνέβη ὥστε ὁ μὲν πλούσιος ὥσπερ ἀκριβῶς ἐπαίτης σταγόναν νὰ ζητῇ καὶ δὲν τὸ ἐπετυγχάνει. 52 Ὁ δὲ πτωχός, ἐπειδὴ ἐπὶ

48. Ὁν 39. 7
49. Ἰακωβ. 17, 2
50. Λουκ. 16, 21

μόνος ἡσχολεῖτο μετὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἐνάρετος ἦτο· δὲν εἶχε θύμω μεγαλὴν ἀπόλαιον τῶν ὀλιγῶν ἀγαθῶν, νὰ ἔχη τὸ αὐτὸ τέλος μετὰ τὸν Ἀβραάμ. ²²⁰ Α. Τί δὲ συνέβη μετὰ τοὺς ἀποστόλους, Δὲν συνέβη ὥστε, ἂν καὶ ἐφυλακίζοντο, ἂν καὶ ἐμαστιγούντο, ἂν καὶ ἐπασχον ἀπειρά δεινὰ νὰ ὑπερισχύουν ἐκείνων ποὺ τοὺς προσέκολλαν αὐτὰ τὰ δεινὰ Ἀναλογούντων. ὡς ποῖν εἰς πόσῃ ἀπὸ αὐτοὺς ἐνέβαλον. ὥστε ἐκείνοι νὰ λέγουν. Π. νὰ κάνωμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, ἢ ἂν καὶ φυλακισμένους τοὺς εἶχον καὶ δεδεμένους εἰς τὸ μέσον τῶν δικαστηρίων καὶ οἱ μὲν εἰς τὴν τάξιν τῶν δικαστῶν καὶ τῶν ἐξουσιαστῶν εἶχον σταθῆν, οἱ δὲ εἰς τὴν θέσιν τῶν δικαζομένων εὐρισκόντο, ἀλλ' ὅμως αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτούς. Καὶ παντοῦ ἐάν τις κάποιος μετὰ ἀκριβέως διεξδικῶς διηγεῖται θὰ εἶδετε τὸν ἐνάρετον νὰ νικᾷ τὸν πονηρὸν μετὰ τὴν ἀληθῆ νίκην, ὅχι αὐτὴν τὴν νίκην τῶν πολλῶν τὴν ψευδῆ. ²²¹ Β. καὶ πεπαιστωμένῃ καὶ ἡ ὅποια εὐκόλως ἀμφισβητεῖται ἀλλὰ ἐκείνην τὴν σταθεροποιημένην καὶ ἀμετακίνητον. Καὶ ἡ βοήθειά των, τὴν ὅποιαν ἤντιον ἀπὸ τὰ πλοῦτη καὶ τὴν κοσμικὴν δύναμιν, θὰ παύσῃ ἀχρηστευομένη εἰς τὸν Ἀδὲν, δηλαδὴ θὰ ἐξασθενήσῃ. Αὐτὸ δὲ ποὺ λέγει, ὡς ἐξῆς ἐρμηνεύεται. Ὅχι μόνον ἐδῶ θὰ γινῇ εὐκόλως καταληπτὰ, ἐφ' ὅσον καὶ νῆς δὲν θὰ τοὺς βοηθῇ ἀνυπόδικος, τῶν ἐνὶ κανέσιν δὲν θὰ προσφέρῃ χεῖρα βοηθείας, εἰς ὅλους θὰ εὐρεσκόνται ἐκτεθεμένοι καὶ ἀδύνατοι, ἀλλὰ καὶ τὸ σκληρότερον οὐτε ἐκεῖ θὰ ἔχουν κόπον νὰ τοὺς συμπαροσταθῇ καὶ νὰ τοὺς βοηθήσῃ καὶ νὰ ἀπλώσῃ χεῖρα παραμυθίας καὶ νὰ παραγορήσῃ τὴν τιμωρίαν των. Τοιοῦτο τρόπος θεοῦ οὐτε οἱ φρόνιμοι, παρθένοι ²²² δὲν ἠμπούσαν νὰ βοηθήσουν τὰς μωρὰς, οὐτε ὁ Ἀβραάμ ²²³ τοὺς πλάστοις, οὐτε ὁ Νῶε καὶ ὁ Ἰώβ καὶ ὁ Δανιὴλ τοὺς εἰσὺς καὶ τὰς θυγατέρας των. ²²⁴ Διότι, τότε, Πόλεμος ἦτο, σῆμα νῆ, θὰ ἀσθενήσῃ θὰ ἐξαφανισθῇ. ²²⁵ Ἐὰν, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πάλασται καὶ γηράσκει πλησίον τοῦ ἀφανισμοῦ εὐρίσκεται ²²⁶ καὶ τῆς ἐν τῷ θανάτῳ τούτῳ δόξης των ἀπε-

21 Ματθ. 4. 16
22 Ματθ. 25. 9
23 Λουκ. 16. 26
24 Ἰερ. 18. 20
25 Ρωμ. 8. 13.

διώχθῃσαν καὶ ἀπεγυμνώθησαν. Αὐτὸ το ὅποιον κατ' ἐξοχὴν ἐπεθύμουν διὰ τὸ ὅποιον τα πάντα ἐπραττον κατ' ἐξοχὴν τὴν δραστηριότητά των ἐθαπνῶν, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν των νὰ ἀπολαύσουν δόξης πολλῆς διὰ τῶν χρημάτων διὰ τῶν οἰκοδομημάτων διὰ τῶν τάφων διὰ τῶν ἐνομάτων τῶν ἐπιγεγραμμένων ἐπὶ τῶν τάφων των καὶ αὐτὸ λέγει, θὰ χάσων, τὸ ὅποιον κατ' ἐξοχὴν αὐτοῖς ἐλύπε, ὅτε ἦσαν ζῶντες καὶ αὐτὰ ἐμαρτάνον. ²²⁷ ὅτι αἱ ταῦτα, οἰκοδομαὶ ἀποτελοῦν κατηγορίαν ὅς οὐ τοὺς ποὺ ἀπερχόνται ἀπὸ τὴν ζωὴν. Διότι, καὶ ἐν τῷ ὄντι αὐτῶν εἰς τὴν γῆν θαπνέται, ἀλλ' ὅμως οἱ λίθοι φωνὴν ἀφήνουν, κατηγοροῦντες καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν σκληρότητα των. ²²⁸ τὴν ἀναίσχυντίαν των, τοὺς κινῶντες ἐκ τῶν διατυμπανίζοντες, τοὺς διερχομένους διὰ τοῦ μνήματος των πάντοτε εἰς κατάρας παράσποντες καὶ εἰς ἐγκλήματα καὶ συκοφαντίας. Τί, εἶδους λοιπὸν δόξα εἶναι, αὐτὴ τὴν νὰ ἀφῇ κανεὶς μετὰ θάνατον κατηγοροῦν τοῦ δὲν σιωπᾷ, ἀλλὰ ὁ ὁ τῆς θέας τῶν οἰκοδομημάτων ὅλων τὰ στόματα ἀνοίγονται διὰ νὰ κατηγορήσων τὸν νεκρὸν καὶ πρὸς ὅλους γενικῶς πᾶσι τὰ παραπερὸν καὶ πρὸς τοὺς διερχομένους ἐντονωτατὴν δυσφήμιαν νὰ δημιουργήσῃ κατ' ἐκείνων ποὺ ἤγειραν τὰ οἰκοδομήματα. Τί ὅμοιοι πρὸς αὐτὴν τὴν ἀνίστην εἶναι, δυνατόν νὰ ὑπαρξῇ, ὅταν ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ κάνουν πράξεις ἀπὸ τὰς ὁποίας τιμωροῦνται, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐντροπιάζονται, ἀπὸ τὰς ὁποίας κατηγοροῦνται, ἀπὸ τὰς ὁποίας καὶ μετὰ θάνατον ἀπὸ πολλοὺς μετὰ εἰς τὸν τάφον των ταρτάσσονται. ²²⁹ ἀπὸ τοὺς ὁποίους πρὸς αὐτοὺς ἐξαπολύονται κατάρας καὶ οἱ κοφάνται καὶ ἀπερᾶν ἐγκλήματα καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ποὺ ἔχουν ἀδικήσῃ καὶ ἀπὸ ἐκείνου ποὺ δὲν ἔχουν ἀδικήσῃ. Πλὴν ὁ Θεὸς θὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τὸ κράτος καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἀδὲν ὅταν θὰ μετὰ πορλαῖθ ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. Αὐτὸ ἀνέφερε τὰς τιμωρίας διὰ τὰς πονηρὰς πράξεις τὰς ψωνίας τῆς ἀμαρτίας, διμλεῖ καὶ διὰ τὰ ἐπαθλὰ διὰ τὰς χρηστὰς πράξεις. Τούτου καὶ αὐτοῦ καὶ ὅλοι οἱ προφῆται συνηθίζον νὰ κάνουν, ὥστε διὰ δυο τρόπων νὰ διδοῖ ἀγωγὴν ἀρετῆς εἰς τὸν ἀκρατὴν καὶ διὰ τῆς τιμωρίας των ἀμαρτιῶν καὶ διὰ τῆς ἐπιβραβεύσεως διὰ τῶν ἐπαθλῶν τῆς ἀρετῆς. ²³⁰ Α. Τὰ μετὰ λοιπὸν γνωρίσματα ἐκείνων τέτοια περιτοὶ εἶνα, λέγει ὁ προφήτης, δηλαδὴ ἡ ἐλλειψὶς τιμῆς, ἡ ματαία δραστηριότης, ἡ ἀνοησία, ὁ γέλως,

ἡ ἀντροπή ἢ ἀπώλεια τῶν πικτων, ὁ θάνατος, ἡ τιμωρία ἢ διαρκὴς κόλασις, ὁ εὐκόλος ἐπηρεασμός ἀπὸ τοῦ κοσμικοῦ φρόνημας, ἡ πτώσις ἀπὸ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀσφάλειας καὶ ἐν ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον, τὸ νὰ αὐκατανεμήται, τὸ νὰ κατηγορηθῇ, τὸ νὰ μὴ εὐρίσκη αὐθεμιαν ἀνακούφει τῶν δεινῶν. Τὰ δὲ ἰδικὰ μας (τῶν χριστιανῶν) γνωρίσματα εἶναι γενικῶς τελείως ἀντίθετα, ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς κόλασεως, ἡ ἐλευθερία τῆς ψυχῆς, ἡ ἀσφάλεια, ἡ δόξα, ἡ τιμὴ. Διὰ τοῦτο ὅλα αὐτὰ ἔκανε ὑπαινιγμὸν ἀφοῦ εἶπε. Πλὴν, ὁ Θεὸς θὰ λυτρώσῃ τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τοῦ κράτους καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἄδου, ὅταν θὰ μὲ παραλάβῃ ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. Ἄδην ἐδῶ τὴν κόλασιν λέγων τὰς ἀφορήτους ἐκείνας ὁδὸνας ἐννοεῖ. Ὡς ἂν ἀναλογισοῦν δὲ πόση μεγάλη εἶναι ἡ τιμὴ ὅχι μόνον εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐπόμενον. Διὰ τοῦτο, ὅταν θὰ μὲ παραλάβῃ, λέγει ὁ ψαλμωδός, τότε αὐτὸν ἀκρῶς θεώτησόν, ὅτι ἴδω παρὰ τῶρα. Δ. ὅτι τῶρα δ' αὖ πιστεύω περιπατοῦμεν, χωρὶς νὰ ὀλεσώμεν τὴν μορφήν του Κυρίου, τότε ὡς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον θὰ ἀντιζώμεν. Ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ λυτρωθῇ τότε καὶ τὸ σῶμα θὰ συμμέτασχη εἰς τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Μὴ πτωῇσαι, ὅταν κάποιος ἀνθρώπος πλουτήσῃ ἢ ὅταν αὐξηθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου του. Ἐάν αὐτὰ τοιαυτοτρόπως ἔχουν, λέγει διὰ τοῦτο, σὰς διὰ τὰ παρόντα, διὰ τοῦτο σὺ λυτῶ; ἢ πτωχεύει, διὰ τοῦτο φοβεῖσαι τὸν εὐπαρον, ἡκούσας τὰ σχετικὰ μὲ τὴν δόξαν στασιν καὶ τοῦ τέλους τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς τιμωρίας τῶν πονηρῶν. Διὰ τοῦτο φοβεῖσαι τὰς σκιάς, διότι, μόνιμα μὲν Ἦ καὶ σταθερὰ ἐκείνα εἶναι, αὐτὰ δὲ θμολοῦν, μὲ ἀνθὶ πού μαρμαρινίζονται. Δ. ὅτι τοῦτο καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀφοῦ ἄφησε κατὰ μέρος, ἔφθασε πηδῶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν πικτων, δηλαδὴ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλοῦτος. Διὸ, ἐάν αὐτὴ κοστανικθῇ καὶ τὰ ἄλλα καὶ τὰ κακὰ καταστρέφονται.

Καὶ πῶς νὰ μὴ σὰς φοβηθῶν λέγει, ὁ ψαλμωδός, ἀφοῦ ὁ αὐτὸς πολλὰ εἶθε ἴκανοι. Πρόβατος εἶναι ἡ ἐξουσία διελγόντος ἢ βύναντος, παρέρχεται ἡ εὐμενεία, σκιά καὶ διειρα ἀναμνησκόνται τὰ χρήματα καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πόσις μεγάλη τιμὴ. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσε διὰ τοῦτο, ὅταν θὰ ἀποθάνῃ, δὲν θὰ παραλάβῃ μαζί του τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, οὔτε ἡ δόξα του θὰ συγκολληθῇ μαζί εἰς τὸν τάφον, ἀφοῦ ἀνέφερε τὴν αἰτίαν πού δὲν φοβεῖται, τὰ πρόσκαιρα. Ὡς ἂν ὁ θάνατος, λέγει ὁ ψαλμωδός, τὴν ρίζαν ἔκαψε καὶ ἡ κόμη μαζί μὲ τὰ φύλλα διόκληρη

κατέπεσε καὶ εἰς ὅλους εὐκόλως καταλήπτῃ ἐγίνε ἡ οἰκία. Ὅπως ἀκριβῶς προβάται καὶ αἷγες ἐπιτίθενται διὰ νὰ καταφάγουν βένδρον, πού εὐρίσκεται κομμένον κατὰ εἰς τὴν γῆν τοιαυτοτρόπως λοπόν καὶ μὲ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι πλοῦτοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, πολλοὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν, πολλοὶ ἐκ τῶν φίλων, πολλοὶ ἐκ τῶν εὐεργετηθέντων εὐρίσκονται ἔτοιμοι νὰ καταστρέψουν τὰ δημιουργήματα ἐκείνων. Καὶ ἐκεῖνος πού εἶχε περιβληθῇ μὲ τόσας τιμὰς καὶ ὁ ὅποιος εἶχε τόσων πολλοὺς οἰνοδόχους, μαγείρους καὶ ἀγγεῖα ἀργυρὰ καὶ χρυσὰ καὶ τόσας πολυλὰ πλέθρα γῆς καὶ οἰκίας καὶ βουλοὺς καὶ ἵππους καὶ ἡμίονους καὶ καμήλους καὶ στρατοπέδα μὲ ὑπηρέτας, ἀπέρχεται μόνος καὶ κανεὶς μαζί του δὲν ἀπέρχεται. Ἐὰν ἀπέρχεται, χωρὶς νὰ παρῇ μαζί του οὔτε αὐτὴν τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ. Διὸ μὲ ὅσον θεοειδῶς περισσότηρον λαμπρὰ ὄντι κομμένα εἶναι, περιβεβλημένος, ἀπέρχεται τόσον πλοσιωτέραν παρὰσκευάζων, τρέπεται εἰς τὸν σκόλῃ καὶ περισσότεραν ἐπιθυμίαν κλοπῆς εἰς τοὺς τιμωροὺς καὶ χειρότερον σχεδὸν κατὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ σώματος. Διὸ, μὲ ὅσα περισσότερα τὸ καλλωπίζει, μὲ αὐτὰ ὑπερβολικώτερον προετοιμάζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ δ' αὖ νὰ ἐξευτελισθῇ, ἀφοῦ ἐξοπλίσκει καὶ προκαλεῖ ἐναντίον τοῦ τὰς χειρῶν ἐκείνων πού ἀνοίγουν διὰ νὰ συλῇσιν τοὺς τάφους. Καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει αὐτὸ, λέγει, Ἄλλα ἐδῶ με γάλον κομπασμὸν δεῖκνυς. 212 Α. καὶ ὑπερηφανεύεται, μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ. Μάλιστα μὲν πολλοὶ οὔτε μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς των. Ἀλλ' ὅταν ἐβελήσαν μερικὰ προδῶται ἐναντίον των. Ἐποθαν σκληροτέρως τιμωρίας ἀπὸ πάρα πολλοὺς καταδικαίους ἀφοῦ ἐπετρήσαν καὶ τῶν χρημάτων των καὶ εἰς ἀτίμων ἀφοῦ περιέπεσαν καὶ ἀφοῦ κομίσαντων των ἐγίνε ἡ φυλακή. Διὸ αὐτὸς ὁ ὅποιος χθὲς μεταφέρετο μὲ ὄχημα, σήμερον μὲ ἀλωαίβα εἶναι δεμένος. Αὐτὸς ὁ ὅποιος χθὲς εὐχαρίστως ἐδέχετο τοὺς κολακευτικούς λόγους τῶν κολλῶν, ἀπὸ δημῶν περικυκλῶνεται τῶρα. Αὐτὸς ὁ ὅποιος εὐωδίαζε μύρα εἰς τὸ αἷμα εἶναι λουσιμένος. Αὐτὸς ὁ ὅποιος ἦτο ἀναπαυμένος ἐπάνω εἰς μαλακὸν στρώμα, εἰς σκληρὸν ἔδαφος ἔχει ριφθῇ. Αὐτὸς ὁ ὅποιος ἀπὸ ὅλους ἐδέχετο περιστοιχισθεὶς ἀπὸ ὅλων περιφρονεῖται. Ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ θανάτου αἱ περιποιήσεις δ' αὐτὸ νεκρὸν σῶμα λαμπρὰ καὶ ἐνδοξοῦ εἶναι. Β. καὶ τὰς ἀξίας ἔχουν. Ὡς ἂν ὁ ὅποιος πλέον δὲν ἀποθάνεται, Περισσότερα εἶναι ἢ θυσιάζει, μεγαλυτέρα ἢ ἀκαθαρσία, ἐντονότερα

ρος ὁ φθόνος. Διότι ὅταν ἀποθάνῃ, ἀνεχθῆς εἰς τὰ τεκνα του εἶναι ὁ πόλεμος ἐξ αὐτῆς ἐκείνης τῆς πολυτελείας. Καὶ παρατήρησε τὴν ἀκριβείαν αὐτοῦ τοῦ λόγου καὶ τὴν ἔκτασιν αὐτῆς τῆς φιλοσοφημένης σκέψεως. Διότι καταφέρει εἰς αὐτὸν πληγὴν καὶ ὅχι μόνον ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἀπερχετα ὁ πλοῦτος μαζί του εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παρούσαν τὸν ἀπογυμνώνει ἀπὸ πάσαν ὑπερηφανοῦ φαντασίαν καὶ ἀποδεικνύει ὅτι πράγματι δὲν ἔχει ἀξίαν ὁ πλοῦτος, οὔτε καὶ ὅταν τὸν ἀπολαμβάνῃ ὁ κείνος που τὸν κατέχευε.

Διότι δὲν εἶπεν ὅταν πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ ἀλλ' ἡ δόξα τοῦ οἴκου τοῦ. Ἐ. Διότι ὅλα αὐτὰ γενικῶς, τὰ ὅποια θεοδικῶς ἀπηριθήσαμεν πηγὰ καὶ περιπατοῦ καὶ λουτρά, χρίσματα, σματα καὶ ἀργυρὰ ἔσται καὶ ἤμιονοι καὶ τράχητοι καὶ ἱμάτια καὶ πολυτέλεια τῆς οἰκίας εἶναι ὅχι τὰ ἀνθρώπων, τὰς κατοικοῦντος οἰκίας. Διότι, δόξα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀρετὴ ἀπ' ὅπου καὶ μαζί, ἀποδύμεται μετ' αὐτὸν που τὴν ἔχει, καὶ κτήμα καὶ. Ἐνῶ αὕτη δόξα οὐ καὶ παραμένει. Μᾶλλον δὲ καθόλου δὲν μένει, ἀλλὰ μαζί με τὸν οἶκον καὶ συγκλύπτεται χωρὶς νὰ ἀφελῇσιν αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἐντὸς αὐτοῦ περιεστράφη. Διότι δὲν ἦτο αἰώνιος κτήμα τοῦ. Καθ' ὅσον ἡ ὑπαρξίς του μόνον εἰς τὴν πρόσκαιρον αὐτὴν ζωὴν θὰ ἐπανήται καὶ θὰ μακαρίζεται ἀπὸ τοῦ ὁμοίου του κολακασ. Ἀφοῦ ἐμύλησε περὶ τοῦ πλοῦτος καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς τὸν περὶ κολακειῶν λόγον ἔρχεται. **Β** Διότι καὶ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς πλοῦσι εἶναι ἀξίον μεγάλης προσοχῆς, δηλαδὴ αἱ ἐπιπόλοισι καλοκαίει εἰς τὴν ἀγορὰν αἱ ἐκ μέρους τοῦ δήμου φιλοφρονήσεις αἱ δημώδεις ἐπευφημῶσαι ἐγκώμια τὰ γενικά ὑποκρισίαν, καὶ φαίνεται πῶς εἶναι πολὺ ἀξιολογον τὸ νὰ μεροκροτοῦνται καὶ εἰς τὰ θεάτρα καὶ εἰς τὰ συμπόσια καὶ εἰς τὰ δικαστήρια, ἀπὸ βίους νὰ διατυμπανίζετα τὸ ὄνομα τοῦ, νὰ θεωροῦνται, ὅτι εἶναι ἀξιολόγητοι. Διὰ τοῦτο πρὸς πῶς καὶ τοῦτο ἀπὸ τὸν χρόνον ἐξαφανίζεται. Διότι, κατὰ τὴν ὁ ἀρκείαν τῆς ζωῆς του, λέγει. Δηλαδὴ αὐτὰ αἱ κολακαίαι καὶ τὸ νὰ ἐπανήται αὐτὸς μέχρι τῆς παρουσίας ζωῆς, μαζί δὲ μετὰ τὰ ἄλλα καὶ τοῦτο συγχρόνως καταστρέφεται ὡς πρόσκαιρον καὶ παροδικόν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ ἄκακος προέλθῃ ἀπὸ αὐτοῦ που συστηματικῶς ἐπαινοῦν, ἔμετα τὸν θάνατον εἰς τὴν ἀντίθετον παράταξιν μεταβαίνει, ὅταν τὸ προσώπειον τοῦ φθόνου ἀφαιρεθῇ. Τότε μόνον δὲ θὰ σὲ ἐπαινήσῃ καὶ αὐτὸς ὅταν καὶ σὺ λέγῃς περὶ αὐτοῦ

ἀγαθὰ καὶ ἐπαινοὺς καὶ ὅχι ὅταν σὲ βλέπῃ νὰ ἀρκῆς τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀρετὴν.

Πρὸς πῶς καὶ τὰς ἐξουσίας τῶν ἀσπρέφει. Διότι σὺ μὲν τὸν κολακεύεις καὶ τὸν περὶ τοῖς ὑποκρινομένοις κάποιαν πρόσκαιρον φιλοφρονήσιν καὶ γεμάτην ὑποκρισίαν. Ἐκείνος δὲ καὶ αἱ σὺ ἐκφράσῃ τὴν ἐδυνάμωσάνην τοῦ ἐξαγοράζων ἀπὸ σὲ τὴν προθυμίαν νὰ τοῦ προσφέρῃς ὅσα τοῦ ἀρέσουν καὶ ἀφου μετὰ πολλὰ ἀνταλλαγμάτων ἐξαγοράζῃ αὐτὰ τότε θὰ σὲ εὐχαριστήσῃ λέγει. Διότι αὕτη τὴν ἐρμηνεύει ἔχει ἡ φράσις. Θὰ σὲ ἐπαινήσῃ ὅταν καὶ σὺ λέγῃς περὶ αὐτοῦ ἐπαινοὺς. Δὲν εἶπεν ὅταν κατὰ χρησμον διὰ τῆς ἐργασίας σου προσφέρῃς, ὅταν εὐεργετήσῃς, ἀλλὰ ὅταν κἀνὴς ὅσα εἶναι ἀρεστὰ εἰς αὐτόν καὶ ὅσα εἶσαι συμφώνως μετὰ τὴν γνώμην τοῦ καὶ συμφώνως πρὸς τὴν νοστήσαν τοῦ τοῦ ἐξουσιότητος. **22** **Α** Ἀποδεκνύεται ὅτι καὶ ἀπὸ τὰ δύο προκαλεῖται δολαφὴ. Καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιπλαστοῦ καλοκαίει καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιθλασθῆ ἐξουσιότητι. Θὰ εἰσέλθῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Ἄδην, προχωρῶν ἕως ἐκεῖ που θὰ συναντήσῃ τὴν ἀποθανούσαν γενεάν τῶν προγόνων τοῦ καὶ αἰώνως πλέον δὲν θὰ ἴδῃ τὸ ἡλιακὸν φῶς. Καὶ ἐνῶ εἶχε τιμὴν καὶ ἀξίαν, δὲν κατενόησε τοῦτο. Ἐξίσωθη πρὸς τὰ ἀνόητα κτήνη καὶ ἐξωμοιώθη πρὸς αὐτὰ. Ἐσλεύσεται, δηλαδὴ θὰ μιμηθῇ τὸν ζῆλον τῶν προγόνων τοῦ καὶ ἀπὸ πονηρὸς πρσερχόμενος, πονηρίαν θὰ διαδεχθῇ. **Η** κατὰ ποῖον ἄλλον τρόπον θὰ ἀποδεχθῇ ὅτι εἰς τιποτα δὲν ὠφέλεται ἐκ τοῦ πλοῦτος, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπραξε κάποιον ἀγαθόν. Θὰ ἐγκαταλεωμῇ δὲ τοὺς πρὸ αὐτοῦ θαμμένους νεκροὺς εἰς τὴν σκόνην μέχρι τῆς κρίσεως χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ ἴδῃ τὸ ἡλιακὸν φῶς συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῆς φυσικῆς. **Ε** λέγειται παλιν ἐπανορθοῦται. ὅσα εἶχε προηγουμένως εἶπε, λέγων. **Β** καὶ ὁ θνητὸς ὁ ὁποῖος εἶχε τιμὴν καὶ ἀξίαν δὲ τὴν κατενόησε ἐξίσωθη μετὰ τὴν κτήνη τὰ ἀνόητα καὶ ἐξωμοιώθη μετὰ αὐτὰ. Ὁ τοιοῦτος λέγει, ὁ ὁποῖος τοιοῦτοτρόπως ἀπέθανεν, ὁ ὁποῖος δὲν διεχειρίσθη πρεπόντως τὰ χρήματα, καθόλου δὲν θὰ ἀφῆρῃ ἀπὸ αὐτοῦ ζωὴν, ὥσπερ νὰ μὴ ἐγγνώρισεν τὴν πλὴν τὴν ὁποῖαν ἐδέχθη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐπειδὴ ἐξωμοιώθη πρὸς τὰ κτήνη εἰς τὰ ὅποια τὸ τέλος τῆς ζωῆς τῶν μόνον ὁ θάνατος εἶναι. Ἀπο αὐτὰ εἶπε νὰ λυτρωθῶμεν ἡμεῖς οἱ ὅποιοι μακάριοντες αὐτὰ καὶ οἱ ὅποιοι τὰ διδάσκουμεν ὁ ὁ τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ε Σ ΤΟΝ ΜΘ (49, ΨΑΛΜΟΝ

«Θεός Θεῶν Κύριος ἐλάλησεν, καὶ ἐκάλυψε τὴν γῆν, ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν»*

Καὶ ἄλλοι λέγει ὁ Ψαλμ. «Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν εἰς αὐτὸν Θεοῦ»¹ Καὶ πάλιν «Εγὼ εἶπα, εἰσθε Θεοί». Καὶ ὁ Παῦλος «Διότι ἂν καὶ εἴνα λεγόμενοι Θεοὶ καὶ κύριοι πολλοί»² Καὶ ὁ Μωυσῆς «Θεοὺς γὰρ μὴ καταλογίζω»³ Καὶ ἄλλοι «Ἦδοντες αἱ ψαῖς τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων»⁴ Ὁ καὶ πάλιν ὁ Ψαλμ. «Ὅστις καταράσθῃ τὸν Θεόν, θά θυσίασθῃ τὴν ἀνομίαν του καὶ ὅστις θλασφημῇ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἐξάπαντος, θά θανατωθῇ διὰ λ.θολογισμοῦ»⁵ Καὶ πάλιν «Οἱ Θεοί, αἱ ὁποῖα δὲν ἔκαμον τὸν αὐρατὸν καὶ τὴν γῆν, θά ἐξέλθωσι σθεὺς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ὑποκαταβῶν τοῦ αὐρατοῦ τούτου»⁶ Ποῖους, λοιπὸν, ἔννοεῖ μετὰ τὸ ὄνομα αὐτὸ εἰς αὐτὰς τὰς μαρτυρίας καὶ ποιοὺς ὀνομάζει ἐξ ὧν Θεοὺς, τοὺς ἀρχοντας Δ' αὐτὸ καὶ ἐπιλέγει. «Θεοὺς γὰρ μὴ καταλογίζω», καὶ ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου γὰρ μὴ καταρασθῆς⁷. Ὀνομάζει (Θεοὺς) καὶ αὐτούς, ποὺ ἐγεννήθησαν ἀπὸ κάποιων ἐνάρετων πρόγονων Ἐπειδὴ, δηλαδή, ὁ Ἑνὼς⁸ ἐπέβειξε πολλὰν ἀρετὴν ὀνομάσθη μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὅλους δὲ τοὺς ἀπογόνους του καὶ τοὺς

* Εἰς τὸν 49 ψαλμὸν κατὰ τὸν κερὸν Ἰσραήλ τινος παλαίτης, ἡ εὐδολογηθεὶς καὶ αἱ ἀμαρτίαι θύσαν· ἐμνησθῆται ἀληθινῶς τὸ «Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν εἰς αὐτὸν Θεοῦ», ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὴν θεὸν ἑαυτὸν Παροῦσαν τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὴν καθολικὴν καὶ τὴν αὐτοκράτειαν καὶ τὴν ἡθελῶν ἀκαταστασίαν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ὁποῖα κινεῖται, ἡ δὲ τὴν ἔργων ὑπομονὴν καὶ Θεοῦ φῶς ἡ μὴ ἀποκλῆς καὶ προσχευαίς εἰς τὸν θεὸν ἀρετῶν

1 Ψαλμ. 82, 1 καὶ 6.
2 Α. Κορ. 8, 6.
3 Εβρ. 22, 28.
4 Τεκ. 6, 9.
5 Λευιτ. 24, 16 καὶ 16.
6 Ἱερ. 10, 11.
7 Εβρ. 22, 28.
8 Εἰς τὴν ἑρμηνείαν ὁ Ἑνὼς ἀναφέρεται ὡς πᾶς, τοῦ Ψαλμ. τὸ σχετικὸν μετὰ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ ἀναφέρονται εἰς τὸ τέταρτον καὶ πέμπτον βιβλίον τῆς Γενέσεως τοῦ Μωϋσέως

ἀπογόνους τοῦ ἀδελφοῦ του, Ε ποὺ ἐγεννήθησαν ἀπὸ γυναικὸς μετὰ τὸν πατέρα, τοὺς ὀνομάζει. Ὅλους τοῦ Θεοῦ (τοὺς ἀπογόνους) τοῦ ἐνάρετου (τοῦ Ἑνὼς) διότι ἤρχοντα, λέγει, γὰρ ἐπικαλοῦνται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ Ἐννοεῖ καὶ τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, τοὺς ὁποῖον ἐπίμνησε μετὰ αὐτὸ τὸ ὄνομα λέγων «Εγὼ εἶπα, Θεοὶ εἰσθε σεις καὶ ὅλοι οἱ υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου»⁹ Καὶ ἄλλος «Υἱὸς μου εἶναι, πρὶν τὸ τοκοῦ, ὁ Ἰσραήλ»¹⁰ Καὶ διότι ὀνομάζει ἔτσι τὸν λαὸν αὐτῶν, λόγῳ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἑνὼς. ἐξηγεῖται καὶ ἐκεῖ νο 224 Α «Ὅστις καταράσθῃ τὸν Θεόν, διασπράττει ἀμαρτίαν» δηλαδή, ὁποῖος καταλογεῖ τὸν ἀρχοντα, ἀμαρτάνει «Ὅστις δὲ θλασφημῇ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, θά λ.θολογηθῇ»¹¹ δηλαδή, αὐτοῦ ποὺ ἀποδίδει τὸ ὄνομα τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ εἰς ἄλλα πράγματα ποὺ δὲν εἶναι Θεοί. Ἐπειδὴ τὸ ἀμαρτήμα εἶναι ἀσυγχώρητον, δι' αὐτὸ καὶ ἡ τιμωρία του εἶναι πολὺ σκληρὰ Ὀνομάζονται Ἰσραήλ, καὶ οἱ Θεοὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅχι, λόγῳ ὀφειλομένου σεβασμοῦ, ὅτε χάριν προσφωνήσεως ἀλλ' ἐκ πλάνης ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐπλανήθησαν καὶ τοὺς ὀνόμασαν ἔτσι τοὺς Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει «Καὶ διότι ἂν καὶ εἴναι οἱ λεγόμενοι Θεοί»¹² ποὺ θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐφ' ὧν δὲν ὑπάρχουν δὲν ὁ κακοῦνται ὅτε τιμωρῆται προσφωνήσεως. Εἰδὼ, λοιπὸν διὰ ποιοὺς λέγει «Θεὸς Θεῶν», Μοί φαίνεται ὅτι ὁμιλεῖ διὰ τοὺς ἐθνικούς, ὅχι διότι ὑπάρχουν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφαιδύθησαν οἱ πλανηθέντες (ὅτι ὑπάρχουν) Ἐπειδὴ μάλιστα αἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἀκόμη πρὸ ἀνύστην ὅχι, δὲ ἐξ ὁλοκληρῶν ἀπληλαγμένοι τῆς εὐδωλοστρίας, καὶ ἐπειδὴ ἔμενον μετὰ αὐτοὺς τὸ στοια εἰς τὸν εἰδωλὰ (ἀπὸ κρυφὸν θαυμασμοῦ καὶ γοητείας) καὶ εἶχον πολλὰ ὑπολεπύματα τῆς παρρησίας αὐτῆς, δι' αὐτὸ διόλου αὐτὰς τὰς σκέψεις τῶν καὶ τοὺς

9 Λευ. 4, 26.
10 Ψαλμ. 82, 6.
11 Εβρ. 4, 92. Εἰς τὸν παλαιόν τὸν ἐξηγεῖται τὸ γράμμα μετὰ τὴν κακοκρίτην δόξαν καὶ τὴν ἐντολήν τοῦ Μωϋσέως εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ ἀκαταστασίαν ἐν λαῷ καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων τῶν ἀρχόντων καὶ 92 στίχου ἔπρεπε κατ' ἐντολήν τοῦ Θεοῦ νὰ εἴπῃ ὁ Μωϋσῆς πρὸς τὸν Θεόν
12 Ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτοῦ καὶ αὐτῆς διαφέρει, ὅτι Μωϋσῆς, ποὺ ἀρχόντος εἰς τὸ λαὸν καὶ εἰς τοὺς ἐθνικούς, ἀλλὰ καὶ ἄλλα τῶν καὶ διακρίνει καὶ τὸν πρῶτον τὸν καὶ μετὰ τὸν εἰς τὸν λαὸν ποὺ οὐδέν, ἐπὶ τὴν καὶ ἀνθρώπων ἀκαταστασίαν εἰς τὸν λαὸν καὶ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Μόνον εἰς αὐτοὺς ἄλλους εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκαστοὺς αἱ ἀρεταὶ καὶ
13 Α Κορινθ. 8, 6

φανερώνει. δε είναι, ο Κύριος των και αὐτῶν τῶν βασιμονικῶν ἀπαρξέων εἶναι κύριος, αἱ πλάναι, ὁμῶς καὶ καθε ποιητρία ἔχει. εἰσελθε. ἐξ αὐτῶν.

Μοῦ φαίνεται ὅτι, καὶ αὐτὸς ὁ ἀκολουθεῖ τὸν προηγούμενον καλεῖται, διότι, καὶ ἐδῶ γίνεται ἔλεγχος καὶ καταδικὴ τῶν πλάνων. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἄλλη τὴν οἰκουμένην προσεκάλε. εἰς ἀκρόασιν ἐδῶ δε. καλεῖ εἰς ἀκρόασιν αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, που εἶναι ἀπλωμένα εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ἄλλο θεατρον ἐδῶ καὶ ἄλλο ἀκροατήριον. Ἐκεῖ τὰ ἔθνη οἱ γῆνοι, οἱ πλοκάσις, ὁ πτωχός. Ἐδῶ δ' οὐρανός καὶ ἡ γῆ. Ἐμφανίζει δὲ αὐτὰ τὸν Θεόν, δικαζόμενον καὶ ἀπευθύνει, πέποιους λόγους πρὸς τοὺς λαοὺς τῶν Ἰουδαίων, ἐκ μέρους αὐτοῦ ὁ ὁποῖος, τρέπον τινα, ἀπολογεῖται. Δ' αὐτὸ καὶ πρέπει περισσώτερον να ἐπιτελῶμεν τὴν προσοχὴν μας. Καὶ ἄλλος προφήτης κόμει. τὸ ἴδιον. Ὁ παρουσάζων, δηλαδὴ, τοῦ Θεοῦ, ὡς δὲ καζόμενον, καὶ εἰς τὴν θέαν τῶν δικαστῶν τοποθετεῖ τὰ φαιράγυα καὶ τὰ θεμέλια τῆς γῆς. «Ἀκούσατε, λεγε, φαιράγυα καὶ θεμέλια τῆς γῆς, διότι ὁ Κύριος ἔχει κρίσιν μετὰ τοῦ λαοῦ του καὶ θέλει, διὰ καθ' ἑαυτὸν μετ' αὐτοῦ»¹⁴ Καὶ πάλιν. «Θά κριθῇ, πρὸς σὰς καὶ πρὸς τοὺς πατέρας σας»¹⁵ Εἰς πολλὰ μέρη τῶν Γραφῶν θά ἴδῃ κανεῖς αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκφράσας, ποῦ εἶναι, μάλιστα παρὰ πολὺ ἡχηρὸς καὶ ἀξίος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Διότι, φανερώνει, τὴν ἀπεραντὸν ἀγαθότητα αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος τόσο κοντὰ ἔρχεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε να κρίνεται, μαζί τους. «Ἐκ τῆς Σιών ἡ εὐπρέπεια τῆς ὁρατότητας αὐτοῦ»¹⁶ Ὁ λόγος αὐτός ἔχει, κατὰ τὸ προφητικὸν ἀλλ' ἐκφράζει, καὶ τὴν ιστορικὴν ἀλήθειαν, ὅτι, ἡ εὐπρέπεια αὐτοῦ προήλθε καὶ ἀπὸ τὴν Παλαιὰν ἐκείνην ἔποχην. Καὶ ὁ νοός, τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ὅλη ἡ λατρεία καὶ ἡ ζωὴ τῆς Παλαιᾶς Νομοθεσίας καὶ το πλῆθος τῶν ἱερῶν, αἱ θυσίαι οἱ ἱεροὶ ὕμνοι καὶ αἱ φιλανθρωπία, ὅλα ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ ὁ τύπος τῶν μελλόντων, εἶχε προδιαγραφῇ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς. Ἐκεῖ ἔχει, τὴν ἀρχὴν τῆς ἡ ἀλήθειας, ποῦ ἔχει, ἔλθε. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔλαμψεν ὁ σταυρός, ἀπὸ ἐκεῖ προήλθεν τὰ μυστήρια¹⁷ Ἀ κατορθώματα. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, καὶ περ τοῦ ὅμου τῆς Κανὴς Διαθήκης γράφων ὁ Ἡσαίας λέγει. «Δὲ ἀπὸ τῆς Σιών θὰ ἐξελεθῇ νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλὴμ, καὶ θὰ

14. Μ. 1. 6. 9
15. 1. 2. 9

κρὴν ἀναμέσον τῶν Ἑθνῶν»¹⁸ Ὅλην τὴν τοποθεσίαν ὁ νοιάζει, ἐδῶ Σιών καὶ τὴν πόλιν, ποῦ εὕρεσκειται κοντὰ τὴν μητρόπολιν τῶν Ἰουδαίων. Διότι, ἀπὸ ἐκεῖ ὥσαν ἀπὸ κάποιοι ἀφ' ἑαυτῶν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὴν τὴν οἰκουμένην, ὡς ἄλλοι ἱπποὶ ταχεῖς. Ἀπὸ ἐκεῖ ἤρχον να κάμνουν θαύματα. Ἐκεῖ ἔγινεν ἡ Ἀνάστασις, ἐκεῖ ἡ Ἀνάληψις, ἐκεῖ ἔγινεν ἡ προτομωσία καὶ ἡ ἐναρξὶς τῆς σωτηρίας μας. Ἀπὸ ἐκεῖ ἤρχον να κηρύσσωνται τὰ ἀπόρητα δόγματα. Ἐκεῖ πρῶτον ἐφανέρωθη ὁ Πατήρ, ἀνεγνωρίσθη ὁ Μονογενὴς Υἱός, καὶ ἐδόθη ἡ χάρις τοῦ πνεύματος¹⁹. Ἐκεῖ ἤρχον να ἀσκούνται οἱ Ἀπόστολοι, ὡς ἀκούτες περὶ τῶν θαυμάτων, τῶν δωρεῶν, τῶν δυνάμεων, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, περὶ τῶν ὁποίων εἶχον λάβε. ὑποσχέσεις. Ὅλα αὐτὰ θεοῦ εἰναι ὁ προφήτης ἀπὸ δι' αὐτὴν περὶ τῆς ὁρατότητας αὐτοῦ. Διότι, στολίζει τοῦ Θεοῦ καὶ ὁρατότης εἶναι ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ εὐεργεσία τοῦ πρὸς ὅλους. Ὁ Θεός θὰ ἔλθῃ φανερά, ὁ Θεός μας, καὶ δέει θὰ σωπῇ. Βλέπετε πῶς, καθὼς ὀλιγον κατ' ὀλιγον προχωρεῖ ἀποκαλύπτει τὸν λόγον καὶ φανερώνει τὸν θησαυρὸν καὶ ἀφήνει να φανῇ πῶς χαροῦμενον φῶς, λέγων. «Ὁ Θεός φανερά θὰ ἔλθῃ», διότι ποτε δὲν ἦλθε φανερά. Ποτε, κατὰ τὴν προηγουμένην παρουσίαν, ὅτι ἦλθε ἀθόρυβως, ἀποκρυπνίων τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν πολλῶν καὶ διαφεύγων ἐπὶ πολὺ τῆς προσοχῆς τῶν ἀσπυθῶν. Πού τὸν ἐκράτησε εἰς τὰ στενάγχα τῆς ἐγνωρίσεως τοῦ ἀπόρητου τοῦ μυστηρίου, ὥστε αἱ ἀδελφοὶ τοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ὥστε ὁ φαινόμενός πατήρ αὐτοῦ ἐφαντάζετο, κατὰ τὸ μέγαλό περ αὐτοῦ.

Καὶ διαστὶ λέγω διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅτι αὐτὸν τὸν διόβολον διέφυγε τῆς προσοχῆς, ὥστε, ἔάν ἐγνώριζε δὲν θὰ τοῦ ἐδωτοῦσε μετὰ ἀπὸ τῶσαν καιρὸν εἰς τὸ ὅρος. «Ἐάν εἶσα, Υἱός τοι Θεοῦ»²⁰ μὴν καὶ δύο καὶ τρεῖς φορές μάλιστα. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην ἔλεγει, ὅταν ἤρχισεν να τὸν ἀντιλαμβάνεται, καὶ να

16. Π. 2. 3. 9

17. Το πρῶτον ἀπόρητον δόγμα εἶναι τὸ πρὸς τὸν Θεόν, περὶ τοῦ ὅμου τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁ Θεός, ὡς ἔχον τὸν ὅμον, ἀποκαλύπτει τὸν ὅμον, καὶ ὁ ὅμος, ὡς ἔχον τὸν Θεόν, ἀποκαλύπτει τὸν Θεόν. Ὁ Θεός, ὡς ἔχον τὸν ὅμον, ἀποκαλύπτει τὸν ὅμον, καὶ ὁ ὅμος, ὡς ἔχον τὸν Θεόν, ἀποκαλύπτει τὸν Θεόν.

18. Ματθ. 23. 3 καὶ 6.

κατασπέρφει τὰ πάντα, ἡ ἀφοδὸς καὶ συνεχὴς ἀνεμο-
στροβίλος, ποῦ εἶναι, ἀνυπόφορος εἰς τοὺς παρρησιασκο-
μένους. Διὰ τὴν βελίην, λοιπὸν. Ἐπὶ ἀφορτὴν τῆς κολα-
σεως ἐκείνην, παρουσιάζει αὐτὰς τὰς εἰκόνας. «Θά προσ-
καλέσῃ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν διὰ τὴν κρίσιν τοῦ λαοῦ
του». Πάλιν ἐνθυμείται τὰ στοιχεῖα (τῆς φύσεως) διὰ
τὴν ὁποίαν ἐδόθησαν, ταῖς μορφαῖς ἀναβὰς εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους, ὅχι μόνοι, ἀλλὰ τὴν ζωὴν καὶ διατήρησιν τοῦ σώμα-
τος, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν κυρίως τὴν ὑπόθεσιν τῆς Θεο-
ωρίας. Ὅστε καὶ αἱ ἀφ' ὧραὶ ἡπτες καὶ τὰ μεγέθη καὶ αἱ
κινήσεις τῶν ἀστέρων καὶ αἱ οὐσίαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐ-
κπλασεῖται αὐτὰ ἐξωτὴ στοιχεῖα τῆς φύσεως. 127 Ἀ καὶ
ἔσται παραγωγή, ἀπὸ αὐτῶν, καθ' ἑλὴν τὴν δ' ὀρεῖαν τοῦ
γρόνου, καὶ ἔσται συμβαίνειν ἐκτάκτως πολλὰς φορές,
διὰ αὐτὰ καὶ τὰ σώματα τρέφον καὶ συγκροτοῦν καὶ
εἰς τὴν γῆναι μᾶς δδῆνοῦν τοὺς δημιουργοὺς αὐτῶν. Ἀ
αὐτοῖ καὶ Ὁ Παῦλος εἶπεν· «Ἐπειδὴ τὰ ὀρώματα αὐτοῦ
θλάσκοντα φανεροὶ ἀπὸ κτισσεως κοσμοῦ νοουμένη διατετα-
θηκυρονηγμένων καὶ ἡ εἰδὼς αὐτοῦ δύνανται εἰς θεοῦ, ὁ
τὴν γῆν». Καὶ πάλιν λέγει· «Ἐπειδὴ ὁ κόσμος ἐν τῇ σο-
φίᾳ τοῦ Θεοῦ δὲν ἐγγινώσκει διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν»·
δηλαδή, διὰ τῆς σοφίας, ποῦ φανερώμεται, εἰς τὰ κτισμα-
τα τοῦ Θεοῦ, μόνον δὲν εἶναι ἀσπίνωντες, ἀλλὰ καὶ ἐξόχως
μεγάλη καὶ πάρος πολὺ σοφὴς διδασκαλία. Καὶ αὐτὰ τοὺς
γινώσκοντες καθ' ἑαυτοὺς δι' αὐτῶν. Ἐν καὶ φαίνεται ὡς
καὶ γινώσκοντες κατὰ φυσικὴν νομοτέλειαν ἐν τούτῳ καὶ
αὐτὰ φανερώμενοι τὸν Δημιουργόν, ὅτι καὶ τῆς φύσεως
Δεσπότης εἶναι ὁ Δημιουργός.

Να κ' ἀπορήσῃς δέ, εἰς πρὸς τοὺς ὀυδαοὺς ἀπευθυνῇ τὸν λόγον, ὁ ἀπρσιματούμενος τὸ ζήτημα τῆς

21 Page 1 of 21

[illegible]

καθολικῆς κρσεως Διότι καὶ ὁ Παύλος ἐστὶ οὐ μάλ' «θυμὸς καὶ ἀργὴ θάψις» καὶ στενωπὼν εἰς καθέ ἀνθρώπων, ποὺ δὲν θέλει τοὺς κοκκίους τοῦ «Ιουδαίου πρώτον» καὶ εἰς τὸν ἐβραϊκότατον «Ελλήνα ἑκτετατόν». Καὶ ἐν συνεχείᾳ «Διότι, ὅσοι ἡμαρτίαν ἐκτός τοῦ νόμου θὰ καὶ «ἀδ. καθώσουσιν χωρὶς», αὖ ἐχούσι κατ' ἄνθρωπον τὸν νόμον ἐξαι. βρωσί, ἡμαρτίαν ἀπὸ ἐξουσίας τοῦ νόμου θὰ καὶ ἐξαι. τῆς Πλαιαῆς Διαθήκης) θὰ κριθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου ταυτοῦ.» «Συνιστάσατε τοὺς δικαστοὺς, ποὺ ἔκαμαν μαζὶ μου συληθηνιμὲ CΘωσας»²²

ἡσὺ ἀνυπνίχης με τὸ θῶσάς·
 Ἀλλὰ τὸ νομοῦναι ἐβδ' ὁλοῦς αὐτοὺς πρὸς τοὺς ὁποίους
 πρόκειται· νὰ ἀπειθῇ τὴν κατηγορίαν καὶ τοὺς ὁποίους
 πρὶν καὶ νὰ καταδικάσῃ· τοὺς ἀποκαλεῖ μετὰ τοὺς τιμητι-
 κὸν αὐτὸ ὄνομα· β' ἂν φωνή ἡ μεγαλύτερη εὐθύνῃ καὶ
 ἡ δ' ἁφορὰ εἰς τὴν ὑπὲρ τὴν τιμωρίαν· Ἐγὼ, κοίμηνον
 καὶ ἡμεῖς ὅταν θελωμεν νὰ ἐπιπορίωμεν μεγαλύτερα
 εὐθύνῃ εἰς ἐκεῖνους ποὶ ἔχουν καμὲν παρανομίαις τοὺς
 προσηφωνοῦντες μετὰ τοὺς ἀξιῶντας τοὺς, διὰ τὴν φωνή καὶ ἡ με-
 γαλύτερη ἐνοχῇ Κάλειας τὸν δικαστικὸν λέγοντες ἡ τὸν
 προσηφωτοῦτον· Ἐπεὶ δὲ λοιποὶ καὶ αὐτοὶ ἦσαν θασσέοντες
 ἱεράτως καὶ ἐγκλητὸν λαὸς καὶ, εἶχον δι' αὐτοὺς μεγα-
 λην ἰδέαν, ὅπως ἐξ αὐτοῦ ἀνερθεῖς καὶ τὸ με μέθος τὸν
 ἐγκλημάτων· «Ἐκεῖνοι ποὶ ἔκαμαν συνθήκη· καὶ αἱ μοὶ
 με θύσας»· Δ' Ἐπειδὴ ἔκαμαν ἀμετρήτους ἀδ' καὶ καὶ
 μετεξεπρίσθησαν τοσαῦτα ἐπὶ ἀδικίαι· τὴν ἀρπάζαντὴν τὴν
 πλεονεξίαν τὸν φόβον, τὴν μὴ χεῖραν καὶ ἤλθον ἐπὶ ἐπιμύ-
 ρας, ἐνόμιζον ὅτι οὐκ ἀπετάχθησαν πολλὰ καὶ οἱ θεοὶ ἐ-
 ξεπλήθρουν καὶ τὸν νόμον καὶ τὴν διαθήκην, ἀπὸ ἐκ-
 βάσεως πρόβατα καὶ νοσσοῦσας τοὺς κατηγοροῦ· (δ' β' ἐκ-
 αὐτὰ) καὶ τοὺς εἰρωνεύοντες, λέγουσι· «Ἐκεῖνοι ποὶ ἔκα-
 μαν διαθήκην· καὶ μοὶ με θύσαντες, δηλαδὴ ἐκεῖνοι ποὶ
 νομίζουσι· ὅτι ἀρκεῖ διὰ τὴν αὐστηρίαν τοὺς νὰ θυσιάζουν
 σφάματα δόλουν (ζῶων)· «Καὶ ὅτι ἀνυπνίχους οἱ αἰ-
 ρανοὶ τῆς δικαιοσύνης τοὺς»· Καὶ ἐβδ' τοὺς δολοφονητῶν τῆς
 δικαιοσύνης τα· Ἐτὶ τὸ χαροῦν μένοντες, τοὺς σαρπες, τὸ ἀντιπρ-
 ῆπτον τοὺς θεσφάτων βλάει νὰ φανερωθῇ καὶ δ' αὐτὸ
 ὁλόως· καὶ ἀνασπῆται αὐτοῖς α' τῆς φύσεως νὰ τοὺς δι-
 λαύουν, μετὰ τὸν τρόπον ποὺ ἔλεγε προσηφωνοῦντες· «Ὅτ
 ὁ θεὸς εἶναι κρὴτής· Τα βίκασι λέγεται ἀποδοθεῖ εἰς τὸν

20. Feb 28 23 9

90) P_{CH_4} 2, 12

51 ॥ ५५ ॥ ५५ ॥

καθέναι. Ούτε δὲ μὴ σὺν ἐδῶ τυχαίως περὶ τῆς «κρ.σεως» τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὅτι νὰ φοιτῇ καθαρὰ ὅτι εἶναι ὁ καιὸς καὶ ὅτι καὶ εἰς ἄλλους ἀπομένει τοῦτο. Προκειμένου περὶ τοῦ Θεοῦ ἔχει θάλει τὸ «ἴρ.τῆς» ἀντὶ τοῦ «ὁ καιὸς» καθὼς καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸ ἐχρησιμοποίησε, λέγων «Ἐπεὶ δὴ μὲ τοὺς τρόπους θὰ κρίνῃ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον», ²² Αὐτὸ μάλιστα εἶναι κρίσις, ²³ Αὐτὸ μάλιστα εἶναι κρίσις τῆς ὁγ. ἀπὸ τῆς νῆς κρίνῃ, ἀλλὰ νὰ κρίνῃ καὶ ὁ καιὸς. Θὰ κρίθῃ οἱ Ἰουδαῖοι ποὺ παρενόησαν καὶ οἱ τότε καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς Καίνης Ἀθήκης. Ἐκεῖνοι μὲν θὰ ἔχουν ὡς κατηγοροὶ τὴν φύσιν καὶ τὸν νόμον αὐτοὶ δὲ μὰς μὲ αὐτὰ καὶ τὰ ὅσα ἔγ. κ. ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ πρὸς χάριν τῶν. Π. θὰ εἴπουν ἢ ποῖαν δικαιολογίαν θὰ προβάλλουν διὰ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἐπ.στασαν. Ἀλλὰ σὰς παρακαλῶ νὰ προσέχετε εἰς αὐτὰ ποὺ λέγω, διὰ νὰ εἰσθε εἰς Θεὸν νὰ ἀποστομώσετε αὐτοὺς ποὺ ἀντ.λέγουν. Διότι εἶναι καλυτέρα, ἀφοῦ ἡττηθῶν ἀπὸ ἡμᾶς, νὰ δορ.θωθῶν παρὰ νὰ ἀπέλθῃ, νομίζοντες τοὺς ἐαυτοὺς τῶν νικητῶν, Β καὶ νὰ τ.μωρηθῶν ἀπὸ τὸν κοινὸν δικαστὴν τῆς Οἰκουμένης. Γ' λοιπὸν θὰ ἔχουν νὰ εἴπουν οἱ Ἰουδαῖοι διὰ ποῖον λόγον ἐφόνευσαν τὸν Χριστόν, ποῖαν μικρὰ ἢ μεγάλην κατηγορίαν θὰ ἔχουν ἐναντίον τοῦ, Διότι ἔκαμνε τὸν ἐαυτὸν τοῦ Θεοῦ, ²⁴ λέγει. Καὶ πάντως δὲν ἦσαν αὐτὰ τὰ λόγια ποὺ ἐλέγοντο (ὡς κατηγορία) κατὰ τὴν ἐσχάτην τῆς σταυρώσεως, ἀλλὰ κάποια ἄλλα. Διότι δὲν ἔλεγον, «Ἐκεῖνος ποὺ κάμνει τὸν ἐαυτὸν τοῦ Θεοῦ», ἀλλ', «Ἐκεῖνος ποὺ κάμνει τὸν ἐαυτὸν τοῦ βασιλέως, δὲν εἶναι φίλος τοῦ Καίσαρος» ²⁵ Παρ' ὅλην θεοσάφειαν, πολλὰς φορές ἤβελθον νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλέα, καὶ ἐκεῖνος ἠρνήθη διὰ τῆς φυγῆς. Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ αὐτὸ λέγει τὴν κατηγορίαν διότι ἔκαμνε τὸν ἐαυτὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ τ.μ. αὐτὸ. Διότι ἔσ. μὲν ψευδῶς καὶ σόφ. κως καὶ χωρὶς νὰ εἶναι (Θεός) τὸ ἔλεγε, θὰ εἶχε νόημα τὸ ἐγκλημα, C ἐστὶν ὁ καιὸς ὁ καιὸς (ἔλεγε δὲν εἶναι Θεός) ἔπρεπε νὰ προσκυνῇ αὐτὸν καὶ ὅχι νὰ τὸν σταυρώσῃ. Ἀς ἴδωμεν. λοιπὸν ἂν, χωρὶς νὰ εἶναι Θεός, ἔκαμνε πράγματι τὸν ἐαυτὸν τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ, ὅτι ἐδεχνε καὶ ἐφανερώνε (κατ' τέτοιον). Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ θέλεις νὰ τὸ μάθῃς, ἀπὸ ὅσα εἶναι τότε, ἀπὸ αὐ-

²² Ρωμ. 3, 6
²³ Ιωάν. 10, 38.
²⁴ Ιωάν. 19, 12

τὰ ποὺ συμβαίνουν τώρα ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς γεννήσεως, Ποῖος λοιπὸν ἐγεννήθη ποτὲ ἀπὸ παρθένον ποῖος δὲ ἐφανερώσε τέτοιον ἀστέρα, ποῖος δὲ ἔφερε τοὺς μαγ.γους τόσοι δρόμον ὅχι ἀναγκαστικῶς καὶ διὰ τῆς θύρας, ἀλλὰ διὰ τῆς πειθούς καὶ ἀποκαλυπτικῶς; ²⁶ Βλέπετε τὴν κτίσιν ὅλην ποὺ γνωρίζει καλῶς τὸν Δεσπότην; Ἡ φύσις πρώτη ὑποχωρεῖ καὶ δὲν διαφωνεῖ, οὔτε ἀρνεῖται λέγουσα «ὅθεν ἀπομακρύνω τοὺς πόνοισ, D δὲν ἔμαθα νὰ γεννῶ παιδί ἀπὸ παρθενηκὴν μήτραν, δὲν γνωρίζω νὰ κάμω μητέρα χωρὶς γάμου, ἀλλὰ παρεμέρισε καὶ ἀφήσε τὰς ἀρχάς τῆς, διότι ἀνεγνωσε τοὺς ἰδικὸν τῆς Δεσπότην». Μόλις πάλιν ἐγεννήθη, ἐφάνησαν ἄγγελοι. ²⁷ οἱ ὅποιοι ἐπληροφόρουν περὶ τῆς ἐπιγεῖας παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ αἶσανός ἐγενε γῆ. ἐφ. ὅσον ὁ Θεὸς λέως ἦτο ἔδω (ἐπὶ τῆς γῆς) καὶ μάγοι προσεκύνησαν, προσελθόντες ἀπὸ τόσων ἀποστασῶν. ²⁸ Καὶ τὸ μὲν παιδί εἰσάκετο ἐπὶ τῆς φάτης εἰς τὴν Παλαιστίνην, αὐτοὶ δὲ προσήλθον ἀπὸ ἄρθερον χωρὶν καὶ ἀπέπεσαν τόσῃ τ.μ.ν καὶ λατρε.αν, ὅσῃν πολὺ φως κὸν ἦτο νὰ προσφέρου εἰς Θεόν. E

Ἄλλα αὐτὰ μὲν ἴσως δὲν τὰ παραδεχθῶν καὶ ἀναζητήσων ἄλλα θαύματος πλησιέστερα πρὸς τὴν ἰδικὴν μας γενεάν. Ἀλλ' οὔτε αὐτῶν στερούμεθα. Ἰετο αὐτὰ εἶναι ἢ ἀλήθεια περιβάλλετα ἀπὸ τὰ ὁ καιώματα. Μάλιστα δὲ ἐδῶ δὲν ἔχουν οὔτε σκάν διαφωνίας νὰ προσβάλουν. Διότι, ἂν καὶ δὲν ἦσαν, θὰ ἐγεννῶτο ἐκ τῆς παρθένου, ἔπρεπε νὰ πιστεύῃς εἰς τὸν προφήτην, ποὺ λέγει, «Ἰδοὺ ἡ παρθένα θὰ συλλάβῃ καὶ θὰ γεννήσῃ υἱὸν καὶ θὰ δώσῃ αὐτὸν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα. Ε.μ.ανουήλ» ²⁹ Ἄν δὲν ἦσαν παρὼν ὅταν περιβεβλημένος ὅλ.κόν σώμα ²⁹ Αὐτὸς δὲν εἶχε τὴν γῆν καὶ ἀναανεστρέφετο μὲ τοὺς δούλους ὁ Δεσπότης, συνάντησε τὸν Ἱερεμίαν καὶ ἐκεῖνος θὰ σοῦ δ.μύλησῃ ὡς ἔξῃς, «Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεός μας δὲν θὰ ὑπάρῃ ἄλλος πλησὼν τοῦ. Ἐχε πάσαι οφθαλμοὶ καὶ ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἰακώβ, ποὺ εἶναι τὸ παιδί τοῦ καὶ εἰς τὸν ἡγαπημένον τοῦ Ἰσραὴλ. Κατόπιν ἐφανερώθη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ συνανέστρεψε μὲ τοὺς ἀσθροῦς» ³⁰

²⁵ Ματθ. 2, 1
²⁶ Ιωάν. 3, 9
²⁷ Ματθ. 2, 11
²⁸ Ψαλ. 7, 14
²⁹ Ματθ. 2, 23-28.

Καὶ διὰ τὰ ἄλλα κυτταβε τοὺς προφήτας οἱ ὁποῖοι πολλὰ καθαρά τὰ διακηρύσσουσι διὰ αὐτὰ καὶ τῶν ὁποίων τὰ θεῖα περιφέρει καὶ ἐνοχλεῖς ἀσκόπως, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως. Ἡ ἄλλὰ οἱ ἀγῶνες πρὸς αὐτοὺς καὶ ἔχουσιν ἐκτεθεὶ πολλὰς φορές καὶ θα ἐκτεθοῦν προηγουμένως, ὅμως, ὅς ἐξετάσωμεν τὰ παρόντα.

«Καὶ θὰ ἀναγγέλλουν οἱ οὐρανοὶ τὴν ὁμοιοσύνην σου, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Κρὶτης»⁴⁰ Ἐδὼ μὲν φαίνεται ὅτι λέγει διὰ τὴν δικαιοσύνην, τὴν μεγάλην τοῦ φρονιτισμοῦ, τὴν ἀγάπην τὸν πρὸς αὐτοὺς, τὴν πολυμορφίαν καὶ πολυτρόπον πρόνοιαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὴν ποὶ δείχνει διὰ τῆς δημιουργίας διὰ τοῦ Νόμου διὰ τῆς Χάριτος δι' ὧν εἶναι ἄρατα, διὰ τῶν ἀοράτων διὰ τῶν προφητῶν ὁ δὲ τῶν Ἀγγέλων, διὰ τῶν Ἀποστόλων, διὰ τῶν τιμωρῶν διὰ τῶν εὐεργεσιῶν, ὁ δὲ τῶν ἀπειθῶν, ὁ δὲ τῶν ὑποσχέσεων, ὁ δὲ τῆς τάξεως τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῷ χρόνῳ. «Ἀκούσε, λαέ μου, καὶ θὰ σοῦ ἀμυλῶσῃ, ἰσχυρὰ, θὰ διαμαρτυρηθῇ ἐναντίον σου.» Κυτταβε πάλιν με πόσῃ ἀπεικείσῃ καὶ πραότητι ὁμῶς ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ προσώπου. Ὡς νὰ ἀμυλῇ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, ποὺ θορυβεῖ καὶ ἐνοχλεῖ καὶ τοῦ λέγει, ἐάν ἀκούης, θὰ σοῦ ὁμυλῶ. ἔαν προσέχης, θὰ σοῦ εἴπω κατ' ὁμοίον τρόπον καὶ πρὸς τοὺς βούλους τοῦ ὁ Θεοῦ ἔσῃ μὲ ἀκούης, λέγει θὰ σοῦ ὁμυλῶσῃ. Διὰ τὴν ἡσυχίαν ἀμειβέσῃ καὶ ἀσπασθεῖς καὶ δὲν εἴδειν οὐτε στοιχειώδη ἡσυχίαν διὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν νόμων. Καὶ τοῦτο ἐννοοῦσιν ἕνας προφήτης τοῦ ἐξῆς εἰς τὴν Περσῶν, ὅταν ἔλεγε «Θὰ εἶμαι δι' αὐτοὺς ὡς φωνὴ μελωδικῆς ψαλτηρίου»⁴¹ καὶ ἔλεγον διὰ συνεχῶς εἰς τοὺς προφήτας νὰ μὴ προφητεύουσιν⁴² καὶ μὴ σὺν τῇ ἀπεφύγῃ⁴³ καὶ τοὺς ἐθελῶν ἐνοχλεῖν καὶ οὐκ αὐτοὺς φαντασθεῖν. ἤθελε νὰ ἐπιτύχῃ ὁ βασιλεὺς ὁ ὁποῖος ἤπελε καὶ διέτασσε κάποιον προφήτην νὰ μὴ ὁμυλῇ πρὸς τὸν λαόν.⁴⁴

40 Ψαλμ. 49. 8.
41 Ψαλμ. 7. 1.
42 Ἰερ. 23. 18. 29. 32 καὶ 38. ὁ προφήτης, ὅπως ἔφησεν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας τοῦ γαλιλαίου ῥαφαήλ, ἔλεγε ὅς προφήτης καὶ θεορῶς ἔκ τῶν μετὰ τὸν προφήτην ἦν, II Δ. Ἀμύθων περὶ τὸ 170 π. κ.
43 Ἰερ. 7. 13.
44 Ἰ. Κορ. 10. 18.
45 Ἰερ. 29. 3. Τὸν Ἰερ. μὲν εἶχε καὶ οὐκ εἶχε τὴν φωνὴν τοῦ ἀσπασθῆναι. Διὰ τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ ἡρώδους ἀποστόλῃ τὸ

«Ὁ Θεὸς (ὧλων) ὁ Θεὸς σου (ἰδιατέρως) εἶμαι ἐγώ» Δὲν εἶναι τυχαῖος ὁ διπλοσυστοιχισμὸς (τῆς λέξεως Θεός) ἀλλ' ἐγὼ νυν ἐπέδωκα ὁμῶς πρὸς ἀναίσθητους πωρούμενους καὶ κωφούς. Ἦρχισε τὸν λόγον μετὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐξουσίας τοῦ ποῦ εἶναι ἀρίστη ἀρχὴ διὰ τὴν μετὰ ταῦτα διηγήσιν. Τοὺς ἐδεῖξεν ὅτι ἀφίλου εἰς αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν των καὶ ἐπομένως εἶχον χρέος νὰ συμπεριφερθοῦν ὡς δοῦλοι δίκαιοι πρὸς τὸν Δεσπότην καθὼς τὰ ἔργα πρὸς τὸν δημιουργόν, καθόσον τὸσον πολὺ ἐτμήθησαν ἀπὸ αὐτὸν καὶ εὐεργετήθησαν τὰ μέγιστα. «Δὲν θὰ σε ἐλέγξω διὰ τὰς θυσίας σου. Τὰ ὀλοκαυτωμάτα σου (θυσίαι) εὐρίσκοντα πάντοτε ἐνώπιόν μου»⁴⁵ Ἡ Δὲ αὐτὸ οἱ ἄλλοι προφήται τοὺς κατηγοροῦν, ἐπεὶ δὲ, δηλαδὴ, το σπουδαίον μέρος τῆς ἀρετῆς (καὶ τὸ μέγα ἄλμα) παρέθηκεν καὶ εἶχον ἐξ ὀλοκαυτωμάτων ἐλπίδας τῆς σωτηρίας των εἰς αὐτὰ (τὰ δευτερεύοντα πράγματα, τὰς θυσίας). Καὶ ἐπεὶ δὲ ἐπρόκειτο νὰ προβαλλοῦν πρὸς δικαιολογίαν των τὰς προσφορὰς αὐτῶν τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ὀλοκαυτωμάτων, Ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη (τὴν δίκην) διὰ νὰ ἀπολογηθῇ δι' αὐτὰ, λέγει, οὐτε διὰ νὰ ζητήσω λόγον (δ' αὐτὰ) διὰτι παρήλθον ἀπαρατήρητα αὐτὰ. Ὁ δὲ προφήτης Ἠσαΐας ἐντονωτέρως καταφέρει τὰ ἐναντίον αὐτῶν λέγων, «Ποῦ ἀναγκὴν ἔχω ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν θυσιῶν σου, Ἐγώ, τῆς ἡμέρας (ἀπὸ αὐτῶν)»⁴⁶ Ὁ Ὀλοκαυτωμα κρῶν καὶ πᾶχος αἵματος καὶ αἵμα σκουρὸν καὶ τράχυν δὲν θέλει. Διὸ ποῖος σῶς ἐζήτησε αὐτὰ ἀπὸ τὰς χειρὰς σου;»⁴⁷ Καίτοι πολλὰ ἔχουν λεχθῇ περὶ τῶν θυσιῶν ἐν τούτοις δὲν ἐνομοθέτησεν αὐτὰς προσηγομένως μετὰ τὴν θέλησιν τοῦ, ἀλλὰ χάριν τῆς ἀδυναμίας των. Καὶ ὁ Ἰερ. μὲν λέγει, «Διὰτι φέρεις λίθον ἐκ Σαβῶ καὶ ἐὺδεδεσιν κινῶμενον ἀπὸ μακρινῆς γῆς»⁴⁸ Καὶ οἱ οἱ προφῆται, τρόπον τινά, δὲν εἶναι τίποτε σπουδαῖον αὐτὸ λέγουσιν (ἡ προσφορὰ δηλαδὴ, θυσιῶν). Διὰ αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς ἤρχισε ἔτσι. «Ὁ Θεὸς ὧλων καὶ ἰδιατέρως ὁ ἰδικὸς σου Θεὸς εἶμαι ἐγώ» καὶ ἐφανερώσῃ δ' αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ἀνάγκη αὐτοῦ, ὅς τὸς τῆς λατρείας δι' αὐτόν. Διὸ τὸν Θεὸν δὲν πρέπει νὰ λατρεύωμεν μὲ καπνὸν καὶ κνίσαν (μυρωδίων καυμένων

δοσὶν ἐν τῷ σόδι καὶ ἐν ἄλλοις οἱ κνίσαντες εἰς τὴν βασιλείαν. 594 π. κ. ὑπὸ τοῦ Καδουχάδου. 45 Ψαλμ. 49. 8.
46 Ἰ. Κορ. 1. 11 καὶ 12.
47 Ἰερ. 6. 20.

ζώου, ὅλλα μὲ θιον κατὰ πάντα τέλει· σι καὶ μὲ τρόποσι πνευματικόν. Μὲ τοὺς Θεοὺς θμῶς τῶν Ἑθνικῶν δὲν συμ-
βαίνει· ἔτι, διότι οὗτοι μάλιστα ἐπιδιδῶσιν αὐτάς, τὰς
θυσιᾶς. Τοῦτο φαίνεται, ὅτ φανεράναι καὶ κάποιος ἀπὸ
τοὺς Ἑλληνας, λέγων:

«Θὰ λάθωμεν ἡμεῖς διὰ κληρὸν τιμητικὸν δωρὸν»⁴⁹
Ἀλλὰ δὲ, εἶναι ὁ Θεὸς μας ὅπως ἐκεῖνοι. Δὲν ἔ-
κείνοι μὲν, ἐπεὶ δὴ ἐδιδωσαν ἀπὸ ἀνθρώπων αἵματα καὶ
ἤθελαν νὰ δόγησιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐτοὺς εἰς πρό-
ξενος ἀποδοψείας, ἐζητοῦν αὐτὰ συνεχῶς. Ἐκεῖνος θμῶς
(ὁ Θεὸς μας), ἐπεὶ δὴ ἤθελε ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἀπο-
μακρύνῃ τὴν σφαγὴν τῶν ζῶων, συγκατετέθη ἐπαρκῶς
εἰς αὐτὴν, καὶ ἐπέτρεψε τοὺς θυσιᾶς διὰ νὰ καταργήσῃ
αὐτάς. «Ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ δεχθῶ ἀπὸ τὸν οἶ-
κόν σου μοσχοῦνα, αἷτε τραγούς. Ἐκ τῶν τῶν ποιμνίων σου
Διότι, ὅλα τὰ ἀγρία θηρία τῶν δασῶν εἶναι ἰδικὰ μου
ὅπως καὶ τὰ κατοικίδια ζῶα, τὰ ὅποια θάσκουν εἰς τὰ
ὄρη, καὶ οἱ θῆες. Γνωρίζω καλὰ τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ
καὶ ἡ ὥρα αὐτῶν θλάσσης τῶν ἀγρῶν εἶναι ὑπὸ τῆς ἐξου-
σίαν μου»⁵⁰ Πρόσεξε μὲ ποῖον τρόπον ὀλίγον κατ' ὀλί-
γον ὕμνευε τὴν σκέψιν τῶν μικροπρεπῶν διεγείρων τὴν
παρωμένη συνειδησίν των καὶ δεικνύων ὅτι αὐτὰ ἐνο-
μοθετήθησαν καὶ ἐπεβλήθησαν ὅχι ἀπὸ ἀνάγκη ἰδικῆν
των, οὔτε διότι συνεφάνη πρὸς αὐτὰ Διότι ἐὰν ἐπεθύ-
μουν τέτοιον λατρεῖν, λέγει, θὰ ἐτοίμαζα ἀρνίον, ἢ θυ-
σιᾶς εἰς τὸν ἑαυτὸν μου, μὲ τὴν βοήθειαν ἑλπίου τοῦ κό-
σμου, τοῦ ὁποῖου εἰμαι δημιουργός. Ἐπειτα εἰρωνελο-
μενός αὐτοὺς καὶ γελοιοποιῶν, ὡς ὅτε νὰ γινῇ ἡ κατη-
γορία περισσύτερον ἐμφανής, συνεπλήρωσεν. Ἐάν πε-
νάσω δὲν θὰ σοὺ τὸ εἶπω διότι ἰδικὴ μου εἶναι ὅλη ἡ οὐ-
κουμένη, καὶ μὲ αὐτὰ που ἔχεις.⁵¹ Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς
αὐτὰ μὲν συνεχώρησε, διὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ αὐ-
τὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκεῖνο θμῶς ἐπέμειναι εἰς τὴν
ἐτέλειαν των χωρὶς νὰ ἐπαφελῇ τοὺς ἀπὸ τῆς συγκα-
ταθέσεως του αὐτὴν δ' αὐτὸ τοὺς ὡμ λησε μὲ τρόπον ὑ-
λικώτερον καὶ ἀνθρώπωνώτερον καὶ εἶπεν. «Ἐάν πενὰ
σὺ δὲν θὰ σοὺ το εἶπω», πού σημαίνει, δὲν πε νὰ Δὲν
ὁ Θεὸς δὲν θὰ πενὰσῃ, οὔτε θὰ κοπιάσῃ οὔτε θὰ ἔσπε-
ρουμένη ἀπειρῶν θυσιῶν καὶ ἀλοκαυμάτων ἐὰν ἤθε-

λον νὰ λατρεύωμαι. δ' αὐτῶν Διότι ὅλα εὐρίσκονται ἐ-
νώπιόν μου μὲ πολλὰν ἀφθονίαν, καὶ ἐνδὲ εἶμαι κυρίαρ-
χος αὐτῶν καὶ δεσπότης. Ἐπιθυμῶ τὰ δικά μου νὰ λά-
βω ἀπὸ ἐσέ, διὰ νὰ σέ προσελκύσω κοντά μου μὲ αὐτὸν
τὸν τρόπον, καὶ νὰ σέ ἀπομακρύνω ἀπὸ τῆς συνήθειαν
τῶν ματαίων.

Ἐπειτα πάλιν ἀφοῦ τοὺς ἀνέβασεν εἰς ὑψηλότερον
ἐπιπεδόν, λέγει, «Μήπως ἔχω ἀνάγκη νὰ φάγω κρέα-
τα ταύρων, ἢ νὰ πίνω αἷμα τράγων.»⁵² Αὐτὰ οὐτε οἱ ἀν-
θρώποι προσετάξα νὰ πράττουν, λέγει, μάλιστα δὲ⁵³ Ἄ
καθάρισα καὶ μεγίστην τιμωρίαν δ' ἐκέλευς πού τρα-
γῶνι τὸ αἷμα.⁵⁴ Πῶς, λοιπὸν θὰ εἶχα ἀνάγκη αἵματος
ἐγώ, που ἐπρόκειτο νὰ ἀπομακρύνω τοὺς πιστοὺς μου
ἀπὸ τέτοιου εἴδους συμπτώσεων. Αφοῦ ἀνέτρεψεν ὅλα αὐ-
τὰ, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἀχρηστὰ ὁ αὐτὸν, καὶ ἀφοῦ
ἀνέμειξε πολλὰν εἰρωνεσίαν εἰς τὴν κατηγορίαν, δὲν διέ-
κοψε τὸν λόγον, ἀλλὰ τοὺς ἐφάνερυνεν ἄλλον τρόπον
προσφοράς θυσιῶν, που ἀποτελεῖ φάρμακον ἀρσῆς θε-
ραπείας, κατὰλληλον διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ μὴ ὠφε-
λοῦντα εἰς τίποτε (εἰδὴ θεραπείας, δηλαδὴ αἰματηρᾶς
θυσιᾶς) καὶ τὸ ὅποιον θὰ ἠμπορούσαν νὰ ἐπιθέσσαν πρὸς
θεραπείαν εἰς τὰ τραυματὰ των.

Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσαν αὐτὰ, λέγει, «Θυσίᾶς εἰς τὸν
Θεόν» Καὶ πᾶς νὰ θυοῦσῃ, λέγει, «Χωρὶς αἵμα», Διότι
αὕτη εἶναι θυσία ἀρκούνουσα εἰς τὸν Θεόν. Ὡς Δ' αὐτὸ
ἀφοῦ εἶπε, «Θυσίᾶς εἰς Θεόν» συνεπλήρωσε, νὰ προσ-
φέρῃς ὡς θυσίαν τὴν δοξολογίαν, δηλαδὴ θυσιαν εὐχα-
ριστίας, ἱερῶν ὕμνων, δοξολογίας διὰ τῶν ἔργων. Αὐτὸ
δὲ πῶς λέγει σημαίνει ταῦτο, νὰ ζῇς μὲ τέτοιον τρόπον,
ὥστε νὰ δοξάζεται ὁ Κύριός σου. Αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς
ἐδίδοξε, διὰ τῶν λόγων του. Ἀς λάμῃ τὸ πῶς σὰς ἔ-
νώπιον τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ ἴδουν τὰ καλὰ σὰς ἔργα
καὶ νὰ δοξάσῃ τὸν Πατέρα σὰς, πού εὐρίσκεται εἰς
τοὺς οὐρανοὺς.⁵⁵ Δοξολογία δὲ τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι
παρὰ ἔπαινος, δοξα καὶ καλὴ φήμη. Ἀς εἶναι ἡ ζωὴ σου
τέτοια ὥστε νὰ ἐπαυγῇται ὁ δεσπότης, καὶ τότε προσέ-
φερες τελείαν θυσίαν. Αἴτου τοῦ εἰδούς τῇ θυσίαν προ-
τιμᾶ καὶ ὁ Παῦλος ὅταν λέγει, ἘΝΑ παραστήσατε τὰ
σώματά σας, θυσίαν ζωντανήν, ἁγίαν, εὐχάριστον εἰς τὸν

49. Πίλιας Δ 49 β 90
50. Πίλιας 49 β 11
51. Πίλιας 49 19

52. Πίλιας 49 13
53. Λευκ' 1, 16, 26 καὶ 27
54. Πίλιας 5, 16

Θεόν.⁵⁵ Καὶ ἄλλου πάλιν ὁ ἴδιος προφήτης, «Θα ὕμνο-
λογῶ το ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου με ὡδήν, θα διαλαλήσω
το μέγαλειόν του με ὕμνοι δοξολογίας, καὶ θα ἄρεση εἰς
τὸν Θεόν περισσότερον ἅπτο θυσίαν λόγου, ποῦ μάλις
ἔχουν ἀρχίσαι νὰ φυτρῶνουν τα κέρατα καὶ αἱ ὅπλα εἰς
τὰ πόδια του».⁵⁶ Ἔτσι ἐθυσίαζε καὶ ὁ Ἰωάννης μετὰ τὰς ὑ-
περβολὰς ἐκείνας πᾶν ἡμέρας, ὅταν εὐχαριστοῦσε τὸν
Θεόν) καὶ ἔλεγε τὰ ῥήθη, «Ὁ Κύριος ἐβόηκε» (τὰ ἀγα-
θὰ ὁ Κύριος τὰ ἀφῆρεσε. Ὅπως εἰς τὸν Κύριον ἐφάνη
ἀρετὸν, ἔτσι καὶ ἔγινεν. Ἀς εἶναι δοξασμένον τὸ ὄνο-
μα τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».⁵⁷

«Νὰ ἀποδώσῃς εἰς τὸν ὕμνον τα τὰματα που ἐ-
κοιμῇς».⁵⁸ Τὰς παρακλητικὰς ἐσχάς ἐννοεῖ ἐδῶ, διὰ νὰ
ἐπιμένωμεν εἰς αὐτάς καὶ νὰ ἐκπληρώνωμεν ὅσα ὁ
ποιοῦμεθα ταχεῶς. Ἰ. Καὶ ὁρθῶς εἶπεν, «ἀπόδος» (Νὰ
ἀποδώσῃς), διότι ἡ ὑπόσχεσις (που δίδεται) δημουργεῖ
ὑποχρέωσιν. Ἔτσι ἡ Ἄννα ἐβόησε τὸν Ἰωάννην, ὡς μέ-
γιστον χρέος.⁵⁹ Καὶ σὺ, ἰο πῶν εἴτε ὑπόσχεσαι ἐλεημο-
σύνην εἴτε ἡθικὸν βίον, εἴτε κάποιο ἄλλο παρόμοιο, νὰ
σπεύδῃς πρὸς ἐκπλήρωσιν (αὐτοῦ, που ὑποσχέθηκες). Ἐ-
ὰν δὲ ἐξετάσῃ κανεὶς μετὰ προσοχῆς (τὰ πράγματα),
θα ὁσπιάσῃ ὅτι εἶναι χρέος του νὰ ζῇ βίον ἐνάρετον,
καὶ ὅν ἀκόμη δὲν ὑπόσχεται. τοῦτο. Αὐτὸ ἐφανέρωσεν ὁ
Χρυστός, ὅταν ἔλεγει, «Αὐτὰ που εἶχαμε χρέος νὰ κά-
μνωμεν, αὐτὰ καὶ ἐκάμωμε, δηλ. τίποτε περισσότερον
ἀπὸ τὸ χρέος μας».⁶⁰ Κάποιος ἐδίδωκε τὴν παραβολὴν τοῦ
βουλοῦ.⁶¹ τοῦ ὁποίου ἡ ὑπηρεσία ἐθεωρήθη ἐλαχίστη καὶ
ὡς ἐκ τούτου διετάθη ὑπὸ τοῦ κυρίου του, ὅχι νὰ ἀνα-
παυθῇ, ἀλλὰ νὰ προσέλθῃ καὶ ὑπηρετήσῃ αὐτόν. Ἐκὶα
κάποιος ἄλλος λέγει, «Νὰ μὴ ἀργήσῃς νὰ ἐκπληρώσῃς

55. Ρωμ. 12, 1.

56. Ψαλμ. 68, 31 καὶ 32.

57. Ἰωβ 1, 2.

58. Ψαλμ. 119, 14.

59. Α. Βασίλ. 1, 28.

60. Λουκ 17, 14.

61. Ἡ παραβολὴ τοῦ βουλοῦ παρ' ἡμῶν ἀνταρτῶς ὁ λόγος τοῦ
ῥηγνέται εἰς τὸ κῆρ τοῦ Πάτριου τοῦ Λοῦ. ὁ λόγος παρ' ἡμῶν ὁ
ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκ τῆς ἀρετῆς τοῦ εἰς τὸν, ἄλλως διατάχῃ καὶ
ὅπως ἐστὶν τὸν λόγον τοῦ, ἢ δὲ ὑπηρεσίας τοῦ ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐπειδὴ
τοῦτο τὸν ἀνέστη, αὐτὸν εἶναι ὁ λόγος τοῦ Λοῦ. «Ὁ ὅπως ἀρετῇ καὶ
ὅπως πεποιθήσει» Ἡ παραβολὴ θέλει νὰ εἴρῃ τὸν ἰσὺν, δὲν ἀρετῇ
τίποτε ἐκ τῆς καὶ ὅτι τὸ καὶ μὴ, ὅτι εἶναι εἰς ἀνάγκην χρέος, ὅταν αὐ-
τοῦ

το τόμα σου. Ὑποσχέθηκες. Νὰ ἀποδώσῃς (τὸ τόμα τα-
χεῶς), μήπως σὲ προλάβῃ ὁ θάνατος καὶ σὲ διακόψῃ
ἀπὸ τῆς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως σου».⁶² Καὶ εἰς τί
πταίω ἐγώ, λέγει, δὲν ἤμουν ἐγὼ ὁ κύριος τῆς ζωῆς.
Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ μὴ ἀργησῇς. Δὲν εἴ-
σαι κύριος τῆς ζωῆς, οὔτε τοῦ θανάτου, εἶναι δὲ ἀγνω-
στος ὁ χρόνος τῆς ἐλευσεώς σου. Ὡστε ἡ νομιζομένη
δικαιοσύνη σου εἶναι κατηγορία. Ὅτε λοιπὸν ὁ θάνα-
τος ἐγινεν ἡ αἰτία νὰ μὴ ἐκπληρώσῃς τοῦτο (τὸ τάδε, που
τοῦ ὑποσχέθηκες), ἀλλὰ ἡ ἀνακλητικότης σου καὶ ἡ αἰμέ-
λεια.

«Νὰ με ἐπικαλεσθῇς εἰς περιόδον θλίψεως καὶ θά-
σὲ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ αὐτῆς καὶ σὺ 131 Α. θὰ με δοξολογή-
σῃς».⁶³ Βλέπετε πῶς χορηγεῖ τὸ φάρμακον ἀπὸ τὸ περισ-
σεύμα τῆς ἰδικῆς τῆς ἀγάπης. Ποῖα, λοιπὸν ἀγάπη θὰ
ἦδεν αὐτὸ νὰ συγκληθῇ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀγάπην, ὅταν ἀ-
μελῇ καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν μας με ἀμοιβῆς πολὺ μεγα-
λύτερας ἀπὸ τοὺς κόπους, εἰς μεγαλοὶ θαυμάσι καὶ εἰς
τὸν κατὰλληλον χρόνον, καὶ διὰ τὴν, λέγει εἰπεν, «Νὰ με
ἐπικαλεσθῇς» Διὰ τὴν ἀσμένειαν τὴν ἰδικήν μας κλήσιν
ἔπειδὴ θέλει νὰ κάμῃ μεγαλύτεραν τὴν ἐξοκειωσὶν
μας, καὶ θερμότεραν τὴν ἀγάπην μας πρὸς αὐτόν. καὶ
με τὴν προσφορὰν καὶ με τὴν ἐκκλησίαν καὶ με τὴν λή-
ψιν. Καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν μας κάμει, φίλους τοῦ Θεοῦ καὶ
ἡ ἀνταπόδοσος τὸ αὐτὸ καλλιεργεῖ ἀλλὰ καὶ ἡ εὐχὴ
αὐτῆς ἐκδίδει τὴν φίλιν. Διὰ τοῦτο, λέγει, δώσε μου
καὶ θὰ σοῦ δώσω. Καὶ ὅταν διδῇς, σὺ πάλιν παίρνεις, ὅ-
τι οἱ Θεοὶ δὲν ἔχει ἀναγκὴν αὐτῶν. Ὡστε ἡ ἐπὶ εἰκείᾳ
ἡ μετρίτης καὶ ἡ σωφροσύνη σου δὲν προσθέτουν τίποτε
εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ εἰς σὲ ὅταν σὲ καθιστοῦν ἀγνότερον
καὶ καλύτερον. Παρ' ὅλον, λοιπὸν, ὅτι ἐξ αὐτῶν οἱ ὡφε-
λεῖσαι, σοῦ καθορῶζει δι' αὐτὰ καὶ μεγάλα θραύεια καὶ
μυστοῦ. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν λήψιν τὰ θραύεια δι' αὐτὰ.
δὲν ἀπολαμβάνεις μικρὰς εὐτυχίας, διότι ζῆς με καθά-
ραν συνειδήσει καὶ διατηρεῖς χρηστὰς ἐλπίδας. Ἡμέ-
ραν δὲ θλίψεως ἐδῶ ὀνομάζει, ὅχι τὰς συμφοράς, αὐτῆς
τα δυστυχῆματα, ἀλλὰ τὸν πολέμον τῆς ἀμαρτίας, τὴν
τολ ὁρκὸν τοῦ διαβόλου καὶ τὴν ἐπιδιώξιν ταῦ νὰ εἰσα-
γάγῃ εἰς ἡμᾶς κακὰς ἐπὶ θυμῶν. Τότε θὰ τύχῃς πολλῆς
συμπαράστασεως (ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ). Ὁ αἰεὶ θὰ σὲ

62. Ψαλμ. 13, 3.

63. Ψαλμ. 40, 18.

ἀπαλλάξω ἀπὸ αὐτῆς (τὴν θλίψιν) καὶ σὺ θὰ μὲ δοξολογήσῃς. Ἐδῶ δὲ πάλιν λέγει· τοῦτο, ὅχι, διότι ἔχει ἀνάγκη τῆς ἰσχύος μας δόξης — πῶς θὰ εἶχε ἀνάγκη αὐτῆς (τῆς ἀνθρωπίνης δόξης) ὁ Θεὸς τῆς δόξης; Ἄλλὰ διὰ νὰ ἐνθυμούμεθα τὴν εὐεργεσίαν διὰ τοῦ εὐχαριστηρίου ὕμνου καὶ νὰ κώμηνουμεν θερμότερον τὴν ἀγάπην μας πρὸς αὐτόν, καὶ νὰ ζώμεν κατ' ἀρχὴν ὅτι εὐτυχῇ.

Δὲν θὰ εὐρεθῇ δὲ ἐκτός πραγματικότητος ἐκεῖνος ποῦ θὰ εἴπῃ ὅτι ἐδῶ «ἡμέραι θλίψεως» ἀποκαλεῖ καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν ἐκεῖνη δὲ ἡ θλίψις θὰ εἶναι ἀτελείωτη. Διότι ἐδῶ (κατὰ τὴν παρούσαν ζήτησιν) καὶ ἡ ἔλευσις τοῦ θαύματος δίδει τέλος εἰς τὰς συμφορὰς, καὶ οἱ φλοὶ παρηγοροῦν, καὶ τὸ τέλος ἀναμένεται. Πολλὰς δὲ φορὰς ὑπάρχει, καὶ ἐλπίς μεταβολῆς τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ διάρκεια τοῦ χρόνου γαληνεύει τὸ πάθος τῆς ψυχῆς ὅπως καὶ ἡ δυστυχία τῶν γετόνων. Διότι ἐφάνη εἰς πολλὰς θὰ εἶναι μεγάλη παρηγορία τὸ νὰ ὑπάρχουν κοινὸν τῶν συμφορῶν καὶ νὰ βλέπουν πολλὰ τέτοια παραδείγματα. Ἐκεῖ, ὅμως, δὲν ὑπάρχει τίποτε τέτοιο, οὔτε παρηγορητῆς, ἀλλὰ δὲ ὅλους πλήρης θλίψεως φύλων. Ἡ διάρκεια τοῦ χρόνου δὲν μαλακώνει τὴν δυστυχίαν διότι πῶς (νὰ τὴν μαλακώσῃ) ἐφ' ὅσον ἀναμένεται ἡ ὀλίγη τιμωρία. Οὔτε ὑπάρχει ἐλπίς ἀπαλλαγῆς καθ' ἑαυτοὺς ἡ τιμωρία εἶναι αἰώνια. Δὲν ὑπάρχει ἡ ἀναμνή τοῦ θανάτου (ποῦ θὰ ἦτο ἕνα τέλος), διότι ἡ τιμωρία εἶναι ἀθάνατος (αἰώνια), ἀλλὰ καὶ τὰ αἰματὰ ποῦ τιμωροῦνται εἶναι ἀθάνατα. Καὶ αὐτὸ ποῦ εἰς πολλοὺς φαίνεται νὰ προσεγγίῃ παρηγορίαν, τὸ νὰ θλίβουν δηλαδὴ ἄλλους ἐξ τὴν κλάσιν (δὲν θὰ ὑπάρχῃ). Διότι κατ' ἀρχὴν μὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ τὴν τιμωρουμένους, ἐφ' ὅσον τὸ σκότος ὡς διάφορνον θὰ ἐμποδίζῃ ἀπολύτως τὴν θέσιν (ἀνθρώπων τιμωροῦ ἐνών). ἔπειτα δὲ ἡ υπερβολικὴ ἀδύνη δὲν ἀφήνῃ νὰ ἀποσυνθῇ κανεὶς κατὰ τὴν παρηγορίαν. Ὁ πλοῦτος οὖν, δηλαδὴ κανένας λόγος παρηγορητῆς δὲν ἔλαθεν ἀπὸ ἐδῶ, οὔτε ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι.⁵⁴ Ἀπὸ τῶν τοῦς ὀδόντας τῶν

«Εἰς δὲ τὸν ἀμαρτωλὸν εἶπεν ὁ Θεός· διατὸ σὺ τοὺς μῶς καὶ διηγεῖσαι τοὺς νόμους καὶ τὰς ἐντολάς μου.» Βλέπετε τὴν ὁλοκληρωμένην λύσιν τὴν αὐτοφάνειαν καὶ θάνατον ἢ ὅποια ἔχει ἄρμονον κῶς μετὰ τοὺς ἀσφόρους φθόγγους. Διότι τὸ νόημα αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους θὰ τὸ ἴδῃ καὶ εἰς ἄλλους προφήτας εὐρίσκειται καὶ ὁ Παῦλος

κατὰ τὸν ἔσθ. ἐκφράζεται διὰ νὰ διδάξῃ καὶ ὁ ἴδιος, διότι δὲν κανεὶς δὲν διδάσκει προσηγουμένως τὸν ἑαυτὸν τοῦ, δὲν δυνατὸν νὰ λάβῃ καὶ μίαν ὠφέλειον μετὰ τὸ νὰ διδάσκει ἄλλους. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον περὶ πολλοὺς τὰς θουσίας ἐνόμιζον ὅτι ἦτο σπουδαία προσφορά) καὶ ἐκαυχῶντο ὅτι εἶχον τὸν νόμον καὶ ὅτι ἐπρεπε νὰ διδάσκουν τοὺς ἄλλους τοὺς πληροφθοῖ, ὅτι καμῖαν σπουδαίαν ὠφέλειαν δὲν λαμβάνουν ὅταν παραμένουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀδιδάκτοι. Ἡ καὶ διατὸ νὰ τὸν ἰσχυρὸν περισσότερο αὐτὰς λέγει· «Ὡς ποῦ διδάσκει τὸν ἄλλον τὸν ἑαυτὸν σου δὲν διδάσκεις, σὺ ποῦ κηρύττεις ὅτι δὲν πρέπει νὰ κλέπτῃς, κλέπτεις, σὺ ποῦ ἀπεχθάνεσαι τὰ εἰδωλὰ, διαπράττεις ἱεροσυλίαν, σὺ ποῦ καυχᾶσαι ὅτι κατεχεις τὸν νόμον, ἀτμάζεις τὸν Θεὸν διὰ τῆς παρθέσεως τοῦ νόμου.»⁵⁵ Δι' αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἔλεγε «Φοβοῦμαι μήπως ἐγὼ ποῦ ἐκήρυξα εἰς ἄλλους, ἀποδεδωχθῶ ἀνάξιος»⁵⁶ ἐπειθὺ μὲν δι' αὐτοὺς νὰ ἀφαιρέσῃ τὸν ἐγωισμόν ἐκεῖνων, ποῦ φανταζόντο ὅτι εἶναι πολὺ σπουδαῖοι εἰς τὸ νὰ διδάσκουν τοὺς ἄλλους, καθ' ἣν στιγμὴ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀποβελκύνοντο κενοὶ ἀπὸ ἀρετῆς.

Καὶ μὲ ἄλλων τρόπων χρησιμοποιοῖ αὐτὸν τὸν λόγον ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. ὅταν λέγῃ· «Διότι, ὅταν ἐθνικοὶ ποῦ δὲν ἔχουν νόμον πράττουν ἐκ φύσεως συμφωνῶς μετὰ τοῦ νόμου, εἶναι φανερόν ὅτι αὐτοὶ ἔχοντες νόμον (γραπτὸν) ἔχουν μέσα τὸν νόμον (τὴν συνειδήσιν των).»⁵⁷ Καὶ πάλιν «Δὲν εἶναι δικαίαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οἱ ἀκροατοὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐκεῖνοι ποῦ ἐφαρμόζουν τὸν νόμον.»⁵⁸ Ομοίως δὲ προφήτης λέγει «Καὶ οἱ κρατοῦντες τὸν νόμον δὲν μὲ ἐγνώρισαν»⁵⁹. Πάλιν «Εἰς μάτην ἔγινε τοῦτο, ὁ κόλακός των γραμμάτων εἶναι ψευδής»⁶⁰. Διὰ τοῦτον λόγον, «Καὶ ἡ τρυφὴν καὶ ἡ χελιδὼν καὶ οἱ σπαυρίται τοῦ ἀγροῦ γνωρίζουν τοὺς καθὼρ σμένους καρούς τῆς ἐλευσέως των.» ὁ λαὸς μου, ὅμως, δὲν γνωρίζει τὰς κρίσεις μου»⁶¹. Αὐτὸς δὲ λέγει ὅτι τὸν μὴ ἀσκούντα τὴν ἀρετὴν, ὅχι μόνον δὲν ὠφελεῖ, τὸ νὰ δὲ διδάσκει ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ἀπομακρύνει αὐτόν

54 Ρωμ. 2, 21, 28.
55 4 Κορ. 9, 27.
56 Ρωμ. 2, 14.
57 Ρωμ. 2, 13.
58 Εφεσ. 2, 8.
59 Εφεσ. 2, 8.
60 Εφεσ. 2, 7.

ἀπὸ τῶν τιμητικῶν τοῦτο ἀξίωμα. Διότι, ἂν εἰς τὰ ἄλλα δι-
καστήρια ὁ παραβάτης τιμωρῆται μετὰ τὴν περὶ φρονι-
κὴν ποιήν τῆς σωτῆς, πῶς θὰ ἦτο δικαίον, λέγει εἰς
τὸ κοινὸν αὐτοῦ **Β** διδασκαλεῖον νὰ ἀμύλῃ ἐκεῖνος, ποῦ
εἶναι ὁ ὑπεύθυνος τῆς ἀμαρτίας. Αὐτὸ δὲ τὸ διδασκα-
λεῖον εἶναι σπουδαιότερον ἐκείνου τοῦ δικαστηρίου. Δι-
ότι ἐκεῖ μὲν οἱ τιμωρούμενοι ἐκτίουν ποιόν, ἐδῶ δὲ κα-
ταβάλλεται προσπάθεια νὰ μὴ τιμωρηθῶν οἱ παραβα-
ται, ἀλλὰ διὰ τῆς μετανόας νὰ ὁρθώσουν τὸ ἀν.ήμα.

Καὶ εἰς τὰς θαυμάσιους αὐλὰς οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ
γ.νῇ διαρμηνεύς τῆς θαυμάσιης θελήσεως μετὰ τὸν δι-
αφωτισμένον μετὰ τὸν ὁ καὶ ὡμαὶ ἀμύλῃς περὶ δικαίων
πράξεων καὶ διδάσκει ἄλλους λαῖπον τὸ ἀντίθετον ἀ-
κριβῶς πράττεις. Ἐφ' ὅσον ἡ ζωὴ σου ἀντικεῖται πρὸς
τοὺς λόγους σου καὶ ἀπομακρύνεις ἀπὸ κοντὰ σοῦ
καὶ ἐκείνους τοὺς ὁλίγους ποῦ θὰ ἤθελον νὰ ἀκούσων.
Δὲν διδάσκεις ἀποτελεσματικῶς διὰ τῶν λόγων καθὼς
Β ἀπομακρύνεις (ἀποτελεσματικῶς) διὰ τῶν ἔργων. Δι-
αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐπαίνει ἐκεῖνον τοῦ διδασκαλίου ποῦ
παρουσάζει ὁλοκληρωμένην διδασκαλίαν μετὰ τοὺς λό-
γους καὶ τὰ ἔργα τοῦ. «Εἰς τὸν ποῦ θὰ διδάξῃ καὶ θὰ
ἐφαρμόσῃ (τὰς ἐντολάς), λέγει αὐτὸς θὰ ὀνομασθῇ ἡμέ-
ρας» εἰς τὴν θαλάσσαν τῶν οὐρανῶν. ⁷¹ «Ὡς ἔχῃ, ὡς πόν-
τῃ ζωὴ σου τὴν ὥραν φωνῇ τῶν ἔργων, διὰ νὰ διδά-
σκῃ αὐτὰ καὶ ὅταν κρατῇς τὸ στόμα σου κλειστὸν. Ἐταί-
θα ἀκούεσαι, δυνατότερος ἀπὸ τὴν σάλπιγγα καὶ εἰς τοὺς
παρόντας καὶ εἰς ἐκείνους ποῦ εὐρίσκονται μακριὰ.

⁷² **Α** Ἐταί ὁ οὐρανὸς διηγείται τὴν δόξαν τοῦ Θε-
οῦ, ⁷³ χωρὶς νὰ ἔχῃ στόμα, χωρὶς νὰ κινῇ γλῶσσον χω-
ρὶς νὰ θγάξῃ φωνήν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὥραιότη-
τα, μετὰ τὴν ὅποιαν παραινέσει τὸν θεατὴν εἰς θαυμασμὸν
τοῦ ἡμίμα ὀγοῦ. ⁷⁴ Ὁ, τὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρα-
νὸν ἡ ὥρα ὅπως τῆς ἐμφανίσεως, ὅς εἶναι εἰς τὴν ψυχὴν
σου ἡ ἀρετὴ. ⁷⁵ Αὐτὸ δὲ ἐνῶ εἶσαι γεμᾶτος ἀπὸ ἀμαρτίας
καὶ ἐνῶ ἔχεις ἀναριθμήτους κατηγορούς, πρὸ παντὸς δὲ
τὴν συνειδήσιν σου ἐπιδωλῆς νὰ ἀναλάβῃς ἀξίωμα δι-
δασκαλικόν, κατὰ τὸ ὅποιον θὰ κολάζῃς κακίαν, δὲν
πρέπει νὰ κατοικήσῃς τὰς κακίας τῶν ὁλίων ἀλλὰ
μᾶλλον τὰς ἱδικὰς σοῦ. ⁷⁶ Καὶ παρνεῖς εἰς τὸ ἀμαρτωλὸν

⁷¹ Ματθ. 5, 19.
⁷² Ἐζαμ. 18, 1.

στόμα σου τὴν διδασκαλίαν μου. ⁷⁷ **Β** Καλῶς εἶπε «εἰς τὸ
στόμα σου» Διότι ἡ καρδία εἶναι κενὴ ἀπὸ τοὺς καρ-
ποὺς τῆς τῆς δὲ χειρὸς κινεῖται, μοταίως καὶ ἀσκόπως
καὶ πρὸς κολασμὸν ἐκείνου ποῦ ὀμιλεῖ. ⁷⁸ Αὐτὸ δὲ φρενὴ
ση κανεῖς καὶ τὴν διάνοιαν, θὰ διαπιστώσῃ πολὺν πό-
λεμον καὶ ἀνησυχίαν.

Σὺ δὲ ἐμψύχῃς τὴν ὁρθωτικὴν παιδαγωγίαν μου
καὶ περὶς μετὰ τὴν φρονήσιν πρὸς τὰ ὀπίσω τοὺς λόγους
μου. ⁷⁹ Ἐδῶ ἐπαίδευσιν ὀνομάζει τὴν διδασκαλίαν τοῦ νό-
μου. ἡ ὅποιαν κατεύθυνε τὴν ψυχὴν, ἀπομακρύνει τὴν κοι-
κίαν καὶ ἐγκαθίσταται μέσα μας τὴν ἀρετὴν. Πῶς, ὡς πόν-
τῃ μεταχερίζεσαι καὶ τὴν μεταδίδεις εἰς ἄλλους ἐνῶ
οὐ ἐκ τῶν ἔργων σου φαίνεται ὅτι δὲν τὴν ἔχεις, Διότι
ἐπεταί, λέγει, μετὰ τὴν φρονήσιν τοὺς λόγους μου πρὸς
τὰ ὀπίσω. ⁸⁰ Ὁ, μόνον δὲν ἐβώσας τὸ παραμικρὸ ἀπὸ
τὴν διδασκαλίαν τοῦ νόμου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ποῦ ἐκ φυ-
σεως ἔχεις ἀκρωτηρίσας. Δι' ἐκεῖνα δὲ, ποῦ δὲν πρέ-
πει νὰ γίνονται καὶ ποῦ ἐκ φύσεως εἶναι τέτοια (ὥστε
νὰ μὴ γίνονται), υπάρχουν εἰς ἡμᾶς αἱ λόγοι (ἡ διδα-
σκαλία ὁ νομὸς). Σὺ ὅμως ἀπώθησας αὐτοὺς καὶ τοὺς
ἐληρμήνησας.

Ἐὰν ἐβώσας κλεπτὴν ἔτρεχες καὶ σὺ μαζί του ὡς
συνεργὸς του συμμετέχεις δὲ εἰς τὰς ἀθλιότητας τῶν
μοιχῶν. ⁸¹ Ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὖρης ἀνθρω-
ποὶ ἀπολύτως ἀναμάρτητοι, δι' αὐτὸ καὶ κάποιος ἔλε-
γε. «Ποῖος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἡμπορεῖ νὰ καυχήθῃ δι-
εἶς ἀγνήν καὶ καθάραν τὴν καρδίαν ἀπὸ τῶν ρύπων τῆς
ἀμαρτίας. Ἡ ποῖος ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ μετὰ παρηρησιαν, ὅτι
ἐγὼ εἶμαι καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἀμαρτίας.» ⁸² Καὶ ὁ Παῦ-
λος ἀφοῦ εἶπε, «Ἡ συνειδήσιν μου δὲν με ἐλέγχει εἰς τι-
ποτε», συμπληρώσει, «ἀλλ' ὅμως με τοῦτο δὲν εἶμαι
δεδικαιωμένος.» ⁸³ **Β** Καὶ, «Ὁ δικαῖος ὅταν παρακαρθῇ
εἰς κάποιαν ἀδικίαν, πρῶτος θὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυ-
τόν τα.» ⁸⁴ εἶναι φανερόν δι' (θα κατηγορήσῃ) τὰς ἀ-
μαρτίας του, ἀλλὰ θὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεῖς ὅτι, ἐὰν ὅλοι
εἶναι ἀμαρτωλοὶ τὸν ἀμαρτωλὸν δὲ δ' ἐταί νὰ μὴ διδά-
σκῃ τὰ δίκαια (τὸν νόμον, τὰς ἐντολάς), ποῖος θὰ διδά-
ξῃ αὐτὰ. Διὰ νὰ μὴ λέγῃ, λοιπὸν κανεῖς αὐτὰ, καθορ-

⁷⁵ Ψαλμ. 49, 16.
⁷⁶ Ψαλμ. 49, 18.
⁷⁷ Περσ. 20, 9.
⁷⁸ Α Κορ. 9, 4.
⁷⁹ Ιωρμ. 18, 1.

ἀφόφως, Δ' αὐτὸ πρέπει νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἂν ἀκούῃ κάποιος πρᾶττε τὸ κακόν, διότι τοῦτο (ἢ γνώσις τοῦ ἑαυτοῦ του) εἶναι τρόπος ἀπομικρύνσεως ἀπὸ το κακόν. Πρέπει νὰ ἐπαίνῃ τὰ καλὰ, καὶ ἂν δὲν πρᾶττε τὰ καλὰ. Δ' ὅτι, ἡ προθυμία εἶναι, ὁρᾶμος ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἐδῶ, λοιπόν, ἐπεὶ δὴ καὶ συνέργεῖ εἰς βῆμα γίνεται εὐλόγως σπινμασίῃ. αὐτὸν ὑπερβολικῶς. ²³⁶ Δ' αὐτὸν ἂν καὶ κατηγορουμένη ἡ κακία ἀθῇ τόσον πολὺ, ἢ δὲ ἀρετὴ ἐπανοιμένη σπανίως προσκαλεῖται εἰς τοὺς δικαίους τῆς ἰδρώτας (εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς), τ. θὰ ἀνθεβαίνειν ἂν δὲν ἐγινέτο αὐτὸ. Τὸ ἴδιον θὰ ἴδῃ κανεὶς νὰ γίνεται πολλὰς φορὰς καὶ μετὰ τῶν ἱερῶν. Ἄν δὲ εἶναι κακὸν αὐτὰ, θίγαν γινέται μετὰ τῶν μαθητῶν, πολὺ περ σότερον μετὰ τῶν διδασκάλων.

Τι κάμνεις ἀνθρώπε, Παιρεθίσθη ὁ νόμος, περιεφρονήθη ἡ ἀσφρασίη ἐτόλμησε κάποιος ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους νὰ διαπράξῃ τοσόντο πολλὰς παραβάσεις, τὰ ὑψηλὰ κατεδικάσθησαν χαμηλὰ καὶ σὺ δὲ μὴ φρίττε. Ὁ προφήτης, ὁμῶς, καὶ αὐτὰ τὰ β' ἀνασθῆται στοιχεῖα (τῆς φύσεως) προσκαλεῖ εἰς συμμετοχὴν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ θρηνοῦ δια τὴν γενικὴν παρουσίαν. Ἐξέπλῳγ ὁ οὐρανὸς λέγει καὶ συνεταράσθη ἡ γῆ ἀφόδρα. ²³⁷ Καὶ πάλιν «Πενθήρει ὁ Κορμηλὸς, πεινῆσει οἶνος, πεινῆσει ἀκμπελος». ²³⁸ Καὶ τὰ μὲν ἀψυγὰ πεινῶσι καὶ στεναζοῦν καὶ ἀγανακτοῦν μαζί με τὸν Δεσπότην, σὺ δὲ ποῦ εἶσαι λογικός δὲν ποιῆς δὲν ἐπὶ πλῆττε. δὲν γίνεσαι αὐστηρὸς τ μωρὸς ἐκείνων που παραβάσιν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ συμμετέχεις. Ποῖαν συγγνώμην θὰ ἔχῃς. «Διότι, μήπως ὁ Θεὸς θέλει ἐκδικῆσαι, μήπως χρειάζεται βοήθους». ²³⁹ Θέλει νὰ γίνῃς ὑπηρέτης του. δὲ νὰ μὴ ὑποπέσης εἰς τὰ ἴδια σφάλματα διὰ νὰ νῆς καλυτερος μετὰ τὴν ἀγανάκτησιν σου ἐναντὶ τοῦ ἄλλου (ποῦ διεπράξε παρανομίας) διὰ νὰ δείξῃς ἐξ αὐτοῦ τὴν εὐσθεσίαν σου. ²⁴⁰ Ὅταν παραβλέψῃς τὰς ἁμαρτίας τοῦ ἄλλου καὶ δὲν τὰς πολεμήσῃς, οὔτε πονέσῃς, θὰ κάμῃς τὴν μετάνοιαν πρὸς ἀμείλι καὶ πρὸς προθύμον εἰς τὴν πτώσιν, μάλιστα δὲ πολλὰκις προετοιμάζεις τὴν πτώσιν τῆς εἰς τὰ ἴδια (παραπτώματα) εἰς ἐκείνον δὲ δὲν προέβλεψας ἀσπέναντο καὶ συμπτώματα κτλ. ζήταν μετὰ τὴν ἀκάν.

²³⁶ 1 Τερεμ 2, 12.
²³⁷ 2 Πρ 24, 1.
²³⁸ 3 Ηρ 40, 13.

ρον αὐτὴν συμπαρεκτασιν. ἐφ' ὅσον κάμνεις τὰς μελλούτικας εὐθύνας τοῦ μεγαλυτέρας καὶ εἰς τὰ παρόντα τὸν κάμνεις ἐμελέστερον. Αὐτὰ δὲ δὲν ἐλεγχῆσαν ὡς οὐκ εἶναι τῆς κλοπῆς ἀλλὰ καὶ διὰ καθεὶ ἄλλο ἁμαρτήμα. Τὸ τελευταῖον δὲ ἀπὸ τὰς ἀμαρτημάτων ἐξοποθέτησε, δὲ νὰ μάθῃς ὅτι ὁ παραβάτης αὐτοῦ. Ὁ ἀφῶ δὲν θὰ τύχῃ συγγνώμης δι' αὐτὸ, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ἀπολαύσῃ αὐτῆς τῆς παρηγορίας, ἔτιαν ὑποπέση εἰς ἄλλο (παραπτώματα).

Ἄκουσε, λοιπόν, καὶ εἰς τὴν συνέχεαν τι λέγει. «Καὶ συμμετέχεις εἰς τὰς ἀθλιότητας τῶν μοιχῶν» ἀφῶ ἤλθεν εἰς τὸ μεγαλυτερον. Ἐκεῖνο (ἢ κλοπὴ) ἦτο πολὺ μικρότερον αὐτοῦ ἐδῶ. Κάποιος ποῦ ἔκοψε συγγνώμην αὐτῶν τῶν παραπτωμάτων ἔλεγε τὰ ἐξῆς «Δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον, νὰ συλληφθῇ κανεὶς τὴν ὥραν τοῦ κλέπτε, διότι κλέπτε, ἐπεὶ δὴ περὶ διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν κοιλίαν του». ²⁴¹ Ἐάν λοιπὸν αὐτὸ εἶναι ἀσυγχώρητον πολὺ περισσότερον ἢ μοιχεύειν. Ἐδῶ δὲ νομοῖται μοιχεύειν τὴν κοιλίαν. Ἄν ἴδῃς κάποιον, μετὰ τῶν αὐτῶν παρὰ συναναστρέφονται μετὰ σέας, ἔν τῷ διαπράττει προνοεῖν καὶ νὰ προσέρχεται εἰς τὰς Μυστηρια, νὰ εἴπῃς εἰς ἐκείνον ποῦ φροντίζει διὰ τὴν διασπορὴν αὐτῶν, ἐκεῖνος εἶναι ἀνάξιος διὰ τὰ μυστήρια ἐμπόδιζε τὰ θεῖα χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἂν δὲν εἶναι ἀξίος διὰ νὰ διδάσκῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καταλαβαίνει, εἰς ποῖον τόπον τῆς κολάσεως προχωρεῖ, θίγαν πλησιάζει καὶ τὴν ἱερὰν τράπεζαν, ὅχι δὲ μόνον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ ἐπείνος ποῦ τὸν συγκαλύπτει. Δὲν εἶπε, «καὶ ἐμοίχευες», ἀλλὰ «συμμετέχεις εἰς τὰς ἀθλιότητας τῶν μοιχῶν». ²⁴² Ἀλλοιόμοιον πόσον μεγάλον εἶναι τὸ κακὸν ἀπὸ τὴν συγκαλύψιν «τῆς σαπίλας» τῶν ἄλλων ἐνέκα τῆς ὁμοίας, καὶ ἡ συμμετοχὴ του, λέγει, εἰς τὴν τρωρίαν τοῦ παραπτώματος δὲ εἶναι μικρότερα ἐκείνου (τοῦ παραβάτου). Διότι αὐτὸς μὲν θὰ εἴπῃ ὅτι ἔχε τὸ πάθος, ἂν καὶ ἡ δικαιολογία εἶναι ἀσυγχώρητος, καθὼς ὁ κλέπτης (τὴν δικαιολογίαν) τῆς κείνας, σὺ δὲ οὔτε τὴν δικαιολογίαν τοῦ πάθους. Διὰ τοῦτο, χωρὶς νὰ ἀπολαύσῃς καμμίαν εὐχαρίστησιν, συμμετέχεις καὶ μοιράζεσαι τὴν κόλπασιν. Δ' αὐτὸ ἀκριβὲς καὶ οἱ ἄλλοι ὁ καστὰ, ὅχι μόνον ἐκεῖνους ποῦ διεπράξαν αὐτὴν τὴν παράβασιν, τ μωροὺν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνους ἐκ τῶν ὑπερητῶν. ποῦ θὰ διαπιστώσῃς ὅτι ἐγινώ-

²⁴¹ Παροιμ 6, 36.

ρίζον τὰ πράγματα. Β. Ο κύριοι των που τους παρέδιδον ευχαρίστως θὰ τοὺς κατέπινον τὸ αἷμα των καὶ θὰ κατέτρωγον τὰς σάρκας των. Θεωροῦν, μάλιστα, τὸ θρόνος των (τὴν κατὰρξιν τῆς ἐμπιστοσύνης των) εἰς δι. τι ἔγινε, δι. μικρότερον ἀπὸ τῆς μοιχαλίδος. Δι. ἐκεῖνον που δὲ ἐσηκώσαν τὰ παρατετάσματα δὲν ἀπεκάλυψαν, αὐτοὶ ἔδωσαν εἰς τοὺς κρυπτομένους μεγαλύτεραν εὐκόλιαν παρανομίας. Αὐτοὶ καὶ τὴν ἀπιστίαν καὶ τὸν ἀπιστηθέντα ἄνθρωπον προσέβαλον καὶ αὐτὸν τὸν μόνον. Ἐάν δὲ εἶχαν ἐξ ἀρχῆς καταγγελεῖ ἂν ἔφαινον ὅτι τὸ πρᾶγμα, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποφευχθῇ ἐξ ὁλοκλήρου τὸ ἁμαρτήριον. Καὶ καθὼς ἀκριβῶς ἐκεῖνοι που ρίπτουν. C εἰς τὰς παγίδας (τὸ θῆρομα) εἶναι ἐκεῖνοι οὗτοι οὗτοι περικαλύπτουν τὰς παγίδας καὶ πλῆθος ἄλλων ἐκεῖνο που πρόκειται νὰ συλλέξουν καὶ κρύπτουν κάθε δολωμά καὶ οὐτε τὸν παραμικρὸν θάουθον οὐτε τιποτέ ἄλλο ἀφήνουν. Ἐὰν γὰρ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χαλάσῃ τὸ κινῆγον. Ἐπο τῶρα καὶ ἔδοξεν ἐπὶ καθήκης κοντὰ εἰς τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου καὶ δὲν ἀνησυχῆσεν τὸν μόνον. που γνωρίζεις δι. πρόκειται νὰ πέσῃ εἰς αὐτήν, οὐτε τὸν φοβήσῃς, τότε μάλιστα θὰ καταστρέψῃς αὐτόν. Μὴ μοὶ ἀπαντήσῃς με ἐκείνην τὴν φράσιν ποὺ φανερώνε πολλὴν ἀνασθησίαν τι με ἐνδιαφέρει, φροντίζω διὰ τὰ δικὰ μοι. D. Τότε μάλιστα θὰ φροντίσῃς διὰ τὰ ἰδικὰ σου πρᾶγματα. ὅταν τὰ ἰδικὰ σου ζητῇς εἰς το συμφέρον τοῦ «πλησιον». Δι. αὐτὸ ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος. «Ἄς μὴ ζητῇ κανεὶς τὸ ἴδιόν του συμφέρον, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τοῦ ἄλλου». Δι. νὰ εὐσθῇς λέγει, τὸ ὅτι κόν σου, νὰ ζητῇς τὸ συμφέρον τοῦ ἄλλου.

«Τὸ στόμα σου εἶναι γεμᾶτον ἀπὸ πλῆθος κακῶν. ἢ δὲ γλώσσα σου ἐξυφαίνει παντοτε δολοῦντας. Καθήμενος ἀργὸς κατηγοροῦσας καὶ δυσφημοῦσας τοὺς ἀδελφόν σου καὶ ἐναντίον τοῦ υἱοῦ τῆς μητρὸς σου. ἐναντίον τοῦ ἀδελφου σου ἔσθηνες πατρίδας καὶ ἑβετε προσκομματα διὰ νὰ σκοπῇς καὶ πῆσαι. Δι. νὰ μὴ λεγῇς δι. ἐκ λόγων φιλοφροσύνης κοινῶν αὐτὸ τι εἶδους δόλωσας φιλοφροσύνη θὰ ἦτο αὐτὴ τὸ νὰ μὴ ἐμποδίζῃ οὐτε νὰ ἀνασθῇ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶναι ἔτοιμος νὰ πέσῃ εἰς τὸ θάνατον. τὸ νὰ προσφέρῃ ἱκανοποιήσῃ εἰς τὸν ἀδελφόν, τὸ νὰ ἀδιαφορῇ. E. Δι. ἐκεῖνοι που πίνε δηλητήριον φάρμακον, Ἄλλ' οὐτε αὐτὸ θὰ δυνασαι νὰ λέγῃς. "Οτι

68. 1. Κορινθ. 10. 24.
69. 4. πλ. πρ. 10. 18 κα 20.

δὲ δὲν εἶναι αὐτὸ ἐνδεῖς φιλοφροσύνης, ἀλλ' ἀδιαφορίας καὶ νοθεύσεως καὶ ἀμελείας, εἶναι φανερόν, δι. πῶς κακολογεῖς τὸν ἀδελφόν σου, που εἰς τιποτέ δὲν σὲ ἠδικῆσε καὶ ἀφῆκε τὸν ἄδικον, πῶς σκέπτεσαι κακὸν δι. ἐκεῖνον που δὲν σὲ ἠδικῆσε εἰς τιποτέ καὶ δὲν διέπραξε παρανομίαν. Κοίταξε μέγεθος κακίας ἐκτε νομῆς καὶ ἀπὸ τὰ δυο μέρη. Αὐτὸν μὲν, που εἶναι, μετ' αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν (τὸ πάθος) δὲν ἐμποδίζεις νὰ μὴ θῇ, ὥστε νὰ γίνῃ σωφρον. ἐκεῖνον δὲ που δὲν διέπραξε ἀδικίαν τιμωρεῖς. Καθήμενος ἀργὸς κατηγοροῦσας καὶ δυσφημοῦσας τὸν ἀδελφόν σου καὶ ἐναντίον τοῦ υἱοῦ τῆς μητρὸς σου, ἐναντίον τοῦ ἀδελφου σου, ἔσθηνες παγίδας καὶ ἑβετε προσκομματα διὰ νὰ σκοπῇς καὶ πῆσαι.

Κοίταξε πῶς με τὴν ἐπεξήγησιν αὐξάνει τὴν κατηγορίαν. 218. A. Αὐτόν, που τὰς ἰδίας με σέβας ἔλυσεν λύπας, λέγει αὐτοῖς, που ἐμεγάλωσεν εἰς τὴν αὐτὴν κοιλίαν με σέβας, που ἔφαγε καὶ ἔμεινε εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν, που ἐβλάστησεν ἀπὸ τῆς ἰδίας ρίζας, που ἐγεννήθη ἀπὸ τοὺς ἰδίους γονεῖς, που ἐμεγάλωσε μαζὶ με σέβας αὐτὸν λοιπὸν, κακολογεῖς καὶ οὐ μόνον κακολογεῖς, ἀλλὰ καὶ πραγματοποιεῖς τὴν ἐπιθυμίαν. Δι. αὐτὸ σημαίνει ἐπὶ τῆς σκάνδαλον. Ἐάν δὲ δὲν πρέπει νὰ σικοφαντῇς αὐτόν που ἔζησε τὰς ἰδίας με σέβας φυσικῶς λύπας, πολλὸ περισσότερο, ἐκεῖνον που ἐπὶ φρονίμως μαζὶ σου πνεῦμα πικρῶς. Μὴ λοιπὸν, μῆτε νὰ ἀφήσῃς αὐτόν, που πρόκειται νὰ ἀμαρτήσῃ νὰ πέσῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, μῆτε νὰ κατηγορῇ καὶ κοροιδεύῃς αὐτόν, που δὲν σὲ ἠδικῆσε εἰς τιποτέ. B. Δι. αὐτὸ μὲν εἶναι πρᾶξις φθόρου ἐκεῖνο δὲ πρᾶξις ἀνασθησίας. Τὸ νὰ μὴ ἀνασθῇ καὶ σὲ ἐκεῖνον που πρόκειται νὰ πέσῃ εἶναι πρᾶξις ἀνασθησίας. Τὸ νὰ καταρριπτῇς αὐτόν που εἶναι ὁρθὸς εἶναι πρᾶξις φθόρου. Κοίταξε δὲ πῶς δὲν ὑπανίσταται ἀπλῶς τὸν κατήγορον ἀλλ' ἐκεῖνον που πρᾶττει τὸ ἔργον τοῦτο με δόλον καὶ σπουδὴν. Καθήμενος, λέγει, ἀργὸς κατηγοροῦσας τοὺς ἀδελφόν σου.

Καὶ ὁ μὲν Κά'ν με τὸν φόνον τοῦ ἀδελφου τοῦ ἐνομόνου (δυσφρονοῦ) ἀπαμείβεται ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. αὐτοὶ δὲ ἀναρριπτοὶς καταστρέφουν με τὰς κακολογίας των, τοὺς ἐαυτοὺς τῶν δὲ πρώτους. Δὲν ἐλάττωσαν τὸν κατήγορον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλους, μᾶλλον δὲ μόνον ἐκεῖνους που δέχονται αὐτὰς (τὰς κακολογίας των), Δι. αὐτὰς, που κακολογεῖται καὶ κατηγόρεται.

ἀδικῶς ὁ δὲ μόνον δὲν ἦδ' κήθη ἄλλα ἔχει καὶ μεγάλων μισθόν. Ὁ γὰρ αὐτὸς που ὑποφέρει, ἀλλ' αὐτὸς που ἐνεργεῖ, κακῶς αὐτὸς εἶναι ὁ ἀξίος τῆς τιμωρίας. Ἔτσι καὶ αἱ τὸς ποῦ λέγει, ὅτι αὐτὸς που ἀκούει, ἔκτος μόνον δὲν δόσῃ ἐκεῖνος δικαιολογημένως ἀφορμὰς εἰς κατηγορίας. Ἄς μὴ φρονιζόμεν λοιπόν, τῶρα περὶ αὐτοῦ, πῶς, δηλαδή, νὰ μὴ κακολογούμεθα. διότι τοῦτο εἶναι ἀκατόρθωτον καὶ εἶναι διακήρυξις τοῦ Χριστοῦ, που ἔχει, ὡς ἐξῆς. «Ἄλλοι μόνον εἰς σᾶς, ὅταν ἴδωσι οἱ ἄνθρωποι σᾶς ἐπαινοῦν»⁹⁸, ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ δίδωμεν ἀφορμὰς. Καὶ ὅσα ἐκεῖνος που ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπαυγῇ ἀπὸ ὅλων, θλαπτε. τὴν ψυχὴν του εἰς πολλὰ σημεῖα, μὲ τὸ νὰ ἀγαπᾷ. Ὁ τὴν ἀνθρωπίνην δοῦναι, νὰ ὑπηρετῇ εἰς αὐτὰ που δὲν πρέπει, νὰ γίνεταί εὐχάριστος εἰς αὐτοὺς που δὲν ἀρμόζει, διὰ τὰ κερδοσὴν τὴν εὐνοῖαν τῶν Πάτερ. ἐκεῖνος που ἀδιαφορεῖ, ὅταν κακολογῇται ἀπ' ὅλους καταστρεφεί, καὶ τὸν ἑαυτὸν του. Διότι καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπαυγῇ ὁ ἐνάρτετος ἀπὸ ὅλων, ἔτσι εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ κακολογῇται ἀπὸ ὅλων, ἐκεῖνος που ἔδωκε πολλὰς ἀπὸ πολλὰ σημεῖα ἀφορμὰς εἰς κατηγορίας.

Ἄν δὲ κακολογηθῇς, ἐνθ' εἶσαι ἀκέραιος τότε καὶ ὁ μισθός σου θὰ εἶναι μεγαλύτερος, καθὼς συνέβαινε καὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ μὲ τοὺς γενναίους ἔκτους ἀνδρας. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζετε καὶ τοῦτο ὅτι καὶ ἂν κάποιος κατηγορῇ διὰ κάποιο πράγμα, ἔστω ἡ συνειδήσις μας δὲν καταδικάζει, δὲν πρέπει δὲ αὐτό νὰ περιφρονούμε τὸν κατηγοροῦν διὰ τὴν ζήλειαν ἐκεῖνου, ἀλλὰ νὰ κάμνωμεν τὰ πάντα μὲ τὴν ἀρμόζουσαν προσοχὴν, ὥστε νὰ ἐξαλειφώμεν καὶ τὴν παράλογον πρόφασιν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐπέλεξε πολλοὺς δὲ νὰ μεταφέρουν τὰ χρέη⁹⁹ διὰ τὴν βοήθειαν τῶν πτωχῶν. καὶ λέγει διὰ τὴν ἀφορμὴν τούτου. «Δὲν νὰ μὴ μᾶς κατηγορήσῃ κανεὶς εἰς τὴν πλάνησιν αὐτῇ»¹⁰⁰. Ἀσυνεσφορὰν που διεξάγεται ἀπὸ ἡμᾶς. Διότι ὅχι ἐπειδὴ εἶδε τῶρα τοῦτο, ὅτι, δηλαδή, ὑπάρχει πιθανότης νὰ ὑποπέσωμεν εἰς πειρασμὸν ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἦτο εἰς τὴν ἀπόλειπτον διάθεσιν του νὰ προλάβῃ τὸν πειρασμὸν, ἐπρονοήσας καὶ δι' αὐτοὺς που ἐσκανδαλίζοντο. Καὶ πάλιν ἄλλος λέγει. «Εἰς τὸ φανητὸν σκανδαλίζῃ τὸν ἀδελφόν μου. δὲν θέλω φαγεῖν.

⁹⁸ Ἰωαν. 6, 26.
⁹⁹ Ἀ Κορ. 16, 3.
¹⁰⁰ Β Κορ. 13, 20.

κρέας εἰς τὸν αἰῶνα, διὰ νὰ μὴ σκανδαλίσω τὸν ἀδελφόν μου»¹⁰¹. Παρ' ὅλων ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀδιαφορία εἰς τοὺς τοῖς, ἐάν σκανδαλίζουσι, λέγει, ὅτι καὶ δὲν θλαπτοῦν ἐμὲ, δὲν ἀδιαφορῶ διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν που σκανδαλίζονται. Διότι ἂν μὲν προέκειτο νὰ προκίψῃ βλάβη μεγαλύτερα τῆς σωτηρίας, περιφρόνησε τὸν σκανδαλίζόμενον, ὅτι ἂν ὁμῶς δὲν προκίψῃ, τότε οὐδ' ὅμως. Ἰσχυρὸς καὶ κανὼν καθολικὸς θὰ ἤμπορούσε νὰ εἶναι αὐτός, δὲν νὰ μᾶς διδάσκῃ ποτε πρέπει νὰ περιφρονούμε αὐτοὺς που ἐνοχλοῦνται ποτε ὅχι ἐπὶ παραδείγματι. λέγω οἱ. Ἰσχυρὸς οἱ ἡγοῦντο, διότι ὁ Παῦλος δὲν ἔφη. τὸν νόμον καὶ δι' αὐτὸ πᾶρα πολλοὶ ἐσκανδαλίζοντο καὶ ἐχώλουν εἰς τὴν πίστιν. Τὴν κάμνει λοιπόν. Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν πειρασμὸν (διότι ἡ σωτηρία τῶσαν ἀνθρώπων ἦτο σπουδα στέρα) καὶ νὰ διορθώσῃ τὴν ἀναπήριαν δὲν ἄφησε νὰ φαίῃ ἕκ τῶν προτέρων, ὅτι δὲν τηρεῖ τὸν νόμον, διότι ἦτο πολὺ μεγάλο πρᾶγμα. Πάλιν ἐσκανδαλίζοντο, διότι ἐκήρυττε Χριστὸν ἐσταυρωμένον.¹⁰² Ὁ δὲ πρὸς ἐφρόνησεν αὐτοὺς ποῦ ἐσκανδαλίζοντο διότι ἡ ὠφέλεια αὐτοῦ τοῦ κηρύγματος ἦτο μεγαλύτερα. Ἔτσι κάμνει καὶ ὁ Χριστὸς. Ὅταν συνεχίζετε μὲ αὐτοὺς διὰ τῶν προφάσεων καὶ ἐσκανδαλίσθησαν ὅταν εἴτε αὐτὸς ὅτι δὲν μισῶμεν τὸν ἀνθρώπον τοῦ εἰσερχόμενον ἀλλὰ τὸ ἐξερχόμενον, ἀπήντησε. «Ἀφήσατε αὐτοὺς. Πᾶσα φυτεία τὴν ὅπου δὲν ἐφυτεύσῃ ὁ Πατήρ μου ὁ Οὐράνιος, θέλει ἐκρίζωθαι»¹⁰³. Ὅταν δὲ τοῦ ἐζήτησαν φόρους. ἂν καὶ ἐγνώριζεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ πληρώσων, ἐν τούτοις, ἀπήντησε, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἀκόμη καιρὸς νὰ φανερωθῇ ἡ ἀλήθεια του. «Δὲν νὰ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, πῆγαντες εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ρίψω ἀγκυρὰς καὶ τὸ πρῶτον ὑπάρει, ὅτι ὅταν αὐτοὶ θὰ ἀνεβῇ παρὲς καὶ θὰ εὕρῃ στατήρας»¹⁰⁴. αὐτὸν δῶσε εἰς αὐτοὺς δι' ἐμὲ καὶ σᾶς.¹⁰⁵ Διότι, ὅταν μὲν ἐ-

⁹⁹ Α Κορ. 9, 18.

¹⁰⁰ Α Κορ. 13, 3.

¹⁰¹ Ματθ. 18, 14.

¹⁰² Α Κορ. 1, 23.

¹⁰³ Ὁ ἀντίστοιχος παρ' ὅτι ὁμοίως ἐκείνους διὰ τὸν φόρον τοῦ κυρίου καὶ τοῦ Πατρὸς. ὅτι ἐξέρχοντο αὐτὸ ἡς φανερὸν εἰς κατεβέβαιον εἰς τὸν οὐρανόν. ἐν σέβασμῳ πρὸς τὸν Πατέρα. Ὁ κυριεὶς συνεκκεντρωμένη πρὸς τὸν οὐρανόν αὐτὴν διὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τοῦ νὰ πληρώσῃ τὸν οὐρανόν ὡς ἐκείνην σέβασμῳ πρὸς τὸν Πατέρα. ἐπὶ τῇ νύκτι πάντες παρῆσαν ἡρώδης. Ἰουδαίους. ἀπέμειναν ἐπαμένους τὸν σκανδαλισμὸν που ἦτο ἐν νύκτι νὰ προκίψῃ ἡ ἀρχὴ τοῦ.

¹⁰⁴ Ματθ. 17, 24.

Βερε νόμον πλήρη θεολογικὰ μυστήρια, ὁ ὁποῖος τοὺς προεκάλεε διαφορετικὰ εὐλόγια δὲν ἐπαρτήθη διὰ τὴν κατανοήσιν δι' αὐτῶν καὶ κατήργη τοὺς νόμους ὅταν δὲν ἦσαν ἀκόμῃ ἐτοιμοὶ διὰ νὰ δεχθῶν τὸν λόγον περὶ τῆς ἀξίας καὶ τοῦ εὐλόγιου δὲν κινεῖται πάλιν συγκρατᾶσθαι καὶ συσκοτεῖ μετὰ τὴν καταβολὴν τοῦ ποθοῦ τὸν λόγον περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ «Καθήμενος λέγει, ἄργος κατήγο- ροῦσός τὸν ἀσεβήσαντα». Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιπνεῖσθαι λέγει.

Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν κρυφίως νὰ κατηγορεῖς, ἀλλὰ, καθὼς διατάζειν ὁ Χριστός, νὰ διεκδικεῖς τὰς διαφορὰς σου μὲ αὐτὸν ἰδιαιτέρως. Διότι αἱ κατηγορίαι σου λέγονται δημοσίως. Ἡ πολλὰ φορὰς τοὺς κώμους ἀναιδεστοτέρως. Καὶ ἵστα μὲν ἔβου οἱ πολλοὶ φρε τοὺς διαφέροντας, ὅτι, εἶνα, δυνατόν νὰ μανῶν ἀγνώμων, ἀποφασίζῃ, νὰ ἐπαυλῇσαι, (εἰς τὸν ἐνθὺ βράσιον, διαβὰς χροσίου τὴν ὑπόληψιν τοῦ κόσμου, ἐρχοῦνται μερικὰ εἰς κατὰστα, ὁ ἀπομύσσεως καὶ καταπτόντο εἰς αἰ δ ἀντροπία. Ἄλλα δὲ κήρυκεν εἰς κατὰ τὸν αὐτὸν Διατὶ λοιποὶ ἀδελφεῖς καὶ αὐ τοὶ ἑαυτὸν σου. Δ ὅ, αὐτὸς ποὺ ἐκδικεῖται ὡθεὶ το ἔφρος ἐναντίον τοῦ. Ἐὰν βέλεις καὶ τὸν ἑαυτὸν σου νὰ εὐδερνεθῇς καὶ ἔκε ναι νὰ ἀποκρούσῃ, μάλιστα καλῶς εἰς ἐκείνου ποὺ εἰς ἡδύχην 246 Ἀ. ἔτσι θὰ κἀνὰς πολλοὺς νὰ κατηγοροῦν αὐτὸν παρα ἑσέ, καὶ οὐ θα λυτῆς πολλὴν μ. ὅθι ἂν δὲ κακολογεῖς δὲν θὰ, ἡλῆς π ὁ αὐτὸς, θὰ θεωρεῖθῃς δὲ ὑπατίως ἔχρας. Ὡστε ἡ προσέθε αὶ σοὶ στρέφεται, ἐναντῖον σου. Ἐνθὲ δὲ συ προσάθεῖς νὰ προσάθεῖς τὴν ὑπόληψιν τοῦ σὺν βασι, τοῦ ἀντιθέτου. Ὅσοι συμπάνει μὲ τοὺς καλῶς λέγουσ καὶ δι μὲ τὰς κατηγορίας διαφοροτικὰ θὰ σημεῖ εἰς ἀλόκληρον τοῦ ἀντιθέτου, καὶ τὸν αὐτὸν σου θὰ ντροπιάσῃς πολλὰ, καὶ θὰ θέλῃ σου (αἱ κατηγορίαι) δὲ, θὰ βλάψῃ. Ἐκείνον Διότι ἡ ἔχρα ἀντιτάσσεται εἰς τὸν νόον ἐκ ἐν πού ἀκούων καὶ δὲν ἀφάρει, νὰ τοποθετῇθῃ, καὶ λεγόμενος εἰς τὰς ἀκὰς τὸν γινετα, δηλαδὲ θλ, καὶ εἰς τὴν περ. πτωσιν τοῦ «παραγραφῆναι» Β. Δ.

9R. Math. 18, 1.

[illegible]

τι. ὅταν κάποιας ἀποκρουσθῇ τὴν κατηγορίαν εἰς τὸ δικαστήριον διὰ τὴν αἰσῶν καὶ κατὰ προσηγορίαν ἐντύπωσιν. Ἐπὶ λοιποῖς καὶ ἐξῶθεν δὲν ἔφησεν ἡ ὑπόνοια τῆς ἑσχάρας ναὶ γὰρ πιστεύοντες τὸ δικαστὴν σου. Ἀς μὴ κατηγοροῦν, λοιποὶν δὲ ναὶ μὴ μολύνῃς καὶ τὸν ἑαυτοῦ σου ἀς μὴ ὑφ' ὁρατῆς θρωσκίνης ἀπὸ πηλῶν καὶ τ' αἰνέτους, ἀλλ' ἄς πλεῖρη στέφουσαι ἀπὸ τραυταφύλλων· κρυφαὶ καὶ ἄλλα ἄνθη ἄς μὴ φέρῃς εἰς πὸν στόμα σου κομπᾷ ἀκάρηκτον ὅπως τὰ σκαθάρια (διότι τέτοιοι εἶναι αὐτοὶ πού κατηγοροῦν καὶ πρῶτον αὐτοὶ ἀποκαθίστανουν τὴν θρωσκίνην), ἀλλ' ἄνθη, καθὼς αἰ μωλοῦσαι. καὶ ἀς ὑφ' ὁρατῆς κερᾷ ὅπως ἐκεῖναι, καὶ ἀς εἰσὶ κατὰ πρὸς βλάσας γλυκοκρίματος καὶ καταβεκτικῆς ὁ τοῦ φιλοκατήγορον βλοῖ ἀποφουγύνον ὅπως τὸ χαλασμένο πρᾶγμα πού θρωσκί, ὅπως τὴν δέξαιαν πού ἀρέσκεται ναὶ σαφεῖ τὸ αἷμα καὶ τὸ σκαθάρ που τρώγει, κομπᾷ, ἐφ' ὅσον τρέπεται μετὰ τὴν δυστυχίαν τῶν αἰώνων. Ἐκείνουν, διώας, πού ἔχει, γλυκοκρίλων στόμα, πλησάσαν· μετ' ὅσπιν αἱ συγγενεῖς τῶν προσώπων, ὡς ἀληθινὸν ἀδελφόν, ὡς παῖδα, τὸν, ὡς πατέρα τὸν καὶ δικαστὴν ὁμολοῖ διὰ τὰ παρόντα πράγματα· καὶ διὰ τῆς γυναικὸς τῶν ἀνθρώπων, Ἐκείναι ἐκείνῃ τὴν φοβεράν ἡμέραν, τὸ ἀδέκαστον δικαστήριον, ὅτ' ἔλα προσθέσῃς περὶ τὰ ἑαυρὶν, ἡμέραν, ἢν λέγῃς ψευδεῖς κατηγορίας· Ἐξῶθεν δὲν ὅτι διὰ τοῦδε λόγου περὶ τὸν καὶ ἀνομιλήν, τὸν ὅποιον πυχὸν θὰ ἐπισκοπῇ οἱ ἄνθρωποι θὰ δώσουν λόγον δι' αὐτὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως.¹⁰⁴ Ὁ καὶ ἐν εἰνα, ἀποφύγι, λέγει· πάλιν δὲν θὰ ἀπολαύσῃς ἐπὶ τῆς κατάβῃς, ἐφ' ὅσον γυλιστοῦναι τὰς δυστυχίας καὶ τὰ παθήματα τῶν πηλῶν. Ὁ σκέψου, λοιποῖν, τὸν θωριστὸν. Δὲν ἦταν τελώνης, ἀλλ' ἔγινεν ἀμαρτωλότερος ἀπὸ τὸν τελώνην, ἐπειδὴ κατ' ὑπόνοιαν τὸν τελώνην Δὲν ἦταν Φωριστῶς ὁ τελώνης, ἀλλ' ἔγινε δικαιοτέρος ἀπὸ τοῦ Φωρ.σαῖον, ἐπειδὴ ἐλευλῶν ὀλῳγῃς τὸν ἑαυτοῦ σου.¹⁰⁵

Ἄνθρωποι ἔκαμος καὶ ἐσιώπησα Ὑπόμειπες περιανθῶνς,
 ὅτι θα εἶμαι ὁμοῦς μεθεὶς θά σέ ἐλεγξω καὶ θά φανε-
 ρώσω ἐνώπιόν σου καὶ ἐνωπιον τῶν ἄλλων τὰς ἁμαρτίας
 σου.» ¹⁶⁸ Εἶδες ἀπέραντον φιλεάνθρωπον, εἶδες τὴν ὑπερ-

100	Март	2	36
101	Апрель	18,	10
102	Май	49,	21

βολική, καλωσύνην, εἶδες τὸν ἀπείρον πλούτον τῆς μακροθυμίας, Διότι «οὐ γὰρ» ἐδῶ τὴν μακροθυμίαν ἀνομάζει. Τόσα ἔκαμες, λέγει, καὶ δὲν σε ἐτιμώρησα, ἀλλὰ σε ἀνεχόμενον καὶ ὑπέμενον, διὰ τὰ σοῦ δῶσω εὐκαιρίαν πρὸς μετάνοιαν.¹⁰³ Σὺ, ὁμῶς, ὅχι μόνον δὲν ἐκερέδισας τίποτε ἐξ αὐτῆς τῆς ἀποχῆς μου, ἀλλὰ καὶ ἐξετράπης εἰς μετὰ καὶ κακίαν. Διότι, οὐ ὅχι μόνον δὲν μετενόησας, ὅχι μόνον δὲν ἐτιμωρήσθης, ὅχι μόνον δὲν κατενόησας.¹⁰⁴ Ἀ τὰ ὅσα ἐγίνοντο πρὸς χάριν σοι, ἀλλ' ἦδη καὶ ἐγὼ, ποὺ σοὶ ἐφείσθην με τὴν ἀνεκτικότητά, με τὴν ὑπομονὴν ποὺ ἐσιώπησα, ποὺ τόσα ὑπέμεινα ἐνόμισες ὅτι ἐδείξα τὴν ἀνύπαρκτον ἀπολογία καὶ μακροθυμίαν, ἀλλὰ διότι δὲν ἠθέλησας νὰ διορθώσω αὐτὰ, οὐτε νὰ ἀγαποῦμαι διὰ ὅσα ἐγίνοντο.

«Ἐγνωστὰς, λοιπόν, ὅλα αὐτὰ ὅσα ὑπομονεῖτε τὸν Θεόν»¹⁰⁵. Ποῖα, αὐτὰ ποὺ ἔχουν λεχθῆ λέγει. Ἰ. σημαίνει, «ὑπομένετε», Ἐγνωστὰς Διότι ποῖον εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐλεγχθῆ με τρόπον σκοτεινόν, ἢ εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔχει ἀνάγκην πολλῆς ἐρεῦνης, μάλα σὰ καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας καθιερώνει διαφορετικὴν πολιτείαν. Διότι, χωρὶς νὰ κάμνῃ εὐρὺν λόγον περὶ τῶν θυσιῶν παρουσιάζει τὴν εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν ὁλῶς ὅπως ἠθέλει νὰ ἀποσπᾷ αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι, εἶχον χαθῆ κατὰ τὸ μέγαλο ἡ θάλασσά τῶν ἀκαθάρτων τῶν ἀμαρτημάτων, τῶν τινὰ ἀπὸ τὰ ἀκαθάρτα θάλα τῆς κακίας καὶ ὡσαύτην ἀκαθάρσια τῶν ματιῶν νὰ καθάρσῃ καλῶς αὐτὴν (τὴν κακίαν), ποὺ προπορεύεται εἰς τὴν δόξαν τῆς κακῆς συνήθειας. Παρακαλεῖ αὐτοὺς νὰ ἐνθυμηθῶν ἐκεῖνα ποὺ ἐπραγματοποιήθησαν διὰ τὴν μὴ ἀνταγωνίσασθαι χωρὶς ὠφέλειαν ἀπὸ ὑπομονῆσάν αὐτὰ. Διότι ἡ ἐξουκείως εἰς τὰς ἀμαρτίας παρασκευάζει τὴν πώρωσιν τῆς ψυχῆς δημιουργεῖ ἀνοήτους καὶ τυφλῶναι τὸ δέουδερκὲς μᾶλλον τῆς διανοίας «Μήπως σὰς ἀρπάξῃ καὶ οὐδεὶς θὰ εὐρεθῇ διὰ τὰς αὐτῶν»¹⁰⁶. Ἦ ἀνέκφραστοι φιλανθρωπία! Εἶναι λόγος, μὴ πρὸς φιλοστέργον αὐτοὺς μᾶλλον δὲ εἶναι λόγοι καλωσύνης ἀπειρώσεως ἀνωτέρως ἐκείνης τῆς φιλοστοργίας. «Διότι προσεφώκεται ἐκεῖνος ὁ ὅποιος παρουσίᾳ τέτοιου κατηγορητήρα καὶ ἐφανερώσε τὴν ὁργὴν. Ἐκεῖνος ποὺ εἶπε, «Θὰ σὲ ἐλέγξω καὶ θὰ φέρω

ἐνώπιόν σου καὶ ἐνώπιόν τῶν ἄλλων τὰς ἀμαρτίας σου» καὶ ἐξέδωκε καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἀκίρῶναι πάλιν τὴν ἀπόφασιν, χωρὶς νὰ τοὺς παροτρύνῃ ὡς καταδικαίους πρὸς τιμωρίαν ἀλλ' ἐπεμβαίνει μετὰ τὴν συμβουλὴν καὶ τὴν παραινέσιν ὡς εἰς ἀνθρώπους ὀφείλοντας νὰ διορθωθῶν, τοὺς σωφρονίζει μετὰ τὸν φόβον καὶ τοὺς λέγει, «Μήπως σὰς ἀρπάξῃ, ὡς λέων καὶ οὐδεὶς θὰ εὐρεθῇ διὰ τὰς αὐτῶν».

«Ἀρκεῖ ἡ θυσία τῆς αἰνεσεως νὰ μὴ δοξάσῃ καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ θρόνος τῶν ὁποίων θὰ δεῖξω εἰς πάντα θάλασσαν τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ»¹⁰⁷. Ἀφοῦ ἐδείξε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ, ἀφοῦ παρεκίνησε, συνεβούλευσε ἡμεῖς, ἐφείσθη. Διὰ ἀφοῦ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὴν σκληρὰν τιμωρίαν καὶ ἀφοῦ ἔδωκε τὴν συμβουλὴν τοὺς ἀποκαλύπτει καὶ τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποῦ δύνανται, νὰ διορθώσων αὐτὰ ποὺ ἐγὼ νῦν, διὰ τῶν ἐξῆς λόγων. «Ἀρκεῖ ἡ θυσία αἰνεσεως διὰ τὰς μὴ δοξάσῃ». Αὐτὸ δὲ ποὺ λέγει σημαίνει «Ὅχι μόνον θὰ σταματήσῃ τὴν ὁργὴν μου, ὅχι μόνον θὰ λυθῇ τὴν καταδίκην, ἀλλὰ καὶ θὰ μὴ δοξάσῃ. Κοιτάξτε πόσον μεγάλο εἶναι τὸ κατόρθωμά, ὅταν δοξάζεται ὁ Θεὸς χάριν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ θρόνος, τὸν ὅποιον θὰ δεῖξω εἰς πάντα βαδίζοντα τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ». Εἶδες ἀνέκφραστοι ἀμοιβήν, εἶδες τὴν ὑπερφωλικὴν φιλανθρωπίαν Διότι ὑπόσχεται νὰ φανερώσῃ τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀκολουθοῦν τὴν πραγματικὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ. «Ἄς ἐμπιστευώμεθα λατὸν ἐκεῖνον ποὺ ὑπόσχεται καὶ ἂς τὸν δοξάζωμεν μετὰ ὁρθότητά διὰ καὶ θυσίαν αἰνεσεως. Αὕτη εἶναι ἡ δόξα, ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν διὰ αὐτῆς τῆς θυσίας Αὐτὴν εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι εἰς Αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, τὸ κράτος καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

103 Ρωμ. 2, 4.
104 Φαλμ. 49, 32.
105 4 Κορ. 13, 22.

106. Φαλμ. 49, 29.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΣ ΤΟΝ ΡΗ (108) ΨΑΛΜΟΝ*

²⁴² Α «Θεὸς τῆς ἀνέσεως μου, μὴ σιωπήσης διότι στόμα ἀσεβοῦς καὶ στόμα βολίου ἠνοίχθησαν ἐπ' ἐμέ· ἐλάλησαν κατ' ἐμοῦ μέ γλώσσαν ψευδῆ καὶ μέ λόγους μίσους με περιεκύκλωσαν καὶ μέ ἐπολέμησαν ἀναιτίως. Ἀντὶ τῆς ἀγάπης μου εἶναι ἀντιπῶς εἰς ἐμέ ἐγὼ δὲ προσέυχομαι. Καὶ ἀνταπέδωσαν εἰς ἐμέ κακοὶ ἀντὶ καλοῦ καὶ μίσος ἀντὶ τῆς ἀγάπης μου. Κατάστησεν ἀσεβὴς ἐπ' αὐτόν καὶ διάβολος ὡς στέκη ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· ὅταν κρινῇται, ὡς ἐξέλθῃ καταβεβηκαμένους καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ ὡς γίνῃ εἰς ἁμαρτίαν. Ὡς γίνουσι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὀλίγαι ἄλλος ὡς λάθῃ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ. Ὡς γίνουσι οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἄρρανοι καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ γῆρας· καὶ ὡς περιπλανῶνται πάντοτε οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὡς γίνουσι ἐπαίτια, καὶ ὡς ζητοῦν ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτῶν. Ὡς παγιδεύσῃ ὁ θανείστης πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ ὡς διαρπάσουσι οἱ ξένοι τοὺς κόπους αὐτοῦ.»¹

Γ Εἶναι ἀνάγκη εἰδῆναι τὰς ἐξέλιξεις πολλὴν συνέσει. Διότι οἱ λόγοι αὐτοῦ, μετὰ τὴν ἀπλήρη ἀνέγνωσιν καὶ τὴν πρώτην ἀκρόασιν, τρομάζουν πολλοὺς ἀπὸ αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι δὲ δεικνύουσι ἰδιαίτην προσοχὴν, ὥστε νὰ διακρίνουν τὸ θεαυτέρον νόημα αὐτῶν. Τοῦτο δὲ διότι ὅλος ὁ ψαλμὸς εἶναι γεμῆτος κατάρτες καὶ δι' αὐτῶν ἐπερᾶσιν ὁ λόγος μας. Φανεράναι. δὲ κάποιον θυμὸν τοῦ λέγοντος ἐνεργεῖ καὶ καυτὸν, ὁ ὁποῖος δὲν σταματᾷ μέχρις αὐτοῦ τῶν ἀδικεῖ, ἀλλὰ φθάνει καὶ εἰς τὰ πατὴρ καὶ τὴν μητέρα καὶ εἰς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ μάλιστα δὲν ἀρκεῖται εἰς μίαν συμφορὰν, ἀλλὰ προσθέτει εἰς τὰς συμφορὰς καὶ ἄλλας συμφορὰς. Δ Κοίταξε πόσα εἶναι ἐναντίον του· ἐκτάστησεν ἀσεβὴς ἐπ' αὐτόν, καὶ διάβολος ὡς στέκη ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ.² Ὡς εἶναι, δηλαδὴ, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν κατηγάρων, ἀνθρώπων

* Ὁ 108ος ψαλμὸς ἀποτελεῖ προσηύχην, ἡ ὁποία ἐν μορφῇ κατὰ ῥαζ ἐξηγγέλλει καὶ προλέγει, ὅσα θὰ συμβῶσι εἰς τὴν προέλευσιν τὸν Χρ. στὸν Ἰουδαν τὸν Ἰσκαριώτην.
1 Ψαλμὸς 108.
2 Ψαλμ. 108, 6.

πονηρῶν καὶ ἐπικυβόντων καὶ ὡς μὴ ὑπερωχύσῃ αὐτῶν. Τοῦτο δὲ σημαίνει. «Ὅταν κρινεταί, ὡς ἐξέλθῃ καταβεδικασμένος»³. Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς αὐτὴν τὴν τιμωρίαν μόνον, ἀλλ' εὐχεταί, μαζί, με αὐτὴν τὴν καταδίκην, κάποιος ἄλλος νὰ λάθῃ τὴν ἰδικτὴν του τιμὴν, διὰ τῶν ἐξῆς λόγων. «Ἄλλος ὡς λάθῃ τὴν ἐπισκοπὴν (τὸ ἐξέλιμα) αὐτοῦ»⁴. Καὶ δὲν σταματᾷ μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ τὸν μοναδικόν Β λ μένα ποῦ ὑπάρχει σκεπάζει με χωμάτα (ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ καταφυγῇ ἐκεῖ), ἔχει τὴν ἐξέλιξιν, δηλαδὴ, νὰ μὴ τύχῃ οὔτε κάποιος μικρὸς φιλοσθρωπίας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ· δι' αὐτὸ καὶ λέγει. «Καὶ ἡ προσευχὴ τοῦ ὡς γίνῃ εἰς ἁμαρτίαν»⁵. Ἐκεῖ μὲν λοιπὸν καὶ τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀποθάνῃ προσωρῶς. «Ὡς γίνουσι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὀλίγαι»⁶. Καὶ δὲν σταματᾷ ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ θὰ ῖ ὡς ἀρκετὰ αὐτὰς, ἀλλὰ προσθέτει καὶ, ἄλλας, τὸ ὅποιον σημαίνει ὅτι κατέχεται ἀπὸ σφοδρὰν ὀργῇ καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς μίαν καὶ δύο τιμωρίας, ἀλλὰ ζητεῖ τὴν πολλήν. Αὐτὰ δὲ ποὶ ἀκολουθοῦν εἶναι ἀκόμη χειρότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὶ προηγήθησαν. Δ ὅτι ἀπὸ τὰς ὑπολοιπῶν συμφορὰς καταρτάται καὶ ἀρράναι καὶ χηρεῖαι. Καίτοι θεοβίως αὐτὰ, ²⁴³ Α ὅταν ἀποθάνῃ, θὰ συμβῶσι κατ' ἀνάγκην, ἐν τούτοις, θυμῶς καὶ αὐτὰ τοποθετεῖ εἰς τὴν σειράν μαζί με τὴς κατάρτες, μετὰ τὸν θυμὸν ξέοντα καὶ δὲν σταματᾷ μέχρις τὴν ἀρράναι καὶ χηρεῖαι, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ τούτου εἰδὼς συμφορὰς προχωρεῖ περισσώτερον καὶ ἀνέλαβε τὸ κακὸν μετὰ τὴν ἀξίωσιν οἱ ἀπόγονοι, ἐκεῖνοι νὰ καταντήσουσι ξένοι καὶ περιπλανώμενοι. Καὶ ὡς περιπλανῶνται πάντοτε οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὡς γίνουσι ἐπαίτια. Νὰ μὴ παύσουσι νὰ περιπλανῶνται, δηλαδὴ, αὐτὴ νὰ ἀποκτήσουσι ποτὲ τὰς ἐντελῶς ἀνοχὰς καὶ πρὸς συντήρησιν των, οὔτε νὰ παύσουσι ποτὲ νὰ περιφέρωνται συνεχῶς ἀπὸ ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον τόπον νὰ τοὺς κακομετοχερίωνται καὶ νὰ τοὺς καταβῶκαί, ἀπὸ ἁπλῆς τὴν γῆν καὶ νὰ μὴ εὕρισκουν πούθενά τοπον διὰ νὰ σταθοῦν. Β Μετὰ δὲ ἀπὸ αὐτὰ εὐχεταί ἐναντίον των καὶ πτωχεῖαι, μάλιστα δὲ πτωχεῖαν ἀπόλυτον καὶ ἀνυπόφορον, ὥστε νὰ μὴ τῷ χεῖν οὔτε τῆς θρηθείας τῶν συγγενῶν, ἀλλὰ νὰ περιφέρωνται διὰ τὴν ζητοῦν ἀπὸ ξένους καὶ ἀγνώστους.

3 Ψαλμ. 108, 7.
4 Ψαλμ. 108, 8.
5 Ψαλμ. 108, 9.
6 Ψαλμ. 108, 8.
7 Ψαλμ. 108, 10.

Δίδαξέ με προσοχήν διὰ τὴν ἀκοῆς με ποιῶν τρόπον φανερόν· αὐτὸ καὶ προσέθετε· Διότι μετὰ ἀπὸ αὐτοῦ που εἶπε· «Ὡς περιπλανῶνται πάντοτε οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὡς γίνουσι ἐπαίτια», προσέθετε· «Ὡς ζητοῦν ἀπὸ τὰ ἐρείπια του καὶ ὡς παρὶδύνη ὁ δανειστής διὰ τὰ ὑπάρχοντά του καὶ ὡς ὁ αρπάσας οἱ ἐξένο· τους κόπους του»· Τοῦτο εἶναι βύλη μορφή δυστυχίας, τὸ νὰ δοθῶν, δηλαδή, εἰς διασπαρῆν τὰ ὑπάρχοντά των, νὰ ὑποφέρουν τὰς παγίδας τῶν δανειστῶν, νὰ ἐνοχλοῦνται με κάθε τρόπον· C καὶ τὸ χειρότερον ἀπ' ὅλων· μέσα εἰς τόσα κακά νὰ στεροῦνται παντελῶς προστάτου· Καὶ αὐτὸ τὸ εὐχεται μετὰ ἐξῆς λόγια· «Ὡς μὴ ὑπάρχη ὁ ἐλεῶν αὐτὸν», Διότι τὰ δυστυχήματα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶναι ἀφόρητα· ὅταν θμῶς, δὲν ὑπάρχη καὶ ὁ προστάτης, γίνονται πολὺ χειρότερα· «Ὡς μὴ ὑπάρχη κανεὶς διὰ τὴν λυπητὴν τὴν ὀφθαλμῶν του»· Ἀλλοίμονον πόσον μεγάλος εἶναι ὁ θυμὸς ὅταν καὶ αὐτὸ τὸ πρῶτον τῆς ὀφθαλμῶν δὲν εὐρίσκη ἐλεος· ὅχι, δὲ νόνοι ἐλεος, ἀλλὰ περ κυκλῶνεται καὶ ἀπὸ τελείαν καταστροφήν· «Ὡς ἐξολοθρευθῶν, λέγει, τὰ πατριά του», Ἄν ἐξαλειφθῇ τὸ ὄνομά του ἔντος, μὲν γενεᾶς·

Εἶδες λοιπόν, λόγον γεμάτων ἀπὸ θυμόν, ποῦ δὲν σωματὰ ποθεῖν· Τους εὐχεται νὰ ζήσουν με κάθε εἰδους δυστυχίαν, D νὰ παθῶν τελείαν καταστροφήν, καὶ νὰ χαθῶν ὡς ἀγνωστοί, μεταξὺ ἀγνωστων· Καὶ ὡς νὰ μὴ εἶναι ἀρκετὴ ἡ δυστυχία τῶν παθόντων, προσέθετε· πάλιν· «Ὡς ἔλθῃ εἰς ἐνθύμιον, ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἡ ἀνομία τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ὡς μὴ ἐξαλειφθῇ ἡ ἁμαρτία τῆς μητρὸς αὐτοῦ»· Ὡς εἶναι πάντοτε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, διὰ τὴν ἐκκώψιν ἀπὸ τῆς γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν·¹⁰ Αὐτὸ μάλιστα εἶναι θυμὸς, τὸ νὰ κομματαίξῃ ἐντελῶς τὰς συμφορὰς τὰς ὁποίας εἶπε καὶ νὰ στριφογυρίξῃ συνεχῶς εἰς τὰ ἴδια· Διότι ἀφοῦ εἶπε· «Ὡς ἔλθῃ εἰς ἐνθύμιον ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἡ ἀνομία τῶν πατέρων αὐτοῦ, προσέθεσε· Ὡς μὴ ἐξαλειφθῇ· Καίτοι, εἶναι τὸ ἴδιο· Ἀλλὰ ὁ θυμὸς τὸν προετοίμασε νὰ εἴπῃ καὶ τὰ δύο· B Αὐτὸ δὲ ποῦ θέλει νὰ εἴπῃ εἶναι τὸ ἐξῆς· Σκότωσέ τον, σφάζε τον ἀφάνισέ τον· Εἶδες τὸ πλῆθος τῆς καταραῆς, Ἄλλ', ἐάν θέλῃς, πάλιν ἐξ ἀρχῆς, θὰ ἀνακεφαλαιώσω αὐτά· Ὡς περιπέση εἰς κακοὺς ἀνθρώπους, λέγει, ὡς κατὰ

9. Ψαλμ. 108, 13.
8. Ψαλμ. 108, 13.
10. Ψαλμ. 108, 14-15.

γορηθῇ, ὡς ὑποδουλωθῇ εἰς αὐτούς, ὡς καταδικασθῇ, ὡς ὑποστῇ πρόωρον θάνατον, ὡς ἀπομακρυνθῇ τοῦ ἀξιώματος του καὶ ὡς ἴδῃ νὰ μετασβεσθῇ τοῦτο εἰς καταικίας ἄλλους καὶ ὅχι, εἰς τοὺς ἀπογόνους του· Ἡ γυναῖκα του ὡς χαθῇ καὶ τὰ παῖδά του πείνῃ, ὀρφάνισα καὶ¹¹ Α· ζωνὴν ζητῶναι ὡς ὑπαφένου, ὡς καταδικασθῶν, ὡς κατεδικασθῶν ἀπὸ παντοῦ, ὡς μὴ ἔχουσι κανένα προστάτην, ὡς ἐκπέσουν καὶ ἀπὸ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, ὡς μὴ γίνῃ κανεὶς λιμῆνι, σωτηρίας δι' αὐτούς, οὔτε καταφύγιον· Ὡς ἐξαλειφθῇ τὸ ὄνομα του ἀπὸ τὴν γῆν, ἀγνωστος ὡς ἀπωλεσθῇ καὶ ὡς ὁ κασθὼν ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα, B· ὅσοις ἁμαρτίας ἐπράξαν καὶ ἔτσι, ἐντελῶς κατεστραμμένοι ὡς ἐξολοθρευθῶν διὰ παντός·

Ἀρὰ γε δὲν καταπλήσσουν τὰ λεχθέντα τὸν ἀκρατήν· Ἀρὰ γε δὲν θέλῃς νὰ ἀκούσῃς ποῖος εἶναι αὐτός, που κατὰ κάσθῃ με τέτοιον σκληρόν τρόπον, Διότι ἐν ἐρωτῶμεν τοὺς παρισταμένους ἀκούοντες ὅτι καὶ τοὺς ἀνθρώπων περιποιῶνται, καὶ μὲν εἶπουν ποῖος εἶναι, ἐκεῖνος ποῦ ἀκαλεῖ αὐτὰ πολὺ περισσότερο, ὅταν ἀκούωμεν τοὺς προφήτην νὰ καταρτάται αὐτὰ, B εἶναι ἀναγκαῖον νὰ πληροφορηθῶμεν καὶ μάλιστα νὰ πληροφορηθῶμεν μετὰ φόβου καὶ με συνισταμένην διάνοιαν, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος που προεκάλεσε τὴν ὀργήν, που ἐλόγησε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὥστε νὰ ἀκούσῃ τὸσον πολλὰ καὶ τὸσον φοβερά εἰβῃ παθήματων, Λοιπὸν, ἐάν αὐς φαίνεται τοῦτο ἀναγκαῖον ὡς ἐξηγησώμεν ἐξ ἀρχῆς τὸν ψαλμὸν με πολλὴν προσοχήν· Καὶ ὡς μὴ θεωρεῖται κανεὶς· Καὶ ὅτι, θὰ ἐξηγήσω τὸν ψαλμὸν με κάθε ἀκρίβειαν, ὅσον μοῦ εἶναι δυνατόν· Ἀλλῶς τε δὲν εἶναι εὐκόλον το ζητούμενον· Καὶ κατ' ἀρχὴν διὰ ποῖον λόγον, ἀφοῦ ἡμάρτησε αὐτός, αὐτός, λοιπόν, κατὰ τοῦ ὁποίου ἔγινε ἡ κατακραυγὴ καὶ τὴν μωροῦνται τὰ παῖδά μαζὶ του καὶ ἡ γυναῖκα καὶ οἱ γονεῖς του· C Δεύτερον δὲ, ποῖος εἶναι ὁ καταρώμενος· Τρίτον, πῶς ὁ κορυφαῖος μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ψαλμὸς ἔχει λεχθῇ περὶ τοῦ Ἰούδα, ἡ μαλλον ὅχι διὰς ὁ ψαλμὸς, ἀλλ' ἐνὰ τιμῆς τοῦ ψαλμοῦ· Διότι ἔχει γραφῇ λέγειν, εἰς τὸ θεῖον τῶν ψαλμῶν· «Ὡς γίνῃ ἡ κατοικία αὐτοῦ ἐρημος καὶ ὡς μὴ εἶναι ὁ κατοικῶν εἰς αὐτήν»¹²· Ἀλλ' αὐτὸ μὲν δημιουργεῖ ἄλλο πάλιν πρόβλημα· διότι καὶ τὰ δύο αὐτὰ δὲν ἔχουν γραφῇ εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν ψαλμὸν· Ἐνεκα δὲ

τούτου δὲν παρήτεμψεν εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν ψαλμὸν, ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον τὸ διδάλιον τῶν ψαλμῶν.

Διότι τό: «' Ἀς γίνῃ ἡ κατοικία αὐτοῦ ἐρημος», ἔχει γραφῇ εἰς ἄλλον¹³ καὶ εἰς αὐτὸν ἐδῶ: «' Ἀς λάβῃ ἄλλος τὸ δέξιαμα αὐτοῦ». Δ' Ὁ Πέτρος ὅμως συνήνωσε εἰς μίαν μαρτυρίαν καὶ τὰ δύο. Ἐκεῖνο ποῦ κάμνει καὶ ὁ Παῦλος παύτου, ὅπως ὅταν λέγῃ: «Θέλει ἔλθει ἐκ Σιών ὁ λυτρωτής, καὶ θέλει ἀποστρέψει τὰς ἀσεβείας ἀπὸ τοῦ Ἰακώβ. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη πρὸς αὐτούς, ὅταν ἀφαιρέσω τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν».¹⁴ Τί θὰ ἤμπορούσε νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι εἶναι αὐτό, ποῦ ἀνεφέρθη, προφητεία, ἢ κατάρρα; Προφητεία ὑπὸ μορφῇ κατάρρας, διότι καὶ ἄλλου θὰ συναντήσωμεν κατὰ παρόμοιον, τὸ ὅποιον ἔκαμε καὶ ὁ Ἰακώβ. Ἐπειδὴ, δηλαδή, πρέπει νὰ ἀφελοῦνται οἱ παρακολουθεῖντες ἀπὸ αὐτὰ ποῦ συμβαίνουν εἰς τοὺς ἄλλους, πολλὰς ἐκ τῶν προφητειῶν σχηματίζουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὥστε καὶ μετὰ τὴν μορφὴν αὐτὴν τῆς ἐκφράσεως τῶν τῆς ἀναλόγου πρὸς τὴν διαγωγὴν τῶν, νὰ αὐξηθῇ ὁ φόβος τῶν. Ἐξ αὐτοῦ δὲν εἶναι ἰσοδυναμοῦν νὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι ὁ τάδε πρέπει νὰ συμμορφωθῇ πρὸς αὐτὸ καὶ πρὸς ἐκεῖνο μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ τὸ ἴδιον μετὰ τὸν τρόπον ἀνθρώπου ποῦ εἶναι πολὺ θυμωμένος καὶ ὀργισμένος. Καὶ ὅτι δὲν λέγῃ αὐτὰ προχείρως, θὰ σὰς τὸ ἀποδείξω ἀπὸ τοὺς προφητικούς λόγους.

Διότι ὁ Ἰακώβ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ, εἶπεν εἰς τὰ παῖδιά του: «Ἐλάνε, διὰ νὰ σὰς ἀναγγεῖλω τί μέλλει νὰ συμβῇ εἰς ἐσὰς ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις».¹⁵ Καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ προφητεύσῃ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀρχίζει τὴν προφητείαν μετὰ κατάρρας, παρακινήσεως, τρόπον τινα, ἀπὸ κάποιον θυμὸν ποῦ ἔκαμε ἐντὸς του, καὶ ἔλεγε ὡς ἐξῆς: «Ραυθὴν ὁ πρωτότοκός μου¹⁶ Ἄ εἶναι σκληρὰ ἡ συμπεριφορὰ σου, σκληρὰ καὶ αὐθάδης, συμπεριεφέρθης ὑβριστικῶς, ἐξέβρασας ὡς ὕδωρ».¹⁷ Προφήτευσεν μετὰ τὴν μορφὴν τῆς κατάρρας τὴν μελλοντικὴν καταστροφὴν του. Ἔτσι πάλιν ὅταν προλέγῃ ἀγαθὰ, τὰ διηγείται ὑπὸ μορφῇ εὐχῆς: «Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς σέ, λέγει, ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ πάχους τῆς γῆς».¹⁸ Ἄν

13. Ψαλμ. 89, 25.

14. Ρωμ. 11, 26 καὶ 27. Ὁ Παῦλος παραπέμπει ἐν Πρ. 28, 20 καὶ Ἡσ. 27, 6.

15. Γεν. 49, 1.

16. Γεν. 49, 3. 4.

17. 1ην. 27, 23.

καὶ εἶναι καὶ αὕτη προφητεία. Φανερόν, πάντως εἶναι, ὅτι δὲν προέρχεται ἀπὸ κάποιο ἀνθρώπινον πάθος. Διότι τὸ ἴδιον κάμνει καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Χαναάν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὡς ἐξῆς ὁμιλῶν: «Καὶ ὁ Χαναάν θὰ εἶναι δοῦλος εἰς αὐτόν».¹⁹ Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τοὺς ἀδίκους καὶ προφυλάσσει τοὺς ἀδικουμένους. Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ, ἐπαναφέρον, τρόπον τινα, τὸ προφητικὸν εἶδος παρόμοιον περὶ τοῦ τρόπου χρησιμοποιοῦ, Ἐ καὶ μιμούμενος τὸν ὀρηνόυντα προφήτην, λέγει: «Οὐαὶ εἰς σέ, Χοραζίν, οὐαὶ εἰς σέ, Βηθσαΐδα».²⁰ Καὶ πάλιν, καθὼς ὅταν λέγῃ: «Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ φονεύουσα τοὺς προφήτας».²¹

Διὰ τοῖον, λοιπόν, ἔχει λεχθῇ ὁ ψαλμὸς αὐτός: Μερικὰ λέγονται περὶ τοῦ Ἰούδα, περὶ τοῦ ὁποίου τὸ Πνεῦμα ὁμιλεῖ διὰ τοῦ Δαυὶδ, τὰ δὲ ὑπόλοιπα περὶ ἄλλων. Καὶ αὐτὸς πάλιν εἶναι ἑνὸς τρόπου προφητείας. Καὶ εἰς πολλὰ μέρη θὰ τὸν εὐρωμεν ἔτσι διατυπωμένον καὶ τὰ μὲν ἐν ἀρχῇ λεγόμενα νὰ ἀναφέρονται εἰς ἄλλον, τὰ δὲ ὑπόλοιπα εἰς κάποιον ἄλλον. Διὰ νὰ διαπιστώσῃς δὲ αὐτὸ καὶ ἐξ ἄλλου γεγονότος, ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι εἰσέρχοντο εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναζαῦ, ἐνῶ ἐχώριζε τὰς δώδεκα φυλὰς εἰς δώδεκα μέρη, Ἐ διατάσσεται ἀπὸ τὸν Θεόν, ἄλλας μὲν ἐξ αὐτῶν νὰ εὐλογῇ, ἄλλας δὲ νὰ καταράται. Καὶ ἡ εὐλογία αὕτη καὶ ἡ κατάρα ἦσαν προφητεία περὶ τῶν μελλόντων νὰ συμβοῦν. Καὶ διότι ἔλεγεν: «Κατηραμένος ἄς εἰσὶν οὐ εἰς τὴν πόλιν καὶ κατηραμένος εἰς τὸν ἀγρόν».²² Καὶ ἐσχημάτισαν μακρὸν λόγον αἱ φυλαὶ, ἀφοῦ συνεκέντρωσαν ἀναριθμήτους τοιαύτας κατάρρας.

Τοῦτο μάλιστα εἶναι δυνατόν νὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι συμβαίνει καὶ ἐδῶ, ὅτι, δηλαδή, ὑπὸ μορφῇ κατάρρας ἔχει συντεθῇ προφητεία, ἢ ὅποια ἐξαγγέλλει καὶ προλέγει, ὅσα θὰ συμβοῦν εἰς τὸν Ἰούδα. Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἀναφέρει κάποιαν ἄλλην ὑπόθεσιν καὶ ἐπιτίθεται ἐναντίον μερικῶν, Δ ποῦ κατεφέρθησαν κατὰ τῆς Ἱερουσῶνης. Καὶ τοῦτο διὰ νὰ διδαχθῶμεν, πόσον κακὸν εἶναι νὰ καταφέρται κανεὶς κατὰ τῶν ἱερῶν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ χρησιμοποιοῖται ἐναντίον τῶν δόλων καὶ ἀδίκων. Δὲν εἶναι ἀπο-

17. Γεν. 8, 26.

18. Λουκ. 10, 13.

19. Λουκ. 19, 44.

20. Λευτ. 28, 25.

μένους τίποτε άλλο τὰ λεχθέντος παρὰ διδασκαλία περὶ ἐκείνων ποὺ θὰ συμβοῦν εἰς τοὺς ἀδικούντας τοὺς πλησίον των, εἰς ἐκείνους ποὺ καταφέρονται μὲ δόλον καὶ διεφθαρμένην σκέψιν ἐναντίον ἐκείνων ποὺ δὲν τοὺς ἠδίκησαν εἰς τίποτε. Ἐάν δὲ ἔχη τὴν ἀξίωσιν νὰ τιμωροῦνται καὶ τὰ παιδιὰ, ἀγαπήτε, μὴ ταράσσεσθαι, διότι ἐδῶ παιδιὰ νομοῶνται αὐτοὺς, ποὺ ἔχουν συμμετάσχει εἰς τὴν κακίαν τέτοιων ἀνθρώπων. Διότι ἡ Γραφή γνωρίζει νὰ νομοῶνται παιδιὰ καὶ αὐτοὺς, ποὺ λόγῳ συγγενείας φέρουν αὐτὴν τὴν νομοσίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὺ ἔχουν συμβιώσει μὲ τὴν παρανομίαν, καίτοι δὲν εἶναι φυσικὰ παιδιὰ, καθὼς ὅταν λέγῃ: **Ε** «Σεῖς εἰσθε υἱοὶ τοῦ διαβόλου». ²¹ Καὶ, θεοῦ χάρις, οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἦσαν φυσικὰ παιδιὰ τοῦ διαβόλου. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἦσαν φυσικὰ παιδιὰ τοῦ «ἀσωμάτου» διαβόλου οἱ Ἰουδαῖοι, ποὺ περιβάλλονται ἀπὸ σάρκα; Ἀλλὰ διὰ τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὴν παρανομίαν ἀπέσπασαν τὴν συγγένειαν. Ἐτοὶ ἀπομακρύνει αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ, λέγων: «Ἐάν εἰσθε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἠθέλητε κάμνειν». ²² Ὅτι δὲ υἱὸς δὲν τιμωρεῖται διὰ τὸν πατέρα, οὔτε ὁ πατὴρ χάριν τοῦ υἱοῦ, εἶναι φανερόν εἰς τὸν καθέναν. Καὶ εἰς τὸν νόμον ἔχει λεχθῆ αὐτό, ἐκτός ἐάν κακῶς δὲν ἐπαιδευγῇσεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τότε ὅχι χάριν τοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς του ἀμελείας, καθὼς ὁ ἥλει. ²³

²⁴ **Α** Ἄν δὲ οὗς φαίνεται καλόν, ὡς ἐρμηνεύσωμεν ἐξ ἀρχῆς τὸν ψαλμὸν, ὁ Θεὸς τὴν αἰνεσίαν μου μὴ παρσιωπήσῃς. Ἄλλος δὲ ἐρμηνευτὴς λέγει: «Θεέ, μὴ κωφεύσῃς εἰς τὴν δοξολογίαν μου». Ἄλλος, «Μὴ σιωπήσῃς», δηλαδή, μὴ προσπεράσῃς τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ τιμώρησε αὐτὰ ποὺ ἔχουν γίνεσθαι. Διότι οὐ εἶσαι ὁ ἔνδοξος, ὁ μέγας καὶ δυνατός, ποὺ διορθώνεις αὐτὰ. Διότι στόμα ἀσεβοῦς καὶ στόμα δολίου ἠκολούθησαν ἐπ' ἐμέ. Ἐλάλησαν κατ' ἐμοῦ μὲ γλώσσαν ψευδῆ καὶ μὲ λόγους μίσους μὲ περιεκύκλωσαν καὶ μὲ ἐπολέμησαν θανατιῶς. Ἀντὶ τῆς ἀγάπης μου εἶναι ἀντίδικος εἰς ἐμέ. Ἐγὼ δὲ

προσεύχομαι. Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ κακία; **Β** εἶδες τὸν θαυμάσιον συμμετοχὴς εἰς τὸ κακόν; εἶδες τὴν ἐν ψυχρῷ μελέτην τοῦ κακοῦ; Διότι τοῦτο ἐξοργίζει περισσότερο τὸν Θεόν, ἢ ἐξ ἐπιθυμίας καὶ κατόπιν σκέψεως καὶ πολλῆς μελέτης διάπραξις τοῦ κακοῦ ἐκ μέρους τῶν ἐργατῶν τοῦ κακοῦ. Διότι ἄλλο εἶναι ἡ ὑποσκέλις τοῦ καταστροφέντος καὶ ἐξαπατηθέντος· ἄλλο ἡ πραγματοποίησης τῆς κακίας καὶ ἄλλο — πρῶγμα ποὺ εἶναι μέγιστον ἐγκλημα — ἡ κατασκευαστικὴ τοῦ ἀγαθοῦ. Διότι αὐτὸ ποὺ εἶπε, «Ἀντὶ τῆς ἀγάπης μου εἶναι ἀντίδικος εἰς ἐμέ», δὲν φανερώνει τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὸ ὅτι εἰς τὸν εὐεργετήν καὶ εἰς τὸν ἀξίον νὰ ἀγαπηθῇ καὶ νὰ παύρῃ καλὰς ἀμειβὰς, ἔκομαν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. **Γ** Ἐγὼ δὲ προσεύχομαι. Εἶδες ὑπομονήν; εἶδες ἐπιείκειαν; εἶδες πραότητα; εἶδες εὐλάθειαν ψυχῆς; δὲν ὠπλιζόμενοι, λέγει, οὐτε ἐτοιμαζόμενοι διὰ πόλεμον, ἀλλὰ κατέφευγον εἰς τὴν ἰδικήν σου προστασίαν. Εἰζήτοῦσαν τὴν ἰδικήν σου σωματείαν, τὴν εὐνοίαν, τὸ μέγιστον δῶρον, τὴν ἀκαταγώνιστον βοήθειαν. Ἐπειτα ἀφοῦ ἀμίλησε περὶ τοῦ Ἰούδα, πῶς, δηλαδή, καταδίκασε τὸν εαυτόν του, πῶς ὁ ἴδιος ἐφήρισε τὴν θανατικὴν του καταδίκην, πῶς ἐκρεμάσθη, πῶς ἡ ἀποστολὴ του ἀνετέθη εἰς ἄλλον, πάλιν καταπίπτει μετὰ τὴν προηγουμένην ὑπόθεσιν. Καὶ αὐτὸ πάλιν εἶναι ἄλλο εἶδος προφητείας, νὰ διακόπῃ, δηλαδή, εἰς τὸ μέσον καὶ νὰ παρεμβάλλῃ κάποιον ἄλλην διήγησιν **Δ** καὶ μετὰ αὐτὴν νὰ ἐπανερχετα εἰς τὰ προηγούμενα.

Εἶναι σκότεινὴ ἡ προφητεία, λόγῳ τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν Ἰουδαίων. Ὑπαινίσσεται, λοιπόν, κάποιον, καθὼς ἦδη ἔχω ἀναφέρει, ὁ ὁποῖος ἐπεβουλεύθη τὴν ἱερωσύνην, μετὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπανόδου ἐκ τῆς Βαβυλώνης. ²⁵ Οἱ περισσότερον ἐργαστικὸι ἐξ ἐκείνων, ποὺ ἐμελέτησαν τὴν ἱστορίαν, γνωρίζουν τοῦτο. Καὶ προλέγει μεγάλας συμφορὰς εἰς αὐτόν, ἔλλειψιν προστατῶν καὶ ἀπαντεῖ νὰ χαθῇ δι' αὐτόν κάθε λιμάνι σωτηρίας, νὰ μὴ τύχῃ αὐδεμίας ἐπικεικίας, οὔτε ἀγάπης, οὔτε συγγνώμης. Ὅλα αὐτὰ ἐκ πρώτης ἄψεως φαίνονται ὡς νὰ εἶ-

21. Ἰωάν. 8, 44.

22. Ἰωάν. 8, 39.

23. Α' Παρ. 3, 13. Ἡ ἀμέλεια τοῦ ἱερέως ἥλει συνέστατο εἰς τὸ εἶναι ἐν ἐργασίᾳ ἀπαύτως διὰ τὴν συμφωνίαν τῶν δύο υἱῶν του, Ὁρὸς καὶ Θεός, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς κατὰ ἀνταρραχὴ τὴν ἐκπαίδευσιν τὸν λαόν καὶ προσέβαλλαν τὸ ἀξίωμα του, καθ' ὅσον καὶ οἱ δύο ἦσαν ἱερεῖς.

24. Φαίνεται τὴν Βαβυλώνα ἀντιλαμβάνεσθαι. Ἐκεῖνος δὲ τὸν ἱερέα ἀντιλαμβάνεται ὡς ἱερέα εἰς τὴν ἀντικατάστασιν Πορφυρίου, ὁ ὅστις ἐκ τῆς ἱερωσύνης ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀπεμύκνῃ τῆς ἱερουσίας τὸν Ἀριστοβούλου καὶ εἰς τὴν θέσιν του ἐπιστεφάται τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ Γρηγόριον ἱεροσολιμίτικον. Περὶ, σελ. 295).

ναι κατάρτες, καθώς ανωτέρω εἶπον Ἰ καὶ δὲν θά παύσω νά λέγω διαρκῶς ἐν ταῦταις εἶναι προφητείας, ἡ ὅποια φανερώνει πῶς ἐξοργίζεται ὁ Θεός, ὅταν κινδυνεύῃ ἡ ἱερουσαλήμ. Ἐπειτα ἀπαντῶνται εἰς τὰς συμφοράς λεπτομερῶς καὶ λέγει: «Διότι δὲν ἐνεθυμήθῃ νά κάμῃ ἔλεος. Ἀλλὰ κατέτρεξεν ἀνθρώπων πένθη καὶ πτωχόν, διὰ νά θανατώσῃ τὸν συντετριμμένον τὴν καρδίαν». ²⁵ Αὐτὴ εἶναι πράξις ἐσχάτης σκληρότητος, εἶναι πράξις πολλῆς ἀπανθρώπειας. ²⁴⁷ Ἄ ὅταν, δηλαδή, κάποιος δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ νά ἐπιβουλεύεται, ἀλλ' ἐπιδιώκει νά προσβάλῃ καὶ καταστρέφῃ ἐκεῖνον, ποῦ εἶναι ἄξιος συγγνώμης καὶ συμπαθείας. Αὐτὸς ποῦ συμπεριφέρεται ἔτσι, ἀξέπεσεν εἰς τὴν ἀγριότητα τῶν θηρίων, μᾶλλον δὲ κατήντησε χειρότερος καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα (τὰ θηρία). Διότι εἰς μὲν τὰ θηρία τὸ θηριώδες (ἡ ἀγριότης) εἶναι ἐκ φύσεως δεδομένον, ἐκεῖνος, ὅμως, ποῦ ἐτιμήθῃ μετὰ τὴν λογικὴν, προσέβαλε τὴν εὐγένειαν μετὰ τὴν κακότητα. Καὶ ἐκεῖνα μὲν συμπεριφέρονται μετὰ κάποια φιλικότητα καὶ ἡμερότητα πρὸς τὰ θηρία τοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἐνῶ αὐτοὶ δὲν ἐντράπησαν οὔτε τὴν κοινότητα τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐκεῖνον, ποῦ ἔπρεπε νά βοηθοῦν, νά ὑπομένουν καὶ ἀνορθώνουν, τὸν ὠθεύσαν εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὸν κατέστρεψαν.

Ἰ Ἐπειδὴ ἡγάπησε κατάρται, ὡς ἔλθῃ ἐπ' αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησεν εὐλογίαν, ὡς ἀπομακρυνθῇ ἀπ' αὐτοῦ. ²⁶ Ἐπειδὴ τοῦ ἡσχίθη πολλὰς συμφοράς, τοῦ φανερώνει ὅτι ὄχι ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐγίνεν ἡ ἀρχὴ καὶ ἐδόθη ἡ αἰτία αὐτῶν τῶν συμφορῶν, ὁ ὁποῖος μετὰ τὰ ἔργα του ἀπέκρουσε τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπέσπασε τὴν θεόπνευστον συμφορὰν. Ἐπειδὴ ἐνεδόθη κατάρται ὡς ἱμάτιον αὐτοῦ, ὡς εἰσέλθῃ ὡς ὕδωρ εἰς τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ καὶ ὡς ἔλασιν εἰς τὰ ὀστά αὐτοῦ. ²⁷ Ἐδῶ φαίνεται καὶ ἡ σφοδρότης τῆς συμφορᾶς καὶ ἡ μονιμότης τῆς τιμωρίας καὶ φανερώνεται ὅτι τὰ παθήματα τῶν ἀνθρώπων ὀπροέρχονται ἀπὸ τοὺς ἰδίους καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν διάθεσιν, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις τῶν τὰ μὲν ἀγαθὰ ἀποκρούουν, τὰς δὲ τιμωρίας προσελκύουν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν. «Ὡς γίνῃ εἰς αὐτὸν ὡς τὸ ἱμάτιον, τὸ ὁποῖον ἐνδύεται, καὶ ὡς ἡ ζώνη τὴν ὁποῖαν

25. Ψαλμ. 108, 16.

26. Ψαλμ. 108, 11.

27. Ψαλμ. 108, 18.

πάντοτε φορεῖ». ²⁸ Λέγει δὲ αὐτὸ διὰ νά δείξῃ τὴν ἀνέκφραστον ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὅποια δὲ ἐπιπέσῃ ἐναντίον τῶν. Ἐκεῖνο δὲ ποῦ λέγει, σημαίνει τοῦτο, ὅτι μετέτρεψαν τὸν τρόπον θὰ ἐπέλθουν τὰ δυστυχήματα ἐναντίον τῶν, ὥστε νά μὴ εἶναι δυνατὴ οὔτε μικρὰ μεταβολὴ (πρὸς τὸ καλῶτερον)· ἔτσι θὰ στερεωθοῦν καλῶς ἐπάνω τῶν καὶ θὰ παραμείνουν μονίμως. Ἐπειτα ἀφοῦ ἔδειξεν, ὅτι τιμωρεῖ τὴν πονηρίαν καὶ διορθώνει τὴν κακίαν, καὶ ὅτι αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ τύχη, ὄχι μόνον ἐκεῖνου, ὁ ὅστις καὶ ὁλῶν ἐκείνων, ποῦ εἶναι ὑπαίτιοι δι' αὐτὰ ποῦ λέγονται (διὰ τὰς συκοφαντίας), συνεπλήρωσε· «Ὁὕτως ὡς εἶναι τῶν ἀντιδικῶν μου ἡ ἀμοιβὴ παρὰ τοῦ Κυρίου». Δηλαδή, αὐτὴ ὡς εἶναι ἡ τιμωρία, αὐτὴ ἡ καταδίκη ἐκείνων ποῦ ἀντιστέκονται εἰς ἐμέ, ποῦ με ἐχθρεύονται, ποῦ με πολεμοῦν. «Καὶ τῶν λαλοῦντων κακὰ κατὰ τῆς ψυχῆς μου». ²⁹ Ἐπαμένως ὑπάρχουν εὐθύναι καὶ διὰ τὰς λόγους, μάλιστα δὲ εὐθύναι ποῦ φέρουν πολλὴν πικρίαν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐτελείωσε τὸν λόγον περὶ ἐκεῖνου, καταφεύγει πάλιν εἰς τὸν Θεὸν διὰ νά ζητήσῃ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ βοήθειαν. Καὶ δὲν σταματᾷ μέχρι τῆς τιμωρίας τῶν συκοφαντῶν, ἀλλ' ἀφοῦ ἔδειξεν ὅτι αὐτοί, ποῦ ὑποφέρουν ἀδίκως, καὶ τιμωρὸν ἔχουν ὁ ὁποῖος ἐκδικεῖται διὰ τὰς ἀδικίας ποῦ τοὺς γίνονται, ἱε καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πολλὰς ἀπολαμβάνουν ἐνίσχυσεως, καταλύγει ὡς ἐξῆς: «Καὶ σὺ, Κύριε Θεέ, κάμῃ ἔτσι μετ' ἐμοῦ διὰ τὸ ὄνομά σου». ³⁰ Κοίταξε εὐγνωσόνην, κοίταξε ταπεινοφροσύνην! Καίτοι, θεοβιάς ὁ ἀδίκος κατατρεγμένος εἶναι ἀρκετὴ δικαιολογία διὰ νά ζητήσῃ κανεῖς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦτο πάλιν εἰς πολλὰ μέρη τῶν Γραφῶν δύναται νά τὸ ἱε κανεῖς, ὅτι, δηλαδή, οἱ κατατρεχόμενοι ἀδίκως ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἔχουν μεγαλύτεραν ἀφορμὴν διὰ νά ζητήσουν μετὰ θάρρους τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Θεοῦ —, ἐν ταῦτοις αὐτοῖς, ἀφοῦ ἡρῆσθῃ νά εἴπῃ τοῦτο, καταφεύγει εἰς μόνην τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ λέγει: «Ἐνέργησον μετ' ἐμοῦ διὰ τὸ ὄνομά σου». Ἐτοὶ διὰ μίαν εἴπε τοῦτο: ὄχι ἐπειδὴ εἰμαι ἄξιος, ἀλλὰ χάριν σοῦ, ἐπειδὴ εἶσαι φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων. ³¹ Ἀ Δι' αὐτὸ καὶ συμπληρώνει. Ἐπειδὴ εἶναι ἀγαθὸν τὸ ἔλεος σου. Καὶ ὁμολοῖ καλῶς, ὅταν εἴπῃ, Ἐπειδὴ εἶναι ἀγαθὸν τὸ ἔλεος

28. Ψαλμ. 108, 19.

29. Ψαλμ. 108, 20.

30. Ψαλμ. 108, 21.

σου». Διότι τῶν ἀνθρώπων (τὸ ἔλεος) δὲν εἶναι πάντοτε τέτοιο (ἀγαθόν), ὑπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις, πού φανερώσουν, ὅτι ἔχουν χρησιμοποιήσει τοῦτο πρὸς βλάβην καὶ πρὸς καταστροφήν, ἐνῶ ὁ Θεὸς παντοῦ πρὸς τὸ συμφέρον (τῶν ἀνθρώπων χρησιμοποιεῖ τούτο).

«Λύτρωσέ με, βύθι πτωχὸς καὶ πένης εἰμὶ ἐγώ, καὶ ἡ καρδία μου εἶναι πληγωμένη ἐντός μου».³¹ Βλέπεις πάλιν αὐτὸν ποῦ ἀξιοῖ νὰ σωθῇ, ὅχι ἐπειδὴ εἶναι ἀξίως σωτηρίας, οὕτε διότι εἶναι δίκαιον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνετρόπη ἐντελὲς καὶ κατεστράφη καὶ ἐπειδὴ ἔπαθε μύρια δυστυχήματα; «Καὶ ἡ καρδία μου εἶναι πληγωμένη ἐντός μου». Τέτοια εἶναι ἡ δύναμις τῶν συμφορῶν. Ἡ δὲν καταστρέφει μόνον τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ταρασσει. «Πορῆλθον ὡς σκιά, ὅταν ἐκκλίνῃ» ἐκτινάσσομαι ὡς ἡ ἀκρίς.³² Ὁμιλεῖ διὰ τὴν σφοδρότητα τῆς σκευωρίας ἐκείνων ποῦ τὸν ἠδίκησαν, τὴν ἀνείπωτον κακουχίαν καὶ διὰ τὴν ἐκ μέρους τοῦ δειχθεῖσαν μεγάλην ὑπομονὴν εἰς αὐτήν. «Τὰ γόνατά μου ἤττησαν ἀπὸ τῆς νηστείας καὶ ἡ σάργ μου ἐξέπεσεν ἀπὸ τοῦ πάχους αὐτῆς».³³ Βλέπεις τί εἶδους βῆλα προτείνει πρὸς ἀντιμετώπιση τῶν συκοφαντιῶν καὶ ἀνακούφισιν ἀπὸ τῆν κακουχίαν; «Καὶ ἐγὼ γίνομαι ἀνεῖδος εἰς αὐτοὺς ὅτε μέ εἶδον, ἐκίνησαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν».³⁴ Τοιοῦτον εἶδους εἶναι αἱ σκέψεις τῶν κακῶν, ὅχι μόνον δὲν ἀνέχονται νὰ ἔλεπον τὸν δίκαιον νὰ γίνεταί ἐυλαθέστερος, ὁ ἀλλὰ καὶ τὸν κατηγοροῦν καὶ τὸν γελοιοποιοῦν καὶ τὸν καταπατοῦν.

Τι κάμνει λοιπὸν αὐτός; Καταφεύγει εἰς τὴν ἀκαταγώνιστον συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἀκατάβλητον βοήθειάν του, διὰ τῶν ἐξῆς λόγων: «Βοήθησόν μοι, Κύριε ὁ Θεός μου καὶ σώσον με κατὰ τὸ ἔλεός σου. Καὶ ὡς γνωρίζουν ὅτι ἡ χεὶρ σου εἶναι τοῦτο· ὅτι σὺ, Κύριε, ἔκαμες αὐτό».³⁵ Τι σημαίνει, ὅτι ἡ χεὶρ σου εἶναι τοῦτο; Ὅτι ἰδική σου ἡ συμμαχία. Ὅτι ἰδική σου, λέγει, εἶναι ἡ βοήθεια. Διότι δὲν ἐπιθυμᾷ μόνον τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ πληροφορηθῶν ἐκεῖνοι ἀπὸ ποῖον ἐσώθη, ὥστε νὰ ἀπολαύσω διπλὴν νίκην, διπλοῦν στέφανον, ἡδυνάμειν δόξαν. «Αὐτοὶ θὰ καταρῶνται καὶ σὺ θὰ εὐλογῇς. Αὐτοὶ ποῦ θὰ σηκωθοῦν ἐναντίον μου, ὡς κατασχεύουν

31. Παλμ. 108, 29.

32. Παλμ. 108, 23.

33. Παλμ. 108, 24.

34. Παλμ. 108, 25.

35. Παλμ. 108, 28 καὶ 27.

βοῦν· ὁ δὲ δοῦλος σου ὡς εὐφρανθῇ».³⁶ Δι' αὐτῶν κάποιον ἡγουσαίαν φιλοσοφίαν διδάσκει εἰς τὸν ἀκραστέν. Διότι δείκνυσι ὅτι, ὅταν εὐλογῇ ὁ Θεός, καὶ ἂν ἐκταξέω-σιν μύριαι κατάραι, οὐδεμία θλάσθι δύναται νὰ προ-κλήθῃ ἐξ αὐτῶν ἀντιθέτως· μάλιστα εἰς αὐτοὺς θὰ ἐπι-στρέψουν αἱ κατηγορίαι καὶ ἡ ἐντροπή. «Ὁ δὲ δοῦλος σου θὰ εὐφρανθῇ εἰς σέ». Καλῶς εἶπεν, «Εἰς σέ», διότι καὶ Θεοῦ ἡ εὐτυχία καὶ ἡ χορήγησις τῶν ἀγαθῶν. Καί-μια, λοιπὸν, ἀπὸ τὰς (ἐπαισχύντους) πράξεις τῶν μα-χθῆμων δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ με ἐνοχλήσῃ, ἡ δὲ εὐτυχία μου, ποῦ προέρχεται ἀπὸ Σέ, θὰ παραμένῃ ἀκεραία.

«Ὡς ἐνδυθῶν ἐντροπὴν οἱ ἀντίδικοί μου καὶ ὡς φρε-σούν ὡς ἐπένδυμα Ἐ τὴν αἰσχύνῃ των».³⁷ Ἠκούαζε πόλιν πῶς ἀπαιτεῖ, ὅχι μόνον νὰ παραδοθῶν αὐτοῖς εἰς τιμα-ρίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς κατασχόντην καὶ εἰς ἐντροπὴν, ὥστε νὰ γίνῃ δι' αὐτοὺς μάθημα πρὸς διορθώσιν καὶ θεμέλι-σιν τῆς πρὸς τὸ καλῶτερον μεταβολῆς των. «Θὰ δοξολο-γήσω σφόδρα τὸν Κύριον διὰ τοῦ στόματός μου καὶ θὰ ὑμνολογήσω αὐτὸν ἐν μέσῳ πολλῶν. Διότι σπέκεται ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ πτωχοῦ, διὰ νὰ λυτρώσῃ αὐτὸν ἐκ τῶν κα-ταδικωκότων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ».³⁸ Ἀντί, λοιπὸν, ὧν αὐ-τὸν προσφέρει εἰς τὸν Θεὸν ὑμνολογίαν, εὐχαριστίαν, δοξολογίαν, ἀναγγέλλει πρὸς ὅλους.³⁹ Ἀ τὰ κατορθώ-ματα αὐτοῦ καὶ γίνεταί μεγαλόστομος κήρυξ, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀγαθῶν ποῦ ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν. Δι-ότι αὐτὸ εἶναι θυσία, αὐτὸ εἶναι προσφορά, τὸ νὰ ἐνθυ-μῆται κανεὶς πάντοτε τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ ἔχῃ αὐτὰς εἰς τὴν σκέψιν του, νὰ τὰς διακηρύττῃ διὰ τοῦ στόματός του καὶ νὰ κάμνῃ εἰς πολλοὺς γνωστὰς τὰς εὐεργεσίας του. Ἔτσι δὲ καὶ αὐτός, ποῦ ἔχει ἀπολαύσει τῆς εὐεργεσίας, θὰ λάθῃ τὴν ἀμοιβὴν τῆς εὐγνωμοσύ-νης καὶ θὰ ἀποσπάσῃ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ μεγαλυτέραν τὴν βοήθειαν καὶ ἐκεῖνοι, ποῦ ἀκούουν αὐτὰ ποῦ γίνον-ται εἰς τοὺς ἄλλους, θὰ γίνουν καλότεροι καὶ ὁ ζῆλος των πρὸς τὴν ἀρετὴν θὰ ἔχῃ ὡς μέγιστον θεμέλιον τὴν εὐεργεσίαν τῶν ἄλλων.

36. Παλμ. 108, 28.

37. Παλμ. 108, 29.

38. Παλμ. 108, 30 καὶ 31.